

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. FRIEDRICH VILMOS és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

1520

CIKKEK:

Tizedik év	1
Dr. PAP DEZSŐ: Forradalom és szociálpolitika	3
Dr. FERENCZI IMRE: A leszerelés és a munkanélküliség elleni küzdelem	7
Dr. FRIEDRICH VILMOS: Megjegyzések az »Aktuális szociáltechnikai problémák« című cikkhez	19
Ipari munkások tömegnevelése	23
Dr. GYÖRKI IMRE: A balesetbiztosítás reformjához	37
ZOMBORY RICHÁRDNÉ: Ápolónők képzése	45
Az új korszak szociálpolitikája	50

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	40
A munkásbiztosítás reformja. — Katonai üzemeknél alkalmazottak betegség és baleset esetére való biztosítása. — A bányatársulások reformja. — A nyíregyházi néptanács és a munkásbiztosítás. — A munkásbiztosítás a megszállott területeken. — Az Országos Pénztár kezelési költsége. — Vállalati betegsegélyező pénztár feloszlása. — A kerületi pénztárak illetékessége. — Biztosított tagok egyéni összeírása. — A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár taglétszáma 1918. október 1-én. — Szolgálati és fegyelmi szabályzat módosítása. — Villamos vasút a munkáskórházhoz. — A munkásbiztosítási pénztári tisztviselők jogviszonya. — A Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíjgyulete. — A háborús pótlékok beszámítása a kártalanítás alapjául szolgáló évi keresménybe.	
<i>Szociális egészségügy</i>	45
Szociális egészségügy és iparoktatás. — Népegészségügyi előadások. — Az elégtelen fűtés káros hatása. — A gyógyszerárak államosítása. — Az alkoholtilalom. — Ügyeletes orvosi szolgálat. — Tüdőbetegek patronázsa. — Nyilvános fekvőcsarnokok. — Embertenyésztés. — Az emlékezőtehetség zavarai.	
<i>Munkásvédelem. Munkaviszony</i>	50
A földbirtok reformtervezete. — A közoktatástügy reformja. — Munkaügyi bíráskodás. — Nemzetközi munkásvédelmi konferencia. — A budapesti ipari és kereskedelmi munkapiac helyzete a folyó év november havában. — Magántisztviselők kollektív szerződése. — Viszonosság megállapítása a kereskedelmi alkalmazottak és magántisztviselők munkaviszonyából folyó követelések tárgyában. — Húsipari munkások megállapodása. — Kelmefestő, vegytisztító és fehérneműtisztító munkások kollektív szerződése. — Óra- és ékszerüzleti alkalmazottak kollektív szerződése. — Adó népjóléti célokra. — Hadviselt és rokkant cipészek anyagellátása. — A németausztriai államtanács törvényjavaslata a 8 órás munkanapról. — Munkásviszonyok a boszniai és hercegovinai bányászatnál. — A munkanélküliek segélyezése Németországban. — A szakszervezetek és munkáltatók viszonyáról. — A felmondási jog korlátozása Német-Ausztriában. — A munkaidő szabályozása Németországban. — A sütőipari üzemek munkaidejének szabályozása Németországban. — A munkaidő rendezése a berlini fodrászparban. — A nyolcórás munkanap Svájcban.	
JOGGYAKORLAT	60
Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás. — Munkaviszony.	

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Előfizetési ár egy évre 40 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.

Telefon: 93-99.

Postatakarékpénztári csekk-száma 21.911.

Császárfürdő Budapest.

Nyári és téli gyógyhely az Irgalmasrend kezelése alatt. Kénes hévvízű radio-aktiv gyógyforrásai páratlanok. Ezek a források bőségesen táplálják vizükkel az intézet valamennyi fürdőjét, u. m.: a gőzfürdőt és népgőzfürdőt, az egyes és közös külön női és férfi-iszapfürdőket (iszap-borogatások), márványkád-, porcellán- és kőfürdőket, valamint török- és horganykád-fürdőket, továbbá a hőlég-, szénsavas és villamosfürdőket. Ezekből a dús gyógyforrásokból kapja a vizet a kontinensen egyedül álló női és a férfi-uszoda is.

A Császárfürdő kiváló gyógyító ereje nemcsak csúzos bántalmak és idegbajok ellen, hanem sok más betegségénél is általánosan elismert. Ivókurája kitűnő gyógyhatású hurutos légzőszerveknél és altesti pangásoknál.

Lakószobái kényelmesek; berendezésük a különböző igényekhez van szabva. Jutányos árak. Minden tekintetben szoliditás. Gyógy- és zenedíj nincsen. Prospektust ingyen és bérmentve küld *az igazgatóság.*

RIETSCHEL ÉS HENNEBERG R.-t. Budapest

VIII., Práter-utca 12. Telefon: J. 23-18

Központi fűtések, gőzfűző- és mosó-, vízvezetési, csatornázási, fűrdő- és egyéb egészségi berendezések.

ODELGA MAGYAR GYÓGY- TECHNIKAI IPAR R.-T.

Röntgen és villamos gyógyászati készülékek. Sebészeti műszerek.

Budapest, VI., Andrássy-út 28.

Telefon 37-04 és 68-16.

Ezelőtt: Odelga J.,

Reiniger, Gebbert és Schall r.-t.,
„Asklepios“ Egressy Zoltán okl. mérnök
szakvállalata a Veifa-Művek
magyarországi képviselője. ::

Kábelgyár R.-T. Pozsony

.....Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. Kábelgyár: Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. Gummigyár: Elektrotechnikai gummyanyag. Gummogyár: Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

FISCHER PÉTER ÉS TÁRSA

részv.-társaság Budapest IV., Kálvin-tér 3.

ALAPITTATOTT 1856.

TELEFON 958.

Ajánlják saját készítményű orvosi műszer, sérvkötő, haskötő, müláb, műkéz, támgép és a betegápoláshoz szükséges összes gyártmányukat.

Előnyös árak.

Árjegyzék kívánatra ingyen.

Pontos kiszolgálás.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. FRIEDRICH VILMOS és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, egyelőre azonban havonként egyszer, két szám együttesen. — Előfizetési ár egy évre 40 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93-99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A GYAKORLATI SZOCIÁLPOLITIKA ORGÁNUMA.

MINDEN PÁRTPOLITIKÁTÓL FÜGGETLENÜL, TUDOMÁNYOS ALAPON TÁRGYALJA A SZOCIÁLPOLITIKA KÖRÉBE TARTOZÓ AKTUÁLIS KÉRDÉSEKET.

A forradalommal letűnt kor a szociálpolitika területén inkább volt az elméleti tervezetések, mint a gyakorlati megoldások ideje. Ámde az ország fönnmaradása függ most már attól, hogy a társadalom egésze, főként pedig a munkafolyamat minden fázisa egy új, szociális élettartalommal töltsék meg. Sohasem volt oly nagy szükség tudományos és gyakorlati iránymutatásra, mint ebben a korban, melynek átléptük küszöbét.

A *Munkásügyi Szemle* a szociális politika összes vonatkozásaival foglalkozik és **különös gondot fordít arra, hogy a munkásbiztosítás, a munkásvédelem, a munkaviszony, a szociális jog és a szociális egészségügy terén minden szükséges tudnivalóval megismertessen.**

A munkásbiztosítás, a közigazgatás, a közegészségügy, a munkásszervezkedés és a jogtudomány művelői épúgy megtalálják e lapban elméleti és gyakorlati tanácsadójukat, mint az ipari és a mezőgazdasági üzemek vezetői, akikre a szociális alkotások terén nagy feladatok várnak.

A *Munkásügyi Szemlét* szerkeszti *Kis Adolf*, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatója. Társ szerkesztők: *dr. Friedrich Vilmos*, egyet. m. tanár, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár főorvosa és *dr. Hahn Dezső*, az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár főorvosa.

A Munkásügyi Szemle első kilenc évfolyamába irtak:

Ágoston Péter, jogakadémiai tanár. Alapy Viktor dr., az Országos Pénztár titkára. Balázs Emil dr., törvényszéki bíró. Baumgarten Nándor dr., egyetemi tanár, közigazgatási bíró. Eduard Bernstein, közgazdasági író (Berlin). Borsodi Miklós dr., törvényszéki bíró. Bresztovski Ede, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár titkára. Bród Betty, író. Bród J., (Wien) az Arbeiterschutz szerkesztője. Böhm Vilmos hadügyminister. Bud János, miniszteri tanácsos. Diószeghy József dr., az Állami Munkásbiztosítási Hivatal másodelnöke. Erdélyi Mór, az Általános Fogyasztási Szövetkezet igazgatója. Fraessdorf Julius (Dresden), a német pénztárak főszövetségének elnöke. Farkas Dániel dr., sebész-főorvos. Farkas Elek, az Építőmesterek Országos Szövetségének igazgatója. Farkas Géza dr., közgazdasági szakíró. Fáy Gyula dr., min. tanácsos, az Orsz. Gazdasági Munkásbizt. Pénztár igazgatója. Ferenczi Imre dr., egyetemi magántanár, a székesfőváros szociálpolitikai előadója. Friedrich Vilmos dr., egyetemi magántanár, főorvos. Forel Ágoston, tanár (Svájc). Fodor Armin dr., kúriai bíró. Frigyes Béla dr., ügyvéd. Gallai Marcell, az Országos Pénztár titkára. Garbai Sándor, a Lakásépítő Állandó Bizottság elnöke. Garami Ernő kereskedelemügyi minister. Gergely Ernő dr., törvényszéki bíró. Györki Imre dr., a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár titkára. György Tibor dr., egyetemi magántanár. Harkányi József, miniszteri tanácsos. Hartmann Konrád dr., (Berlin) a német birodalmi biztosítási hivatal tanácselnöke. Hegyi Gyula, műszaki főtanácsos. Heller Farkas dr., műegyetemi ny. r. tanár. Hevesi Illés dr., kir. törvényszéki bíró. Hlavács Kornél, miniszteri tanácsos. Holitscher dr., az absztinens orvosok nemzetközi szövetségének elnöke. Jacobi Kálmán dr., munkásbiztosító pénztári igazgató. Jászai Samu, a Szakszervezeti Tanács titkára. Kálmán Miksa, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár titkára. Kaufmann Paul dr., a Reichsversicherungsamt elnöke (Berlin). Kégl János dr., főispán. Kiss Gyula dr., szakorvos. I. I. de Roode, szerkesztő (Amsterdam). Jezsovits János dr., miniszteri tanácsos. Kramolin Ernő dr., kir. ítélőtáblai bíró, a Budapesti Munkásbiztosítási Választott Biróság elnöke. Lányi Márton dr., főispán. Lévai József dr., sebész-főorvos, az Országos Pénztár főorvosa. Makai Endre dr., sebész-főorvos. Méhely Kálmán, kereskedelemügyi államtitkár. Meszlény Arthur egyetemi magántanár, kir. ítélőtáblai bíró. Mihályfy Dezső, a Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének igazgatója. Nemere Béla dr., ügyvéd. Pap Dezső dr., miniszteri tanácsos. Pap Géza dr., miniszteri tanácsos. Pikler J. Gyula dr., statisztikai hivatali igazgató. Pongrácz Jenő dr., ügyvéd. Rónai Zoltán dr., ügyvéd. Sarbó Arthur dr., egyetemi tanár. Sarkadi Ignác, az Országos Pénztár igazgatója. Schulz Ágost dr., miniszteri tan., bíró. H. Schulz dr., kormánytanácsos, a Reichsversicherungsamt tanácselnöke. (Berlin). Szokola Béla dr., árvaszéki fogalmazó. Szerdahelyi Sándor, a Magyarországi Gyermekebarát Egyesület főtitkára. Stier-Somló dr., egyetemi tanár (Bonn). Szladits Károly dr., miniszteri tanácsos, egyetemi ny. r. tanár. Szerényi József ny. kereskedelemügyi minister. Temesváry Rezső dr., egyetemi m. tanár, főorvos. Thirring Gusztáv dr., statisztikai hivatali igazgató. Török Lajos dr., egyetemi tanár. Törzs Lajos dr., ügyvéd. Varga Jenő, közgazdasági szakíró. Varró István dr., kereskedelmi és iparkamarai titkár. Vágó József, a Központok kormánybiztosa. Vályi Sándor dr., kúriai bíró. Vámbéry Rusztem dr., egyetemi tanár. Verkauf Leó dr., az osztrák betegsegélyző pénztárak szövetségének ügyésze. Weltner Jakab, szerkesztő.

A Munkásügyi Szemle 1919. január 1-én **tizedik** évfolyamát kezdi meg. Ez alkalommal kérjük a közönséget, hogy a Munkásügyi Szemle közérdekű törekvéseit előfizetéssel támogatni sziveskedjék.

Az előfizetési díj egy évre 40 K.

Mutatványszámmal szivesen szolgál a

Munkásügyi Szemle kiadóhivatala

V., Falk Miksa-utca 5.

Telefon: 93—94.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

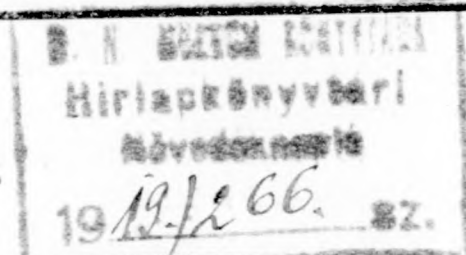
TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. FRIEDRICH VILMOS és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, egyelőre azon-
ban havonként egyszer, két szám együttesen. — Előfizetési ár
egy évre 40 korona. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V.,
Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93—99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

Tizedik év . . .

A Munkásügyi Szemle *tizedik évfolyamát* kezdi meg. Tizedik esztendeje, hogy igen sivár viszonyok között indítottuk újra ezeket a lapokat. Egyedül a fejlődésbe vetett törhetetlen hitünk volt az, amely megértette velünk, hogy a meddőség évtizedeit egy új, lüktetőbb, teremtőbb kornak kell fölvaltania. Valóban a küzdelmek, eszmék és erők nagy harcai, forrongások és előretörések, nagy feszültségek és rázkódtató explóziók rohanó áradatban soha dúsabban föl nem torlódtak, mint e pár rövid esztendő során. A reménytelenségek évtizedei után ezek voltak az ébredés és a nagy várások esztendei. Ma, amikor egy összeomlott világ van mögöttünk, az öntudat nyugalmával állapítjuk meg, hogy a lelkek ébresztésének munkájából — az adott viszonyok közt ez lehetett a programmunk — részünket derekasan kivettük, a szociálpolitika legelhanyagoltabb területén nagy várakozásokat segítettünk fölébreszteni.

Mikor e folyóirat megindult, a régi uralom éppen azon mesterkedett, hogy a magyar szociálpolitikának egyetlen alkotását, a munkásbiztosítást visszacsinálja, hogy ezzel is útját állja a szociálpolitikai reformoknak. A munkásbiztosítás kiépülőben lévő szervei, a munkások szakszervezetei, néhány modern munkáltató és egy csomó tettekes, lelkes szociálpolitikus, ezek voltak a haladás erőtartálékai egy a maga nemében páratlanul álló retrográd politikai irányzattal szemben. A harc elkerülhetetlen volt, a harcot a tudomány fegyvereivel is fölvevük. A *Munkásügyi Szemlé*-ben zászlót bontottunk és messzehangzó szóhoz juttattuk azokat, akik addig némaságra kárhoztatva várták, hogy elmondhassák sok mondanivalójukat.

Azok, akik e hasábokon munkát és gondolatot áldoztak egy szebb és boldogabb jövőért, nem kerültek ki egyazon világlöfogás hivei közül. Lapunk e tekintetben cenzurát nem gyakorolt, azonban úgy egyes közleményeiben, mint szellemi egységében mindig a haladás türelmetlen sürgetője volt.

Kilenc hatalmas kötet az el nem tűnő tanuja kilenc év eme mun-

kájának. A munkásbiztosítás, a munkásvédelem, a munkaviszony, a szociális jog és a szociális egészségügy nemzetközi és magyar vonatkozású problémáinak és megoldásainak a mi nyelvünkön írt egyetlen, igen gazdag tárházát halmoztuk föl bennük. Mindig arra törekedtünk, hogy a tudományos színvonal épségbentartása mellett mindenki megérthesse szavunkat és hasábjainkról állandóan értesülhessen a külföldi és hazai szociális törvényhozás, a szociálpolitikai tudomány és gyakorlat mindenkori állásáról. Azt hisszük, hogy munkatársaink és hivatásosaink segítségével sok részünk van a ma már kétségtelenül meglévő és hatékony szociálpolitikai közvélemény kialakításában, amely nélkül nincs fejlődés és nincs alkotás. Amikor a leggazdagabb anyagot halmoztuk fel szociálpolitikai alkotások és az agitáció céljaira, a termelés és a munkásosztály érdekeit kívántuk és tudtuk szolgálni.

A fokozatos fejlődés útját egyengettük. Ámde az uralkodó osztályok rövidlátása útjába állott a fokozatos fejlődésnek. Pedig mennyi konvulziónak vette volna elejét ezen eszmék kellő idejű fölismerése, mert bár a fejlődés irányát a történelem erői szabják meg, annak menetét a megértő előrelátás az emberi együttélésre alkalmas üteművé teheti.

A forradalommal eltemetett kor nem kedvezett a szociálpolitikai alkotásoknak. A mi abban történt, főként tervezgetés volt. Az új korszak már a gyakorlati megoldások ideje. Úgy érezzük, mintha a fokozatos fejlődés menete a rohanás tempóját vette volna föl. Az ország, körülvéve ellenséges indulatú népektől, csak úgy tarthatja magát, ha demokratikus és szociális alkotásaiban vezetni tud közöttük, kívánatosá téve népei számára a létet a határai között. A munkásosztály elkeseredve és izzóan a munka jogát követeli. Itt minden erőnek össze kell fogni, hogy gyorsan sokat és jót alkothassunk. Eddigi nagy problémáink eltörpülni látszanak. A szociális biztosítás legszélesebb kiterjesztése aktuális feladat. Itt áll előttünk megoldásra várva az alkoholkérdés, a népbetegségek fájdalmas problémája, a csecsemő- és gyermekvédelem ügye, a dolgozó és a munkanélküli munkás védelme, a népjóléti intézmények kötelezővé tétele üzemekben, a védőkészülékek kötelező alkalmazása a behozott és a forgalomba hozandó gépeknél. Itt van oktatásügyünk gyökeres reformja, amely hivatott lesz nevelni intenzív munkára, a munka szeretetére és megbecsülésére, a reális emberi célok helyes megértésére, a szociális ismereteknek az emberiség vérkeringésébe való átültetésére. Itt áll rendezésre várva az egész lakásprobléma — városon, falun egyaránt — a községi politika egész komplexumával egyetemben. Mindezek csak egyes kiragadott kérdések. Itt van a földprobléma, amely a jövő történelmi fejlődésnek egyik archimedesi pontja. És végül itt van a maga lesújtóan grandiózus nagyságában magának a tulajdonnak a problémája...

Az eseményeknek és a feladatoknak szemébe kell néznünk. Dolgozni akarunk a mi népünkért és egy jobb, igazságosabb, emberibb társadalomért, amelyben az ember nem eszköze, de célja lesz a mindeneket átfogó munkafolyamatnak.

Amikor elindulunk új küzdelmek felé, köszöntjük lapunk hivatásosait, akikből erőnket merítünk és köszöntjük munkatársainkat.

Forradalom és szociálpolitika.

Irta: dr. Pap Dezső.

Bármilyen bonyolultnak lássa bárki is egyéb vonatkozásokban azt a helyzetet, amelyet a forradalom előidézett: azokban a vonatkozásokban, amelyek bennünket ezen a helyen érdekelnek, a szociálpolitika terén a forradalomnak eredményei máris beláthatók. Kérdésesek lehetnek a forradalom egyéb eredményei, hiszen jórésztük eddig még ki sem alakult; vitázni lehet afelett, hogy abból, ami eddig történt és még történni fog, mit érlelt meg maradandóságra a társadalom eddigi fejlődése. De hogy a szociálpolitika terén a forradalom eddig csak azt tette, aminek fokozatos fejlődés útján meg kellett volna már régen történnie; ami összhangban áll a társadalom eddigi fejlettségi fokával; aminek hiánya volt éppen egyik legfontosabb oka magának a forradalomnak, mert kiáltó ellentétben állott az emberek jelentékenyebb részének fizikai és erkölcsi szükségleteivel — azt senkinek, akinek belátása van, nem kell magyarázni. Ha pedig akad valaki, akit erről a forradalom sem győzött meg, ha akad társadalmi osztály, amely a szociálpolitika követelményeinek vakon és botorul a jövőben is mereven szembe szegeződik, az megérdemli sorsát, ha nem csak a forradalom, de a konzervatív osztályok is megtagadnak vele minden közösséget és félretaszítva a fejlődés útjáról, a pusztulásra megérettnek találják.

Jó okok szólnak ama feltevésnek helyessége mellett, hogy a forradalom új korszakot nyit meg a szociálpolitika fejlődésének történetében. Az a forradalom, amelynek tüze Oroszország és Középeurópa népeit ragadta eddig csak magával, de amelynek hatása, akár lesz forradalom Nyugateurópában, akár nem, bizonyára kiterjed ide is: elsősorban proletár-forradalom. A proletárság szenvedett már a háború előtt, ez szenvedett kimondhatatlanul a háború alatt, ennek állott elsősorban érdekében az, hogy az államnak és társadalomnak a példátlan háború alatt megingó eddigi rendjét teljesen felborítsa.

Nem azt jelenti ez, hogy a polgárság az államnak és társadalomnak eddigi rendjével teljesen meg lehetett elégedve és nem jelenti azt sem, hogy a forradalom kitörésének maga a polgárság is nem volt egyik fontos tényezője. Hiszen éppen Oroszországban, Németországban, Magyarországon az a feudális elem, amelyet Franciaországban a XVIII. századvégi és az azt követő többi forradalom már teljesen elintézett, számos csökevényhajtásával még mindig erősen érvényesült. Egyébként pedig a kapitalizmus megerősödése mindenütt mind erősebb nyomást gyakorolt a kispolgárságra és különösen a szellemi munkát végző polgári osztályra is, amely utóbbira nem maradhatott visszahatás nélkül az az ellentét sem, amely a tőke és munka viszonyában mindinkább kiélesbedő harccá alakult. Kétségtelen azonban, hogy a polgárságot elsősorban mégsem ezek az okok, hanem a háborúban szenvedett kudarc, a szörnyű csalódás, az ámitgatásokból való keserű kiábrándulás és a forradalmat megelőző utolsó napoknak politikai izgalmi vitték a forradalomba. Nem úgy, mint a munkásságot, ezt a született forradalmi elemet. A munkásság nemcsak azért, mert helyzete a többi osztályénál súlyosabb, hanem azért is, mert meggyőződése szerint e súlyos helyzetéből csak forradalom révén emelkedhetik ki, minden forra-

dalomnak kész katonája, ha a legcsekélyebb kilátása van rá, hogy azt saját céljainak szolgálatába foghatja.

Különböző indító okokból, különböző céllal bár, de miként a XVIII-ik századvégi francia forradalom idejében, ezúttal is együtt rohant a polgárság és a proletárság a forradalomba. Az a szerep azonban, amelyet ez a két társadalmi osztály az akkori és a mai forradalom szolgálatában betöltött, teljesen felcserélődött.

A XVIII-ik század végén a polgárság tudta, hogy mit akar. Határozott programmal indult a küzdelembe és a proletárságot csak eszközül használta fel saját céljaira. A polgárság Montesquieu, Rousseau és az enciklopédisták, Smith Ádám és Turgot állami, társadalmi és közgazdasági eszményeitől telítve, a nemesség jogainak eltörlését, a törvény előtti egyenlőséget és az állami mindenhatóság helyébe a polgárok teljes szabadságát akarta. Céljai az addigi társadalmi és állami renddel szemben csak negativek voltak és e célok elérése érdekeit teljesen ki is elégítette. A proletárság érdekében azonban az addigi társadalmi és gazdasági rend felrobbantásán kívül egyéb alkotásokra is szükség lett volna. A forradalomban bekövetkezett földosztás azokat a súlyos következményeket ugyanis, amelyeket az akkor még gyermekkorát élő kapitalizmus kifejlődése a proletárságra zúdított, önmagában meg nem akadályozhatta. Azzal azonban, hogy milyen legyen az a társadalmi és gazdasági rend, amely érdekeinek megfelelő, a proletárság a francia forradalom idején egyáltalában nem volt, nem is lehetett még kellően tisztában. És így bármilyen része volt is a régi társadalmi rend megdöntésében, ahhoz, hogy az új társadalmi rendet saját érdekei szerint alakítsa, nem volt meg a szellemi hatalma és így nem volt meg az anyagi ereje sem. Ezek a körülmények akadályozták meg abban is, hogy az 1848-iki már tisztán proletár forradalmat és az 1871-iki forradalmat (a francia forradalmakról szólnak, mert hiszen a 48-iki közép-európai forradalmakban a polgárság és munkásság egymáshoz való viszonya körülbelül megfelelt a XVIII-ik század végebeli francia forradalomnak) győzelmesen vívja meg.

Ma azonban éppen fordított a helyzet. Amit egységes elnevezéssel polgári osztálynak mondunk, az valóságban több, nem azonos érdekű, nem is azonos felfogású rétegből áll. A feladat ma nem is pusztán az államhatalom és egyes osztályok hatalmi túltengésének korlátozása vagy megszüntetése, a szabadság kivívása. Pozitív alkotó munka kell az új társadalmi és gazdasági rend megalapozásához. Milyen legyen ez a mai viszonyokkal elégedetlen polgári osztályok szempontjából? Ezzel a kérdéssel ezek az osztályok, amelyek eddig legfőleg a proletárság forradalma elleni védekezésre gondoltak és közben saját forradalmuknak, de még a polgári reformnak előkészítését is elmulasztották, egyáltalában nincsenek tisztában, legalább is egységes felfogás, egységes program e részben egyáltalán nem alakult még ki.

Ezzel szemben a munkásság követeléseinek legalább is egyik része tekintetében a közgazdaságtan, az etika, azt lehet mondani, az összes társadalmi és természettudományok által megerősített, teljesen biztos alapon áll. Ebben a vonatkozásban teljesen tisztában is van azzal, hogy mit akarjon. Kétségei legfőleg csak az ezeken túlterjedő törekvései tekintetében lehetnek. Ezek tekintetében sem a végcélra nézve, amelyre nézve ugyanis szintén megvannak dogmái, hanem legfőleg az iránt, el-

erkezett-e már a mai forradalomnak nem tudatosan megválasztott, hanem a háború által adott pillanatában és éppen a háború következtében igen súlyos pillanatában a keresztülvihetőségnek időpontja is. Meg kell fontolnia e mellett, hogy a szociálizmusnak végcélját, a földnek és a tőkének köztulajdonba vételét, különösen ez utóbbit, aligha valósíthatja meg egy állam is egyedül, függetlenül attól, mire határozza magát a vele szoros gazdasági kölcsönösségben élő többi állam. Hiszen éppen ez az értelme a világ proletárjaihoz intézett annak a felhívásnak, hogy egyesüljenek. Ha másért nem, azért, hogy elérkezett-e már az ideje a világ proletárjai egyesülésének a közös végcélra és elég erős-e ez az egyesülés, hogy a végcél *mindenhol* kiküzdje: ezért kétséges még ma, megvalósítható-e a szociálizmusnak ez a végcélja. De hogy magántulajdon mellett is megvalósíthatók a proletárságnak *szociálpolitikai* követelései; hogy meg kell valósítani a termelésben, a jövedelemeloszlásban, az állami élet egész berendezésében azokat az intézményeket, amelyek a proletároknak a társadalmi munkában való részeseedésükkel arányos, sőt ettől függetlenül is emberhez méltó életet biztosítanak, ez iránt nincs kétség, valamint nincs kétség az eszközök és intézmények tekintetében sem, amelyekkel a proletárság *ezt a célját* elérheti. A mai forradalmat nem az öntudatos polgárság vívja tehát a még szunnyaadó öntudatú proletárság segítségével. A mai forradalomban az öntudatos proletárság küzd és csak segédcsapatai ennek — egy nevezőre még nem hozott öntudatuknál fogva nem is lehetnek mások — a polgári osztálynak az eddigi viszonyokkal elégedetlen, a forradalomba belesodródott egyes elemei. Ehhez a szerepmegoszláshoz igazodnak majd e forradalomnak eredményei is.

A forradalom felrobbant, az eddigi társadalmi rend felbomlott és a társadalomnak halmazállapota megváltozott. Az eddigi összefüggésükből szétvetett elemek keresik, de csak nehezen találják meg a szükségszerű kölcsönös lekötöttségnek új állapotát. Forrnak, kavarnak köröskörül a felszabadult elemek. Be fog következni, be kell, hogy következzen ismét egyesülésük, kölcsönös lekötöttségük. Helyreáll a rend. De ez a rend más lesz, mint a régi. Bizonyos, hogy méltóbb helyet foglal el majd abban az elem, amelytől a jelentőségének megfelelő érvényesülés lehetőségét az eddigi társadalmi rend saját vesztére megtagadta; már most bizonyos, hogy az új társadalmi és állami rendre, bármiképen végződjék is egyébként ez a forradalom, uralkodó jellegét ráüti majd a *szociálpolitika*.

Alig két hónapja annak, hogy kitört a forradalom és már is a szociálpolitikai alkotások egész sorozata jelzi ható erejének irányát. Szociálpolitikai alkotások érnek és valósulnak meg egyik napról a másikra, olyan alkotások, amelyekért hiába folyt annakelőtte évtizedes küzdelem. A régi szempontok, amelyek útjában állottak az újak érvényesülésének, elvesztették döntő jelentőségüket. A shakespearei mondás jut eszünkbe: »Igen, mi őszi légen átlebeg, — Pókhálóból is fonhatsz kötelet — S a szerelem rajt biztosan halad, — Oly könnyű annak minden feladat«. A szerelem az élni és életet adni akaró egyén minden energiájának koncentrációja célja felé. A beteg társadalom minden energiájának ilyen koncentrációja azért, hogy éljen, hogy létét válság árán is megóvja a megdermedéstől: a forradalom. Ha az uralkodó társadalmi erők a kor követelményei előtt elzárkóznak, ha nem értik meg a fokozatos haladás követelményeinek parancsszavát, megindul a föld, kirobban a forradalom, amely céljai megvalósításáért a

pókhálóból font kötélén is biztosan halad, oly könnyű annak minden feladat.

Ime, napok alatt a nép érvényesülésének megfelelő lehetőséget nyújtó új alapokra helyeztetett a *parlamentarizmus*. Megindult a *föld-reform*. Hol állott Magyarország a *gyülekezési és egyesülési jog* tekintetében? Talán az utolsó helyen Európában. De megjelent már a néptörvény, amely a gyülekezés és az egyesülés szabadságáért vívott annyi szenvedéses küzdelemnek emlékét néhány mondattal jóváteszi és utat nyit a társadalmi erők szabad szervezkedésének. Tehet-e ennek az országnak népe róla, hogy forradalom kellett itt ennek az eredménynek kivívásához, amihez más országoknak szerencsésebb népe a fokozatos fejlődés útján is eljutott.

1869-ben hoztak törvényt aziránt, hogy az igazságszolgáltatást a közigazgatástól elkülönítik. De a modern állam alkotmányának ezt az egyik legfontosabb alapelvét áttörték azzal, hogy éppen a munkájukból élő és csakis a munkájukból élő alsóbb társadalmi osztályoknak a szolgálati szerződésből származó peres ügyeit kiszolgáltatták az uralkodó osztályok soraiból kikerülő, az uralkodó osztály által is választott, ezeknek gondolkozását és érdekeit képviselő közigazgatási hatóságok ítélkezésének. Mennyi szenvedés, mennyi keserűség fűződött ehhez az igazságszolgáltatáshoz. A forradalom kivette máris a munkaügyi igazságszolgáltatást a közigazgatási hatóságok kezéből és megteremtette a külön *munkaügyi bíróságokat*, hogy ott, ahol eddig csak a munkaadónak osztályérdeke érvényesült, érvényesülhessen a független bírónak kiegyenlítő hatása mellett a munkásoknak a munkaügyhöz fűződő érdeke és jogi meggyőződése is. Hatályba léptek ismét a háborúban jog ellenére hatályuktól közigazgatási úton megfosztott *munkásvédelmi törvények*. Tisztviselők és munkások *munkaidejének* szabályozására történtek intézkedések és az illetékes miniszter nyilatkozata szerint törvény teszi már a legközebbi időben általánossá a munkásság régi követelésének megfelelően a *nyolc órai munkaidőt*. Amire azelőtt a munkaközvetítésnek bátortalan szabályozásával volt csak példa nálunk, a munkaközvetítésnek hatalmas kifejtésével és a munkanélkülieknek állami segélyezésével az állam vette magára a *munkanélküliség elleni küzdelem* feladatát. Küszöbön áll *munkásbiztosításunknak* gyökeres reformja. És megteremtette végül a forradalom a szociálpolitika ügyének és annak a gondolatnak kizárólagos szolgálatára hivatott szervet is, hogy ez az ügy a többi közfeladattal legalább is egyenlő jelentőségű: megteremtette a *munkaügyi és népjóléti minisztériumot*.

Mily szégyenletes volt az a tusakodás, amely a forradalmat megelőzőleg a régi rendszer alatt e minisztérium felállítása körül folyt. Ahol nem volt már a háború előtt, a fokozatos fejlődés szükségességének felismerésével megteremtették a szociális ügyek minisztériumát a háború alatt. Magyarország volt az egyetlen ország, ahol az uralkodó rendszer a legsekélyesebb gondolatokkal, a legkicsinyebb fogásokkal tette lehetlenné e minisztérium felállítását, világosan dokumentálva, hogy a megkövesült viszonyokon változtatni még a fokozatos fejlődés útján sem akar. Most végre bizakodva nézhetünk a jövő elébe a tekintetben, hogy a munkaügynek, az egészségügynek eddig gazdátlan területén megindul a nép jólétének érdekeit szolgáló alkotás, hogy csonka munkásbiztosításunk és gyermekvédelmünk további fejlődésére megnyíljanak a kellő lehetőségek,

hogyan lesz immár szerv, amely a népnek eddig elhanyagolt fogyasztási szükségleteivel is törődik és felkarolja azokat a véreinket is, akiket betegség és szegénység eddig az utcára és alamizsna-filiérekre utaltak. Óriási munka vár az országnak a háborút követő súlyos megpróbáltatása, kiállott anyagi és erkölcsi szenvedései után erre a minisztériumra. De hogy a rendelkezésre álló lehetőségekhez képest feladatának meg fog felelni, arra biztosíték az, hogy a hajtóerőt a kormány működéséhez a jövőben nem egyes osztályok, hanem a nép egészének parlamentje fogja szolgáltatni.

Súlyos viszonyok közt tört ki az ország népének megváltására hivatott forradalom. Bűnös kezek nyulnak ki ezeréves országunk területének megcsonkítására. Anarchiába döntenek a termelést és megrendíteni igyekeznek az országnak létalapjait. Talán győzedelmeskedik is majd ideiglenesen a forradalom eszmék szempontjából nemtelen ez a szándék. Ha nem győz is, bizonyára belátható időre le kell mondanunk a 30 millió magyar ideológiájáról. De a forradalom új célokat tár fel előttünk: azt, hogy nemzeti eszményül ne a külső térfoglalást, hanem annak, ami az ország népéből mienk marad, benső megmunkálását, felemelését tűzzük magunk elé. Ezt az eszményt szolgálja az az eszköz, amelyet a forradalom adott kezünkbe, a magyarság ujjaszületésének eszköze, a szociálpolitika.

A leszerelés és a munkanélküliség elleni küzdelem.

Írta: **dr. Ferenczi Imre**, egyet. m. tanár.

A leszerelés módozatairól a hadviselő országokban a háború tartama alatt a katonai, közgazdasági és társadalmi körök hosszú elméleti vitákat folytattak és igen részletes tervezeteket dolgoztak ki. A legfőbb vitapont a személyi leszerelés sorrendje volt. Számos híve volt annak a felfogásnak, hogy a katonai és forgalmi szempontokból körülbelül egy évre tervezett leszerelés egyénenként, azaz a leszerelő katonák személyes szükségességének sorrendjében történjék. Végül azonban a német és magyar-osztrák hadvezetőség arra az álláspontra helyezkedett, hogy eltekintve bizonyos sürgősen (»soronkívül«) elbocsátandó egyének kontingentált számától, a leszerelésnek csapattestenként lehet csak végbemennie. A szerencsétlen hadi események, a belső forradalom és az azonnali lefegyverzést hirdető pacifista-politika azonban az összes terveket halomra döntötték.

A leszerelés kisebb-nagyobb csapattesteknek, de igen nagy mértékben szétszórt egyéneknek a harcterekről való rendszertelen hazaözönlésében nyilvánult meg. Ez a körülmény forgalmi, közgazdasági és közbiztonsági szempontokból rendkívüli nehézségeket támasztott, de azzal az előnnyel járt, hogy bizonyos kivételektől eltekintve, senkit mesterségesen nem tartottak vissza tovább a hadsereg kötelékében. Ezzel számos, bizonyára társadalmi forrongásra is okot adó méltánytalanságnak vették elejét. Annál nagyobb nehézségeket okoz a hazaözönlő tömegeket nemcsak a rendes polgári környezetükbe, de a békés termelő munkába is visszavezetni. A népkormányoknak mindenekelőtt arról kellett gondoskodnia, hogy a hazatérő katonáknak, valamint a mögöttes országban a hadfelszerelő üzemeknek csökkentése, illetve a bekövetkezett szén- és anyaghiany folytán felszabadult munkásoknak *megélhetését* mindenképen biztosítsa. Elejét kellett vennie annak, hogy a munkások ezrei, akár csak napokig is téflenül bolyongjanak az országban. A vereség, a fárasztó visszavonulás, a fogságból való viszontagságos hazavergődés és sokszor élelem és ruházat hiánya miatt a haza-

térő katonák érthetően nyomott hangulatban voltak. Az elcsigázott és deprimált emberek ezrei nem lették fel már otthonukat a hazában. Amíg tehát el tudnak helyezkedni a dolgozók társadalmában, megfelelő hajlékról, ruháról és élelelről kellett gondoskodni számukra. Ezt a célt szolgálta mindenképp a magyar hadügyminiszternek november hó 5-én kiadott rendelete, a *munkásotthonok* létesítéséről. Ez otthonokba csak olyan egyéneket lehet felvenni, akik illetékes póttestüknél már jelentkeztek, vagy üzemükből való elbocsátásukat igazolják. A munkásotthonok az elsőrendű szükségleteket természetben igyekeznek kielégíteni, de emellett a katonák a zsoldjukat tovább húzzák. Már ez a rendelet is a legnagyobb súlyt helyezte arra, hogy a munkások a szakszervezeti, illetve a hatósági munkaközvetítők útján megfelelő, állandó munkához jussanak; a helyhatóságok kötelességévé teszi, hogy iparkodjanak addig is az otthonok legénységét közszükséges munkáknál foglalkoztatni. A munkásotthonok kifejezetten polgári népjóléti intézmények. Szervezésükre és vezetésükre a helybeli munkásszervezeteknek van döntő befolyása s a belső fegyelem fentartásában a lakók bizalmi férfiai működnek közre.

A november 7-én kibocsátott hadügyminiszteri rendelettel kijelölt *leszerelő állomások*, nevezetesen a katonai parancsnokságok mellett szervezett leszerelő különítmények is mindenütt érintkezésbe léptek a helyi nemzeti tanácsokkal és szakszervezetekkel. Különösen az utóbbiak, illetve az országos szakszervezeti központoktól kiküldött bizalmi férfiak szereztek nagy érdemeket a leszerelés lebonyolítása körül.

A régebbi kormányzat *nolens-volens*, megfelelő hatáskör és költségvetés nélkül átmenetgazdaságügyi minisztériumot szervezett, majd pedig azt, kellő reform helyett, nyilván személyi tekintetéből, időelőtt feloszlatta. A népkormány tehát a személyi és anyagi leszerelés egyöntetű végrehajtása céljából az utolsó pillanatban volt kénytelen ezeket az ügyeket teljes rendelkező és végrehajtó hatalommal a hadügyminisztérium hatáskörébe utalni. A minisztériumban a *leszerelési ügyek intézésével* külön államtitkárt bízta meg, akinek vezetése alatt leszerelési csoportot szerveztek. Igen helyesnek bizonyult ezt a tisztelet a munkásmozgalom egyik gyakorlati vezérférfiára bízni, ellenben *elvileg* hibás volt a személyi leszerelés ügyének intézésére oly 28 tagú tanácsot szervezni, amelybe kizárólag a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége és a Magyarországi Szakszervezeti Tanács küldött ki egyenlő számú tagot, »a különböző iparágak, valamint a kisipar tekintetbevételével«. Általános állami érdekű és sokirányú elméleti képzettséget is kívánó ügyek körében elvileg nem tartjuk kívánatosnak kizárólag a legközvetlenebb érdekeltségekre, illetve azoknak is csak legerősebben szervezett és többé-kevésbé már a szűkebb közös érdekekre hangolt körére bízni a kormányzat irányítását. Feltétlenül szükség van ilyen esetekben, különösen demokratikus államokban arra, hogy már eleve pártatlan szakértőket is egyenlő szavazati joggal vonjanak be ily tanácsok szervezetébe. A gyakorlat során nemcsak az illetékes kormányzati ágak tisztviselőit kell igénybe venni, hanem külső szakértőket is¹⁾, mert különben kellő képviselő hiányán az összesség érdeke, valamint egyes gyengén szervezett, illetve a kellően nem képviselt csoportok szükségkép a rövidebbet húzzák.

¹⁾ A hadügyminisztérium leszerelési csoportja L. 240 1918. számú rendeletével felhívta szerzőt, hogy »a leszerelés folytán bekövetkezett munkanélküliség enyhítésére tervbevevett segélyrendszer ügyében a hadügyminisztérium számára javaslatot készítsen«, . . . ismerte ebben az ügyben szerzett tapasztalatait és tudását. A szerző a fővárosban két ízben keresztülvitt segélyezés (L. A főváros első munkanélküliségi akciója. Különlenyomat a Városi Szemle 1913. évi VI—VII. számából) vezetője gyanánt szerzett tapasztalatok alapján is, igen részletesen kidolgozott tervezetet terjesztett a Leszerelési Tanács teljes ülése elé, de annak főbb elvi nézőpontjait a Tanács kebeléből kiküldött albizottság nem tette magáévá. A fenti bírálatban kimutatom, hogy ezek az elvek nemcsak elméleti szempontból voltak helyesek, de azokat immár a gyakorlat is igazolta és nagyrészt az időközben megalkotott német és német-osztrák segélyrendszerekben is benne foglaltatnak.

A munkanélküliség elleni küzdelem fegyverei közül a leszerelés során, sajnos, mindinkább a *segélyezés* nyomult előtérbe. A hadfelszerelő üzemeknek átszerelése békeiparra, valamint az összes, a háború folytán elmaradt szükségletek kielégítése, illetve a háború által okozott károk helyreállítása, a katasztrofális szénhiányon akad meg. A munkaközvetítésnek ilyen körülmények között a legtöbb iparágban a munkanélküliek ellenőrzése mellett inkább csak az a szerep jut, hogy a munkanélkülieket különböző kiegészítő munkákba (napszámosmunka, őrszolgálat, mezőgazdaság, propaganda stb.) vezesse át. A leszereléssel kapcsolatos munkaközvetítés tárgyában kibocsátott kormányrendeletek erősen előtérbe tolják a *szakszervezeti* munkaközvetítést a *hatósági* munkaközvetítés rovására. A szak- és betanított munkások munkaközvetítését a *segélyosztás révén tényleg* elvonta a kormány az 1916. évi XVI. t.-c. alapján szervezés alatt álló hatósági munkaközvetítés köréből. Minthogy azonban a szakszervezeteknek nem minden iparágban és nem mindenütt sikerült még a munkaközvetítésre kellően berendezkedni, illetve seholsem sikerült még ezen feltétlenül alkotmányos szellemben intézendő szakügyet a munkaadókkal paritásosan megszervezni, a munkapiac organizációja terén eddig a haladás nem megfelelő. Nem szabad szem előtt téveszteni, hogy a munkapiac teljes centralizációja és statisztikai áttekintése a főcél. Ezt pedig csak úgy lehet elérni, ha az összes munkáskereslet és munkakínálat lehetőleg egységes helyi, kerületi és országos központi nyilvántartó-szerveknek jut tudomására. Ezeknek kell gondoskodni arról, hogy valamennyi közérdekű munkaközvetítő szerv között a kölcsönös kiegyenlítés mentől gyorsabban végbe menjen. Legalább a *nem tanult*, kivált a napszámos munkások munkaerejének tökéletes felhasználása érdekében kellene már most nagyobb súlyt helyezni a hatósági munkaközvetítésnek tökéletes megszervezésére a szervezet *szakszerű decentralizációja*,¹⁾ valamint a munkaközvetítési alkalmazottak *kiképzése* útján.

A tanulatlan, szervezetlen munkáselelemnél van ma még leginkább meg az a veszély, hogy a kapuból való sűrű felvételük révén az áttekintést a munkapiac felett megzavarják és a munkafeltételeket, a változó konjunkturák szerint, kölcsönösen lerontják, illetve méltánytalanul túlhajtják. A mezőgazdasági munkaközvetítést is szakszerűen bele kell kapcsolni a hatósági munkaközvetítésbe, hogy a tanulatlan munkások munkaerejét, amelyet a háború leginkább dézsmált meg (elesettek, rokkantak) kiegészítő (komplementér) foglalkozási ágakban mentől tökéletesebben kihasználhassuk.²⁾ Nem elégséges tehát a kereskedelmi és iparkamarák székhelyein néha csak egy-egy szakhivatalnokból álló kerületi munkaközvetítő hivatalokat szervezni. Legalább minden 5—10.000 lakosu, közgazdasági jelentőséggel bíró községben szükség van egy, a munkaközvetítéssel is megbízott népjóléti hivatalnokra, sőt idővel a járási székhelyeken is alkalmazni kell egy-egy ilyen tisztviselőt, aki — demokratikus ellenőrzés mellett — a szociálpolitika egyéb feladatainak is (hadigondozás, nép-egészségügy, népkultúra stb.) szakszerűen kioktatandó végső szerve kell hogy legyen. A szervezés alatt álló népjóléti minisztériumnak egyik leg-sürgősebb teendője lesz a népjóléti igazgatásnak ezt a decentralizált szervezetét megteremtteni. A népkormányok úgy Ausztriában, mint a német birodalomban a leszerelés során sokkal nagyobb súlyt helyeztek a hatósági

¹⁾ Egyáltalán nem elégíti ki a kívánalmakat az olyan formális decentralizáció, aminőt a munkaügyi miniszteri biztostnak — különben teljesen *felesleges* új szerv — 4/918. Mb. számú körrendelete a papirosan elgondolt: „Vérmegei gyűjtőhelyek”, amelyekre a polgármester az alispánnal egyetértőleg egy eloglalt tisztviselőt rendel ki, aki heti kimutatásai fejében mond és írd kettő (2) korona rendkívüli díjat is élvez, valamint városi és körjegyzőségi gyűjtőhelyek heti egy (1) koronás megbízott tisztviselőkkel sohasem lesznek életre való szervek.

²⁾ Lásd M. id. szerző előadását: *Az ipari és mezőgazdasági munkaközvetítés viszonya*. 1918. Benkő. A mező- és erdőgazdasági valamint a földmunkákra nézve a november hó 6-án 156.000/1918. sz. földművelési miniszteri rendelet még mindig fentartotta az elavult külön szervezetet.

munkaközvetítőknél kiépítésére és közreműködésére a munkanélküliek segélyezésénél, mint ahogy az nálunk történt. Pedig ezen intézmény ellen a szakszervezeteknek csak addig van okuk ellenérzéssel lenni, amíg az velük ellentétes szellemben és tőlük idegen szervezettel működik. De az olyan hatósági munkaközvetítővel szemben, amely lényegében nem egyéb, mint az önként paritásos vezetés alá helyezett szakközvetítőknél központja, ez az animozitás — mint azt a külföldi fejlődés bizonyítja — szükségképen megszűnik. Egyes német városokban (München stb.) a szakszervezetek már a náború előtt egyöntetű határozat alapján önként olvasztották be szakközvetítőiket a hatósági munkaközvetítőbe.

A közigazgatási élet fellendítését célzó összes tervek — ideértve a végtelenül sürgős lakásügy kérdését is — a legelemibb technikai nehézségek folytán hazánkban a közel jövőre nem bírnak reális kilátásokkal. Inségmunkák rendezésére természetesen szintén nem lehet indokoltan gondolni. Hiszen a legsürgősebb napszámosmunkákra, a vasuti szolgálat, a mezőgazdaság stb. körében sem lehet elegendő munkaerőt előteremteni. Legfeljebb olyan viszonylag kevésbé jelentékeny munkálatokról lehetne mégis beszélni, aminő a legkeményebb *tél idején* is folytatható, kőfejtés és kőtörés (utcák, utak, építkezés céljaira). Az ilyen körülmények között rohamosan szaporodó ipari munkanélküliek eltartása méreteiben és időtartamában oly rendkívüli segélyezési akciót tesz szükségessé, aminőt a munkanélküliség elleni küzdelem politikája eddig nem ösmert. Nem ösmert már azért sem, mivel a munkásosztály politikai hatalma sem volt soha akkora, mint jelenleg a legutóbb politikai forradalmakon keresztülment országokban. A segélyező politikát tehát helyes elvi alapokon kell felépíteni, különben az amúgy is teljesen rendezetlen közháztartásra elviselhetetlen terheket róhat és egyúttal a népnek a katonáskodás, illetve a hadisegélyezés éveiben megingott gazdasági felelősségérzetét teljesen alááshatja.

A magyar népkormány eddig az önhibájukon kívül keresetnélkülivé vált munkaképes állampolgárok különböző kategóriáiról igen eltérő, az ügyek sürgőssége folytán is több tekintetben ellentmondó elvi alapokon gondoskodott.

1. A kormány mindenekelőtt a hadisegély továbbfolyósítását a jogosultak részére előbb 1918. december 31-éig, majd előterjesztésemnek idevonatkozó javaslatára értelmében is, »visszavonhatlanul« 1919. február végéig meghosszabbította. Számbavéve azt a végkielégítést (kb. 360 kor. minimális leszerelési illetményt) is, amelyet minden hazatérő katona kap, a hadisegély azoknál, akik rögtön munkába állanak, avagy pedig munkanélküli segélyben is részesülnek, biztosítja, hogy a háború alatt elődázott egyéni és családi szükségletekről gondoskodjanak, adósságukat törlesszék, esetleg magukat kissé kipihenjék. Azon keresetnélküli egyéneknek pedig, akik bármily oknál fogva munkanélküli segélyben nem részesülnek, egy időre a hadisegély a létfenntartást biztosítja.

2. Az állam a kötelezett üzemekben szén- vagy anyagihiány következtében munkanélkülivé vált hadköteles vagy hadiszolgálatra kötelezett munkások rendkívüli segélyezése tárgyában (november 14.) kibocsátott *irányelvek* szerint, — amelyeket egyébként már a régebbi rezsim alatt is 1916. óta alkalmaztak — kizárólag az *állam* nyújt kártalanítást a munkaadóknak a munkahiány dacára továbbra is kötelezőleg alkalmazott munkások részére munkabérük bizonyos százaléka arányában kifizetett segélyekért. Ezen munkásoknak előbb november hó 30-áig, majd újabb intézkedés folytán 1919. január 15-ig az államkincstár terhére a következő rendkívüli segélyek fizetendőek ki: 12 K napi átlagos bérkeresetig ennek 100%-a, ezenfelüli napi átlagos bérkeresetnél annak 80%-a, de legfeljebb 21 K. Az újabb rendelet (1918. nov. 27.) az üzemekből mégis elbocsátható-

nak jelenti ki mindazokat, akik mint kereskedők és önálló iparosok elbocsátásukat kérik. Ezen személyek elbocsátásuk következtében sem szénsegélyben, sem állami munkanélküli segélyben (Isd. alább) nem részesülhetnek. Elbocsátandók továbbá amaz öt legfiatalabb korosztályhoz tartozó munkások, akiknek újabb rendelet értelmében katonai szolgálatra kell bevonulniok. December hó 7-étől kezdve szabályszerű felmondás mellett elbocsáthatók voltak azok a női munkaerők is, akik az üzemben nélkülözhetők, de a rendeletben lefektetett alapelvek figyelembevételével mellet¹⁾ Viszont újabb rendelet értelmében *szénsegélyben részesülnek visszavételük napjától számítva azok a munkások*, akik kötelezett üzemekből a háború folytán katonai szolgálatra bevonultak és törzsüzemüktől *visszafogadtatnak*.

Ezen állami kártalanítás elvét a háború alatt igazolta az a nagy közérdek, hogy a hadfelszerelő üzemek munkásai mindenkor teljes apparátussal rendelkezésre álljanak, amikor az üzemet ismét meg lehetett indítani. De már akkor is hiba volt az ezekből származó költségek egy részét állandóan²⁾ át nem hárítani az üzemek tulajdonosaira, akik a háború kedvező konjunkturáit megfelelően használták ki az állammal szemben. Teljesen lehetetlen azonban egyes üzemek munkáslétszámát kizárólag közpénzekből magas nivón eltartani addig, amíg a közviszonyok ismét megengedik a hadfelszerelő üzemeknek átszervezését és teljes erővel való üzembelépését. Kétségtelen, hogy amennyiben a különleges segélyek a hadfelszerelő üzemek alkalmazottaira nézve fenntartatnának, ennek nagy előnyét látják majd annak idején az üzemek tulajdonosai is. Ehhez azonban sok esetben túlnyomóan közgazdasági érdekek fűződnek. Vagy elhatározza tehát magát az állam, hogy tekintettel az eddig hibásan igénybe nem vett nyereségekre is, most végleg szakít az eddig folytatott helytelen politikával és a munkaadókra hárítja át a szénkártalanításnak egy részét — legalább is azt a különbözetet, amellyel ezeknek a munkásoknak segélye felülmulja a többi munkanélkülieknek alább ismertetendő segélyét — vagy pedig beszünteti ezt a különleges munkanélküli segélyezést és az érdekelt munkásokat egy kalap alá vonja a többi munkanélkülivel, (akik a maguk részéről különben már is a »szénsegély« általánosítását sürgetik.) Ezt az eljárást annál inkább alkalmazni kellene, mentől kevesebb kilátás van a közgazdasági élet mielőbbi rekonstrukciójára és mentől kedvezőlenebbül alakulnak az állam pénzügyei.

3. Az összes *nem kötelezett* ipari, kereskedelmi és közlekedési vállalatoknál alkalmazott munkásoknak munkanélküliségük esetén való állami támogatásáról ugyanis a kormány külön rendeletet (november 26.) bocsátott ki, amely viszonylag szerényebb segélyek keretében mozog. A következőkben ennek a rendeletnek a bírálataból indulunk ki és a többi rende-

¹⁾ A háború előtt az üzemben alkalmazva volt, továbbá az üzemben balesetet szenvedett női munkaerők jelen rendelet érvénytartama alatt egyáltalában el nem bocsáthatók, az elbocsátásra kerülőknél pedig az alkalmaztatás idejét kell az elbocsátás sorrendjénél figyelembe venni, vagyis azok bocsátandók el előbb, akik legrövidebb idő óta vannak az üzemben alkalmazva. Ez utóbbi csoportból a fenti rendelkezések figyelembevételével december hó 7-én elbocsátható a nélkülözhető női munkások 40%-a, december 22-én további 30% és január 12-én a fennmaradó 30%.

Ezen elbocsátott munkások közül azok, akik egy év óta egy és ugyanazon iparban dolgoznak, a szakszervezeteknél állami munkanélküli segélyben részesíttetnek. Azok a női munkások, akik egy és ugyanazon iparban egy évnél rövidebb ideig dolgoznak, végkielégítésként 1 heti szénsegélyben részesülnek, mely összeg részükre elbocsátásuk alkalmával az illető üzemeknél folyósított. Minden elbocsátott munkásnő részére igazolvány állított ki, amelyből kitűnik név, foglalkozás, életkor és meddig volt alkalmazásban az üzemben és hogy az illető a végkielégítést megkapta-e.

²⁾ Kezdetben a szénkártalanítás 25%-át a kincstár a munkaadókra hárította át és csak később vállalta egészében át, Berlinben a birodalmi leszerelő hivatal a szénsegélyt úgy állapította meg, hogy a munkaidő korlátozása esetén a munkást csak az elveszített kereset feléért kártalanítják. A kártalanításnak csak 60%-át fizeti a birodalom, legutóbb 40%-át a munkaadó tartozik fizetni. A birodalom azonban a maga részét csak akkor fizeti, ha a munkás munkakeresete és a munkaadó segélyrésze együtt nem haladja meg az üzem helyén uralkodó napszámber négyszeresét. (Soziale Praxis XXVIII. Sp. 172.)

letet inkább csak az összehasonlítás és az elvek tisztázása kedvéért vonjuk közbe.

Ide sorozom a minisztériumnak november hó 24-én, a *kereskedősegédeknek és az ipari és kereskedelmi vállalatok tisztviselőinek* szolgálati viszonya tárgyában kibocsátott rendeletét is¹⁾.

Az elvileg ellentétes intézkedések között helyes elvi és a részletekben is következetesen célszerű álláspontra csak a következő megfontolás alapján juthatunk. Az államnak a keresetnélküliek segélyezését célzó politikáját az a közérdek okolja meg, hogy a munkanélküliek a társadalomnak nemcsak önmagukban megóvandó értékei, de *nélkülözéseik az összeséget nagy közegészségügyi, közbiztonsági és közerkölcsi veszedelmekkel fenyegetik*. A Webb házaspár a szegénység problémájáról írt munkájában a munkanélkülit bizonyára túlzottan a skarlátbeteghez hasonlítja. Ehhez képest a háború befejezése után rendkívüli segélyben később megállapítandó időpontig minden munkabíró állampolgárt részesíteni kell — még pedig tekintet nélkül arra, hogy a kritikus években a harctéren vagy a mögöttes országrészben tartózkodott-e, — akit önhibáján kívül nem lehet munkába helyezni és más létfenntartási eszközök híján közsegélyre szorul. Az állami keresetnélküli segélynek *alanyi körét* helytelen volt tehát — miként az a főrendeletben történt — a testi munkásokra szorítani és ezek között is bizonyos nemhez, üzemekhez, illetve szervezetekhez való hozzátartozás szerint, illetve a tanultság fokához képest különbségeket tenni. Ehhez képest a munkanélküli segélyezés körébe kellett volna vonni nemcsak a *közsegélyre szoruló* állástalan magánalkalmazottakat, — amint az egy későbbi rendeletben megtörtént — hanem azokat a kisiparosokat és kiskereskedőket, valamint az értelmiségi foglalkozásokhoz tartozó keresetnélkülieket is, akik számára különleges segélyezési rendszabályok nem léptek még életbe, illetve ezek bizonyos okokból reájuk egyénileg ki nem terjednek és így bár megfelelő munkára hajlandók, létfenntartásuk veszélyben forog.²⁾

Helytelen volt továbbá eszerint a segélyezett alanyi köréből kizárni azokat a munkanélküli női szak- és női betanult munkásokat, akik egy évig még nem dolgoznak, valamint minden közelebbi egyéni vizsgálat nélkül azokat a napszámosokat és ama segédmunkásokat, akik bizonyos általánosan megjelölt iparágakban dolgoztak (pl. bányák, vasutak) azért, mivel ott jelenleg munkáshiány mutatkozik. Az érdekelt önhibáján kívül való munkanélküliség és az összesség segélyére való ráutaltság egyéni esetek-

¹⁾ Ugyanis azoknak a magánalkalmazottaknak, akik a háborúból visszatérnek, valamint azoknak, akiket a háború alatt alkalmaztak, biztosítja azt a jogot, hogy három illetve hat hónapon belül állásukból nem bocsájthatók el. Ezenkívül a hosszabb időn át alkalmazásban voltak részére végkielégítést nyújt. A rendelet kiterjed az olyan alkalmazottakra is, akiknek munkaviszonyát a munkáltató a rendelet életbeléptetését megelőző két hónapon belül mondotta fel. Mindezekben az esetekben, tehát *ellentétben a szénrendelettel, a munkaadó legalább hat hónapi munkanélküliségi segélyt tartozik az alkalmazottainak nyújtani, akár munkanélkül tovább alkalmazza, akár pedig rögtön elbocsájtja őket.* (Ezen túl lép életbe az állami munkanélküli segély). Ezt az ellentétes elvet nem lehet teljesen megokolni azzal, hogy éppen a kereskedelem tett a legnagyobb hadinyereségre szert és hogy a magánalkalmazottak helyzete egészen különleges elbírálást kíván: a magánalkalmazottak fizetése lassan emelkedik, túl van már az élete derekán, amikor jövedelme maximumát éri el, állását aránylag ritkán változtatja és ha egyszer elveszti, alig jut olyan helyzetbe, mint a régi helyén, hanem gyakran csaknem egészen előről kell kezdenie. Ez a rendelet a kötelezett ipari üzemek magánalkalmazottaira is érvényes, de ez még nem igazolja azt, hogy ezeket az üzemeket *munkásaiknak* minősített segélyezésénél teljesen mentesítsék, amennyiben a munkások továbbra is a vállalathoz maradnak fűzve.

²⁾ Újabbán a népkormány megfelelő kölcsönök útján igyekszik gondoskodni a kisiparosokról, az ügyvédekről, megfelelő munkaalkalmakhoz igyekszik juttatni az állástalan mérnököket (anyagipari leszerelés, földmérés stb.). Mindazonáltal vannak ezekben a csoportokban és ezeken kívül is elemek amelyek előbb-utóbb szoros értelemben vett munkanélküli segélyre szorulhatnak. Ennek híján éppen csak a magasabb élethez szokott állampolgárok súlyednének le a hazánkban a teljesen rendezetlen szegénységélyezés és magánjótékonyosság színvonalára. Pedig a társadalmi érdek azt kívánja, hogy az utóbbiak segélyezésénél megszokott életmódjukra különös tekintettel legyünk. A fejlődés iránya nem lehet az, hogy a szerény középosztály létszínvonalát is leszállítsuk, hanem ellenkezőleg, hogy a munkásosztály helyzetét is az előbbi nivójára emeljük. Ehhez képest a középosztály inségeseinek nem elég a fizikai létminimumot biztosítani, hanem különböző támogatással kell a régi létszínvonal fentartását lehetővé tenni.

ben ebben a körben is fenforoghat. Méltánytalan az egy évnél rövidebb idő óta keresetre szoruló nőt, pl. sok gyermekes özvegyet, vagy az 50%-ig munkaképtelenné vált segéd munkást a segélyből *átmenetileg* — amíg magának *megfelelő* könnyű munkaalkalmat talál, kizárni. A német birodalom és a német-osztrák állam népkormányai nem ismerik ezeket a kizárási eseteket.¹⁾

2. Ezen elvi álláspontból következik, hogy az államnak a kizárólag közpénzekből fizetett segély *mértékének* megállapításánál is egyszerűen az *összesség* érdekét kell szem előtt tartania: minden keresetnélkülit legalább akkora segélyben kell részesítenie, hogy a maga és a netalán a keresetéből eltartandó hozzátartozók inséges állapota a közre veszélyt ne jelentsen. Hibás tehát az idézett fő rendelet 2. és 4. §§-ában tett ama megkülönböztetés, amely szerint a férfi szakmunkások és férfi betanult munkások naponta 10 K, ellenben a rendeletben felsorolt összes többi munkások (női szak- és betanult munkások és a napszámosok) naponta 6 K segélyt kapnak. Vagy szüksége van ugyanis a nőtlen munkásnak 10 K államsegélyre, hogy a maga létminimumát biztosítsa és akkor ez független attól, vajjon tanult, betanult, vagy napszámosmunkás-e, de akkor viszont kétségtelen, hogy ebből a 10 koronából nem tudja magát és családját sokgyermekes férfi vagy nő eltartani. A keresetre utalt, de keresetnélküli nő ilyenkor nagyobb segélyre szorul akkor is, ha netalán egy évnél kevesebb ideig dolgozott és így most az alacsonyabb segélyre sincs igénye. Elvi álláspontunk szerint helytelen a szénrendeletnek az a szabálya is, amely a segélyt bizonyos határok között a munkás volt tényleges *keresetéhez* alkalmazza. Helytelen továbbá ama rendelet is, amelyet a német-osztrák államtanács a munkanélküliek segítéséről november hó 6-án bocsájtott ki. Ez a rendelet az államsegély igénybevételét ama munkásokra szorítja, akik betegsegélyezésre kötelezve, illetve bevonulások idején erre kötelezve voltak; a segélyösszeget pedig az illető foglalkozási csoportban jelenleg helyben szokásos átlagos bérhez képest a munkásbetegsegélyző napibérosztályai alapján járó betegsegély összegében állapítja meg. Ez az alapelv is csak a *szakszervezeti önbiztosítás*, vagy a *kötelező* állami munkanélküliségi *biztosítás* esetében felel meg. Ilyenkor az egyes foglalkozásokhoz tartozó munkások keresetükhöz képest kisebb-nagyobb járulékokat fizetnek és ehhez képest kisebb-nagyobb segélyt kapnak rövidebb-hosszabb időre, függetlenül családi szükségletüktől. Az osztrák rendelet azonban legalább annyiban igyekszik a tulajdonképeni szociális szempontnak eleget tenni, hogy minden el nem látott családtag után, amelynek eltartása különben a munkanélküli munkakeresetén múlik, ha egyébként nem részesül közpénzekből segélyben, családi pótlékot biztosít 1 korona összegben.²⁾

A magyar rendelet értelmében semmiesetre nem járt átlagosan kevesebb segély a munkanélküliek zömének, nevezetesen a nőtléneknek, hajadonoknak és egy gyermekes munkanélkülieknek, mint az osztrákoknak a betegsegélyés az es etleges kiegészítő családipótlékok alapján. Berlinben a három gyermekes házas munkanélküli napi 8 márkát kap. Mindazonáltal a magyar kormány a régi sablón szerint 15 és 10 K-ára emelte fel a segélyt. Pedig egyelőre legalább a magyar katonacsaládoknak akkor is tovább jár február végéig a hadisegély, amikor az osztrák munkanélküli családok azt a munkanélküliségi segély igénybevétele folytán elveszítik. A magyar főrendelet 3. §.

¹⁾ Sőt a német elvi utasítás kifejezetten mondja: »Weibliche Personen sind nur zu unterstützen, wenn sie auf Erwerbstätigkeit angewiesen sind.« Az osztrák részletes instrukció szerint csak arra kell ügyelni, hogy a munkanélküli feleség a munkanélküli segély mellett ne kapjon még külön hadisegélyt is.

²⁾ Családtagnak ismeri el az osztrák rendelet a hitvest, a saját, mostoha, fogadott és nevelésbe vett gyermekéket 14 év alatt, más családtagokat csak akkor, ha a rendelet kibocsájtásának időpontjában háborús államsegélyt élveztek. Az el nem látott feleség és gyermekek létezését a házasságlevél, keresztlevél, iskolai bizonyítvány stb. előmutatásával lehet igazolni.

c) és f) pontja ugyanis csak a betegsegélyben, munkásotthoni ellátásban, szegénységélyben, vagy 100%-os rokkantellátásban részesülőket zárja ki a munkanélküliségi segélyből. Emellett a szorosán vett *munkanélküliségi politika* szempontjából hibás, egyénileg is méltánytalan bánásmódban részesítik a soktagú munkáscsaládokat a különben igen messzemenő magyar rendeletek jelenleg is, s nem védik meg kellően az államháztartás érdekét sem a nőtleneknek feltétlenül aránytalan ellátása, valamint a munkanélküliek más forrásokból származó esetleges segélyeinek figyelmen kívül hagyása következtében.

Elvi álláspontunkat teljesen fedezi a németeknek a háború egész ideje alatt, de különösen az első háborús évben közel 1000 községben folytatott munkanélküli segélyező politikája, amelyhez a forradalmi népkormány újabb intézkedései is csatlakoznak.¹⁾

A német kormány megbízásából a birodalmi leszerelési hivatal 1918. évi november hó 13-án egy évi hatállyal elvi utasítást bocsátott ki, amely a segélyezés mértékét a létminimumban jelöli meg és azt a család nagysága szerint kívánja fokozni. Ez az utasítás a *községeket* kötelezte a munkanélküliek segélyezésére, amelynek azonban nem szabad a szegénységély jogi jellegével bírnia. A fedezetről úgy gondoskodtak, hogy a községek a költtségek $\frac{1}{6}$ -át az illetékes szövetséges államok $\frac{2}{6}$ -át és a birodalom $\frac{3}{6}$ -át viselik. A segélynek célját az utasítás a munkanélküliek inséges helyzetének egyenletes megszüntetésében látja, amelyet akkor kell feltételezni: »Ha a segélyben részesítendőek bevételei, beleszámítva a háztartásban élő családtagoknak bevételeit, a teljes vagy részleges keresetnélküliség következtében annyira csökkentek, hogy nem tudják többé a szükséges életfentartást biztosítani. »Ehhez képest a segély kimérésénél nem kell tekintettel lenni a volt keresetre, a nemre, a foglalkozásra, hanem úgy állapítják meg, hogy annak »legalább a helyben szokásos napszámért« kell elérnie, amelyet azonban a családtagok számának megfelelően kell kiegészíteni. A németek az államkincstár érdekét nemcsak azzal iparkodnak megvédeni, hogy mindenkinek egyformán csak az átlagos napszám-bérben kifejeződő létminimumot biztosítják, hanem az erre való ráutaltság megítélésénél ama segélyeket is számba veszik, »amelyeket a keresetnélküli a saját, vagy idegen gondoskodás alapján, valamint járadék-képen élvez, amennyiben a keresetnélküli segély és az egyéb segélyek és járadékok a helybeli bér négyszeresét meghaladják. Be kell számítani takarékbetétek kamatait és más hasonlót is«. Mutatja, hogy viszonylag mily alacsonyra állapították meg ez elvek alapján legutóbb a munkanélküli segélyeket, az, hogy még Berlinben is a 10 márkás napi segélyt követelik egyelőre a munkanélküliek.²⁾

A fentiek mutatják, hogy úgy a német, mint az osztrák segélyezés körében a segélyeket, bár eltérő módszerrel, mindenkor a *helyi* szükséglet szerint is eltérően állapítják meg és erre való tekintettel a munkanélkülieket a háború előtti tartózkodási helyükre utalják. A magyar rendelet ellenben az ország egész területére nézve egységes segélytétteleket szab meg, holott világos, hogy ami a fővárosban erre éppen elég, a vidéki községekben általában a létminimumot jóval meghaladja. Ha Magyarországon az állam a háborús évek során nem folytatott volna minősített, tartózkodási község, családi és egyéni körülmények szerint megkülönböztető hadsegélyező politikát, akkor inkább megfelelné a mostani sablonos munkanélküli segélyezésünk a közérdeknek és kevésbé sértené az érdekeltek egy részét. Így azonban pénzügyi és szociális szempontból egyaránt feltétlenül szükséges volna a segélyezés mielőbbi lelkiismeretes differenciációjára. A helyi létminimum megállapítása természetesen akkor járna teljesen megnyugtató eredménnyel, ha az élettartás pozitív, folytatólagos vizsgálata alapján

¹⁾ *Soziale Praxis*, Ig. XXVIII. Sp. 207.

²⁾ Lásd 58. oldalon »A munkanélküliek segélyezése Németországban« c. közleményt.

förténnék, esetleg a pénzsegélyek helyett alternative természetbeni ellátást is lehetne egyes helyeken nyújtani, különben beláthatatlan hová vezetnek a folytonos ellenőrizhetetlen követelések.

Az ilyen értelmű javaslataim ellen az érdekeltség köréből más érv nem merült fel, mint hogy a segélyezés általam javasolt egyénesítő rendszerét a *szakszervezetek* nem tudják keresztülvinni és az ügy sürgősségére való tekintettel nem lehet másnemű segélyezési szervezetről szó. A magam részéről tagadtam, hogy ezek az érvek helytállóak és a gyakorlatban szerzett tapasztalataimra utaltam. Ezt az álláspontot az osztrák és német kormányoktól megállapított segélyező és ellenőrző adminisztráció is utóbb igazolták. A háború előtt még a hatósági *kiegészítő* segély tekintetében is a segélyek megállapítását és a rászorultság folytatólagos ellenőrzését a szakszervezetek az összes haladott államokban (Belgium, Nagybritannia, Franciaország, Hollandia, egyes német városok stb.) csak ama tagjaikra nézve végezték önállóan, akik meghatározott járulékok fizetése alapján az egyesülettel szemben is igényt szereztek munkanélküli segélyekre. A szakszervezetek útján való kiegészítő hatósági segélyezés (az úgynevezett genti rendszer) előnyei: az önsegély buzdítása, a tagok és a közhatalom érdekének szolidaritása és a szakmai kockázat egysege csak a szakszervezet igényjogos tagjaival szemben jut érvényre. Csak ilyenkor fűződik a szakszervezetnek nagy érdeke ahhoz, hogy valóban csak az összes feltételeknek megfelelő munkanélküli jusson segélyhez. Ezért az illetékes szakszervezeteiknél nem biztosított alkalmazottak segélyezését mindenütt a községek, rendszerint a helyi hatósági munkaközvetítő intézetekkel együtt látják el. A háború alatt is ezzel az eljárással bőven szerzett kedvező tapasztalatok alapján az új német utasítás a *községeket* jelöli meg a munkanélküli segélyezés főszervei gyanánt; a szakszervezeteket csak mint kiegészítő szervezeteket vonja be a következő utasítással: »A munkanélküliségi segélyeknek kifizetését és a munkanélküliek ellenőrzését idevonatkozó előterjesztés alapján a munkásszervezetekre kell ruházni, ha alapszabályaik értelmében munkanélküli segélyt fizetnek és kielégítő biztosítékot nyújtanak a kifizetés és ellenőrzés szabályszerű vitelére nézve«. A német-osztrák végrehajtási rendelet értelmében (9. §) a munkanélküliségi segélyezés összes ügyeinek intézése az ipari *kerületi bizottságokra* (Bezirkskommission) tartozik. E *paritásos* bizottságok feladata kerületükön belül azokat a munkaközvetítő-helyeket megjelölni és közhírré tenni, amelyek a rendelet 4. §-a értelmében mint munkanélküliségi hivatalok (Arbeitslosenämter) működnek. Ezeknél kell a munkából, illetve katonai szolgálatból elbocsátott munkanélkülinek jelentkezniök a munkakönyvükkel és a legutolsó munkaadónak igazolványával, ha annál alkalmazást nem találtak. Ilyen hivatalokként a részletes instrukció értelmében elsősorban »a nyilvános munkaközvetítő-hivatalok jönnek tekintetbe, emellett megbízható, különösen szakszervezeti szakmunkaközvetítőket kell közrevonni, amelyek amúgy is már gyakran berendezkedtek a munkanélküliek segélyezésére. Az illető szervezeteknek alkalmasságát és képességét természetesen feltételezni kell. Ha valamely községben teljesen hiányzana más megfelelő szerv és nem is lehet efajta munkaközvetítő szerveket organizálni, a *községekre* kell ezt a feladatot ruházni.«¹⁾

¹⁾ Lásd *Arbeitslosenfürsorge*, Bearbeitet vom Deutschen Metallarbeiterverband, Berlin, 1915. Itt említjük meg, hogy az Országos Hadsegélyező Bizottságnak a munkanélküliség leküzdésére alakult albizottságában hasztalanul sürgette szerző a háború első hónapjaiban a Magyarországon is bekövetkezett nagy munkanélküliség idején a szakszervezetek munkanélküliségi segélyakciójának állami támogatását. *Wekerle* Sándor elnök és a bizottságnak túlnyomóan bankár tagjai hideg közönnyel tértek minden alkalommal e javaslatok fölötti napirendre. Tovább jutott, de épp oly kevés eredményre vezetett szerzőnek a munkanélküliek segélyezésére irányuló javaslata a Budapesti Központi Segélyező Bizottság közgazdasági szakosztályában. Itt az egyik ülésen lefárgyalták az ügyre vonatkozólag részletesen kidolgozott előadói javaslat szövegét, de az elnök, *Vázsonyi* Vilmos a lefárgyalt javaslatot nem vitte tovább a maga útjára.

A »kerületi bizottságok« feladata továbbá a rendelet 6. §-ában megjelölt kifizető helyeket megjelölni. Ilyenekül vagy magukat a »munkanélküliségi hivatalokat« lehet választani vagy a kerületi munkásbetegsegélyző pénzlárakat, betegpénztári szövetségeket, végül a hadisegélyző bizottságoknak kifizető helyeit.

Csak a magyar rendelet jelöli ki a szakmunkások és betanult munkások számára a szakmájuk szerint illetékes *szakszervezeteket*, mint *kizárólagos* jelentkezési, ellenőrzési és kifizető szervet. Igaz, hogy ez a szakasz egyéb munkások számára kötelezővé teszi a hatósági munkaközvetítő intézetnél, illetőleg ennek gyűjtőhelyén való jelentkezést. Mint-hogy azonban a nem tanult munkások a munkaügyiminiszteri biztos rendelete értelmében jelenleg segélyben egyáltalában nem részesülnek (ld. fent!), az *állami* munkanélküli segélyezésnek *kizárólagos* szervei a szakszervezetek. Csak ahol helyi csoport egyáltalában nincs, amely esetleg más szakmabeli munkanélküliek ellátását is vállalhatná, léphet kiegészítően más szerv mint a szakszervezeti központ funkcióba. A szakszervezetek egy része azonban eddig részben még a munkaközvetítésre sem volt kellően berendezve, még kisebb részük rendszeresítette a munkanélküliségi segélyezést. Ennek következtében még a *munkanélküliség tényének* igazolása és állandó ellenőrzése is rendkívüli nehézségeket okoz e szakszervezeteknek, kivált olyan munkanélküliekkel szemben, akik eddig még csak tagjai sem voltak. Annál kevésbé képes azoknak az *egyéb adatoknak* gondos ellenőrzésére, amelyeknek az ellenőrzését pedig maga a rendelet szintén a szakszervezetektől várja el: betegségi segély, kórházi ellátás, szegénységély, rokkantségély, 65-ik életév betöltése, illetve 14 évnél fiatalabb életkor stb. Még sokkal nehezebb a szakszervezeti központoknak a felelősséget vállalni ama ellenőrző munkáért, amelyet e tekintetben helyi csoportjaik végeznek. Azok a szakszervezetek pedig, amelyek a munkanélküli segélyezést már régebben rendszeresítették, jelenleg szintén kevésbé vannak az ellenőrzésben érdekelve, mivel az igényjogos tagjaikat jelenleg saját eszközeikkel tényleg nem segélyezik. A mi javaslatunk értelmében is közre kellett volna vonni a szakszervezetek közreműködését a legfontosabb körülménynek, az *alkalmas munka hiányának* megállapításánál. Ellenben emellett feltétlenül szükség van kivált azoknál a munkásoknál, akik a szakszervezetektől munkanélküliségi segélyt nem igényelhetnek, illetve igényük dacára nem nyernek a *helyi hatóság párhuzamos ellenőrzésre*. Ennek az ellenőrzésnek ki kellett volna terjednie mindazoknak a családi és egyéni körülményeknek okmányoszerű megállapítására és illetve *házi* ellenőrzésére, amelyeket az állami segély egyéni megállapítása szempontjából szükségesnek jeleztünk. A főváros első munkanélküliségi segélyakciójáról szóló beszámoló igazolja, hogy az e célra szolgáló szervezetet a fővárosban már a legelső alkalommal (1913.) is a kerületi előljáróságok bevonásával *három hét alatt* be lehetett állítani. Jelenleg azonban nem kellett volna beérnünk a kizárólag bürokratikus ellenőrzéssel, hanem be lehetett volna a Népjóléti Központnak huzamos idő óta elkészítés alatt lévő, de éppen ebből az alkalomból igen célszerűen életbehívható decentralizált szervezetét, a körzeti hivatásos megbízottakat és a népjóléti megbízottakat. Hiszen az utóbbiak nagyrészt — a szerzett tapasztalatok alapján — amúgy is a szervezett munkások köréből kellene venni. A vidéken addig is, amíg a népjóléti igazgatás hivatalnoki központjait és társadalmi segítő erőit nem sikerül megszervezni, a községi hatóságot és nevezetesen a hadisegélyző bizottságokat kellett volna, illetve kellene még ezentúl a munkanélküliek segélyezésénél és ellenőrzésénél kiegészítő szerepben igénybe venni. Hogy ez még a munkanélküliség tényének megállapításánál is mennyi előnyt biztosítana, az kiderül a következő példákából. A rendelet értelmében a munkaközvetítőnél pl. naponként d. e. jelentkező munkanélküli összejászhatik munka-

adójával vagy anélkül is legalább délután kisegítő (napszámos stb.) kereső munkát folytathat, a több ezerre rugó otthoni munkás és nő közül sokan, kivált, akik a szakszervezetük előtt még nem ismeretesek, vígan dolgozhatnak lakásukon és emellett rendszeresen felvehetik az állami munkanélküliségi segílyt. A szakszervezeti segílyezés másnemű felülvizsgálat alatt nincs, mint amelyet a hadügyminisztérium számvevősege a szakszervezeti központoktól benyújtott kimutatások és egyéni nyugták alapján számszerűen teljesít. Erdemben csak amaz esetek kerülnek a munkaügyi miniszteri biztos, illetve a melléje rendelt tanács elé, amelyek a fél és a munkaközvetítő szervek között vitára adnak alkalmat, illetve, amelyeket az érdekelt fél felebbezés céljából terjeszt elébe. Ezt a mai viszonyok között sem tartjuk kielégítőnek. Még kevésbé kielégítő a munkanélkülieknek az az ellenőrzési módja, melyet a szénszegélyrendelet ír elő. E tekintetben még a *munkásválasztmányok* megalakítása sem elégítene ki teljesen bennünket. Itt a közérdek a munkások, de a munkaadók szigorú hatósági ellenőrzését is sürgősen követeli.

A viszonyok reális megvilágításában a jelenlegi állami munkanélküliségi akciónak kizárólag szakszervezeti intézése feltétlenül előmozdítja a még meg nem szervezett munkásoknak készségét a szakszervezetekbe való belépésre. De ez az eljárás nemcsak azoknak az egyéni munkásoknak érdekeit sérti, akik oda belépni vagy egyébként megfelelő politikai magatartásra nem hajlandók, és ezért a segílytől valamely címen megfosztatnak — ami, ha sűrűbben fordul elő, társadalmi érdekeket is érinthet — de nem elégítetheti ki az államnak a felmerülő milliós kiadásokkal kapcsolatos *pénzügyi* érdekeit sem. A szakszervezeteknek megerősítése inkább, mint valaha, érdeke a magyar közgazdaságnak, sőt immár a magyar államnak fennmaradása is jórészt ezen múlik. Szerző akkor szállt síkra a magyar tudományos akadémia szemléjében a szakszervezetekért, amikor ehhez — amint azt annak idején a Szakszervezeti Értesítő is megállapította — még bizonyos erkölcsi bátorság kellett.¹⁾ De abból, hogy a szakszervezetekben a jövő társadalom nélkülözhetetlen képleteit látjuk, nem következik, hogy az állami rendkívüli munkanélküli segílyezést is éppen csak Magyarországon, nekik kell kizárólag, tehát szükségkép hibásan intézniök. Mindazok az érvek, amelyek a jogilag kötelező szakszervezetek ellen szólnak, kétesnek tüntetik föl azt az eredményt is, amelyet a kötelező állami-szakszervezeti munkanélküli segílyezéstől várnak. Az ily módon belépésre szorított munkások aligha fognak a szakszervezetek meggyőződéses katonái közé tartozni és a legelső kedvezőtlen konjunktúra alkalmából tömegesen fogják a zászlót elhagyni, illetve a szakszervezeti táboron belül fognak esetleg nehezségeket okozni. A jelenleg könnyen szerzett tekintélyes segíly az önsegély szellemét sem igen fogja a munkásságban fejleszteni. Ebből a szempontból különösen károsnak fog bizonyulni az, hogy jelenleg a szakszervezeti segílyeket az állami segíly mellett az igényjogos tagok nem kapják meg, pedig ez a többlet szolgálna a többi munkás számára intelmül arra, hogy a munkanélküliség esetére való rendszeres biztosítást csak a saját erőiknek előre látó felhasználása mellett lehet megteremteni.

Még egy tekintetben mutat fel a jelenlegi munkanélküliségi politikánk jelentékeny hiányt. A társadalomgazdasági életünk a teljes szervezetlenség képét mutatja. A rokkantak ezreit nem lehet még átképzés útján sem régi foglalkozásuk körében elhelyezni, emellett igen nagy számmal tértek vissza a harcterekről olyan munkások, akik bár katonai értelemben nem rokkantak, de testi-lelki habitusuknak elváltozása folytán nem tudnak, illetve nem kívánnak a régi munkakörbe visszatérni. Közérdekből nem kívánatos továbbá, hogy a háború alatt bizonyos nehéz iparágak körében kereső

¹⁾ Lásd. szerző, *Munkásaink szervezkedési joga és mozgalma*. Közgazdasági S. emle 1906. és 1907. évf., németül: Arch. f. Sozialwiss. u. Sozialpolitik 1908. (jan.)

munkásnők továbbra is ezen a téren dolgozzanak. Általában kívánatos, hogy a férfiak munkakeresete akkora legyen, hogy családjukat egymaguk eltarthassák. Az önálló keresetre szoruló nők közül pedig azokat, akiknek három és több gyermekük van, anyahivatásuk megfelelő betöltése fejében a társadalomnak minden kereső munka alól mentesíteni kellene. A keresetre szoruló gyermektelen fiatal nőket megfelelő képzettséget igénylő és immár általánosan hozzáférhetővé teendő iparágakra kellene kiképeztetni, a többgyermekes özvegyek számára pedig az otthoni munkát kellene fenntartani közérdekű munkafeltételek mellett (bérminimum stb.)

Mindebből következik, hogy jelenleg a munkástársadalom jelentékeny részének és ehhez képest a fiatalságnak is szakszerű *pályaválasztási tanácsadásra, szakképzésre* és céltudatos *munkáshelyezésre* van szüksége. Azt a drága időt tehát, amelyet a munkanélküliek tömege jelenleg részben tétlenül tölt el,¹⁾ legalább arra kellene felhasználni, hogy az arra szorulókat a közgazdasági és egyéni igényeknek megfelelően új pályákra képezzük ki, illetve régi ismereteiket felfrissítsük és kiegészítsük. Nem kívánjuk ezt kényszer útján megvalósítani, mint ahogy Belgiumban Huysmans javaslatára megkísérelték, ahol a háború alatt a munkanélküli segély kiutalásának egyik feltétele volt, hogy a munkanélküliek bizonyos tanfolyamokon vegyenek részt. Elég volna, már a tanerő és taneszközök korlátoltsága folytán is, az önként vállalkozó és szociális szempontból is alkalmas munkanélkülieknek erre a továbbképzésre módot nyújtani.

Közgazdaságunk mai sivár állapota mellett nagy pénzügyi és társadalmi érdekek fűződnek ahhoz, hogy a munkanélküliek különböző kategóriáinak állami segélyezését a fenti szellemben megreformáljuk, egységes alapra helyezzük, egyenesítően vigyük keresztül és pedagógiai rendszabályokkal is kiegészítsük. Csak abban az esetben remélhetjük, hogy a leszereléssel kapcsolatos rendkívüli munkanélküliségi akció megfelelő tanulságokat fog nyújtani a munkanélküliség esetére való segélyezés illetve biztosítás rendszeres kiépítésénél és nem fogja — miként a katonaelet és a hadsegélyezés — a munkásság erkölcsét és felelősségérzeteit aláásni.

A leszerelés Magyarországon és különösen annak fővárosában számos szerencsétlen körülmény, — last not least — külső ellenségeink megrohanása folytán kétségtelenül a legtömegesebb ipari munkanélküliséget idézte elő. Ma az illetékes hely Budapesten és környékén 150.000 szénsegélyben (^{3/4} részben teljesen munkanélküli) és 30.000 állami munkanélküli segélyben részesülő keresetnélküli *munkással* számol²⁾ Míg másutt a szénhiány csak újabban kezdi éreztetni hatását, az üzemek nagyrészt már a béke céljaira rendezkednek be, illetve mint szükségmunkát folytatják a hadiszergyártását, nálunk a termelés, eltekintve egyes iparágaktól (ruházati, sokszorosítóipar) hónapok óta teljesen szünetel, s így az értékes munkaerő, egyetlen megmaradt kincsünk is veszendőbe megy, az államháztartásra pedig a szénsegély hozzávetőlegesen havi 20 millió, az állami munkanélküliségi segély körülbelül 6 millió korona újabb megterhelést jelent. Az adott szörnyű helyzetben az egyetlen alapos segítség, a termelés megindítása nincs a kezünkben és még ha a fennforgó akadályokat az entente el is hárítaná, hónapokig fog tartani, amíg az ipari termelés ismét a rendes kerékvágásba jön. A népkormánynak tehát katasztrofális fejlemények elkerülése céljából sürgősen a következő eszközökhöz kellene nyúlnia:

1. A fenti szempontok szerint meg kell reformálnia a munkanélküliek

¹⁾ Munkanélküliségi rendeleteinknek és politikánknek legerősebb része a *munkakényszer* elvének komoly érvényesítésére irányuló törekvés. A munkaidő megrövidítése, lsd. id. v. szénsegélyrendelet a grafikai munkások munkanélküli segélyezése tárgyában 5741/1918. M. E. sz. a. kibocsájtott rendelet) a tanult munkásoknak alkalmas kiegészítő munkákra való rászorítása és a segélyes egyéneknek közzükséges munkáknál való igénybevétele ezt a célt szolgálják.

²⁾ Berlinben dec. 20.-án még összesen csak 60–70 ezer munkanélkülivel; azóta állandóan emelkedik. Jelenleg 200.000-ra becsülik a számukat.

segélyezésére vonatkozó intézkedéseket, nem a segélyek okvetlen csökkentésének szellemében, de célszerűbb és igazságosabb felhasználása végett.

2. A munkanélküliségi segély kiutalását ahhoz a feltételhez kell kötni, hogy minden, jelenleg a fővárosban tartózkodó keresetnélküli záros. határidőn belül a segélyt csak abban a községben kérelmezheti, ahol 1914 július 1. előtt volt a *tartózkodási helye*. Ezt kívánja nemcsak a munkanélküliségi politika, de minden józan népesedési, közegészségügyi és közbiztonsági szempont is. Tarthatatlan állapot, hogy a főváros lakosságát keresetnélküli tömegek, akiket a hadfelszerelés, illetve a leszerelés tömörített ide, immár közel 2 millióra emelték a főváros lakosságát, úgy hogy a törzsökös lakosságnak lakás, élelmezési és közbiztonsági viszonyai tűrhetlenné váltak. A politikai helyzet se teszi kívánatossá, hogy ezek a tömegek szaporítsák az itt felhalmozott forradalmi gyújtó anyagot. Ugyanazokat a tömegeket vidéki tartózkodási helyükön kisebb költséggel jobban tudja az állam eltartani és inkább kapcsolatba tudja hozni a termelés azon ágaival (mező- és erdőgazdaság, bányászat, közlekedés), amelyekben vagy már is munkashiány mutatkozik, vagy legelőször lehet a munkák megindítására számítani. Különösen a hadfelszerelő iparban felszaporodott vidéki nőknek visszavezetését a falusi viszonyok közé kell erkölcsi szempontból is sürgetni.

3. A háborútól leginkább elnéptelenedett, a hadifoglyoktól is elhagyott mezőgazdaság ellátása munkaerővel az ország összes dolgozó elemeinek létérdekévé vált. Melegen kell üdvözlönnünk a legutóbbi intézkedést a mezőgazdaságnak katonai munkásosztatokkal való ellátása tárgyában. De szükség esetén maguknak a munkás- és katonatanácsoknak kell a munkakényszert ebben az irányban is erélyesen megszervezni. A háború megszüntette a foglalkozások közötti demarkacionális vonalakat, frontkatonák épűgy, mint a katonai munkásosztatok emberei a legnehezebb földmunkát is elvégezték, tekintet nélkül arra, hogy milyen minősített munkából vonultak be.

4. A legsürgősebb munkák biztosítása mellett bármily áldozatok árán mielőbb meg kell indítani a *közmunkákat*, elő kell készíteni egyes iparágak szocializálását és az egész iparnak új technikai és szociális alapokra való helyezésének tervét.¹⁾ A munkásnak nem kisebb érdeke mint, a munkaadónak, hogy a gazdasági fejlődést minden tekintetben biztosítsuk, ezen múlik saját jóléte és az új demokratikus Magyarország lehetősége.

Megjegyzések az „Aktuális szociáltechnikai problémák” című cikkhez.

Irta: **dr. Friedrich Vilmos** egyetemi m. tanár.

Minden írás, amely a munkások egészségügyének javítását, munkásvédelmi és a munkásjóléti intézmények fejlesztését és tökéletességét célozza, hasznára válik nemcsak a munkásságnak, hanem a köznek is. Csak ott lehet valóban szó az iparfejlődéséről és fejlesztéséről, ahol a munkásság egészségéről és jólétéről intézményesen gondoskodnak. Nálunk a szociális és munkásegészségügyi intézmények és intézkedések körül sok az alapozni s az elég gyengén, már megalapozottak közül sok a követelni való. Érdeklődéssel olvashattuk tehát Hegyi Gyula műszaki főtanácsosnak e folyóirat legutóbbi számában* megjelent s az aktuális szociáltechnikai problémákat fejtegető cikkét. Oly nagy jelentőségűek e kérdések, hogy szükséges a közlemény hézagait lehetőleg kitölteni s élesebben meg-

¹⁾ Lsd. id. von. szerző *Szociálpolitikai feladataink*. Jogállam. 1918. évf. jan.—febr. sz. 93—117. l.

²⁾ Munkásügyi Szemle 1918. évi 23—24. szám.

világítani azokat a szempontokat is, amelyek a jelzett cikkben kissé homályban maradtak.

Elvitatlan és szomorú tény mind az, amit a közlemény a harc-térről visszatérő munkások egészségi állapotáról, az itthonmaradt a háborús üzemekben dolgozó munkások leromlott és meggyengült szervezetéről mond. Tényleg egészség tekintetében fokozott mértékben károsodtak a háború folyamán itthonmaradt dolgozó munkások, különösképen pedig az egyébként is gyengébb testalkatú női és a még serdületlen gyermekmunkások. De nemcsak az élelmezés hiányossága, a lakáshiány következményeképpen gyakori lakástúlzsufoltság és egyéb szociális természetű nyomorúság rövidítette meg a háború folyamán a munkások élettartamát, hanem az is, hogy a különben sem szigorú munkásvédelmi törvényeket a háború taitamára a háborús üzemekben részben hatályon kívül helyezték. másrészt pedig teljesen figyelmen kívül hagyták. Nem igen volt üzem, ahol a női és gyermekmunkások alkalmazásánál a korhatárra s a munkaidő tartamára tekintettel lettek volna. E téren nemcsak a háborús üzemek munkaadói követtek el mulasztásokat, hanem mindazok, akiknek hivatalos állásukból folyó kötelessége lett volna a törvényes intézkedések betartását ellenőrizni, megszegését pedig törvény erejével megtoroltatni. A munkásvédelmi intézkedések eddigelé főleg a háborús években csak papíron voltak meg, de annak rendszeres végrehajtására vajmi kevés intézkedés történt.

A magát majdan éveken át súlyosan megbosszuló mulasztásért nem egyedül a hiányzó s hiányos törvények okozhatók, hanem az iparfelügyeleti intézmény helytelen szervezése és az iparfelügyeletnek a háború alatti tehetetlensége.

A háború következtében megdöbbenően megfogyott munkaerők gondozása és regenerálása a létfenntartás elemi követelménye s igaz az, hogy e tekintetben úgy az államra, mint a vállalatokra az eddiginél sokkal messzebbmenő kötelezettség hárul. Az állam részéről eddigelé alig volt észrevehető a szándék: hogy e helyzeten gyökeresen javítson. Az egynéhány munkásvédelmi intézkedés sehogy sem vált be a gyakorlatban, mert számos okon kívül hiányzott a megfelelő, szigorú, a protekclót negligáló ellenőrzés a gyakorta lanyha s tág lelkismeretű közigazgatási közegeink egy részénél. A vállalatok és munkáltatók legtöbbszöire beérték azzal, hogy a meglévő törvényes intézkedéseket látszólag talán igen — de valójában nem — fogantositották. Az állam csakis akkor tesz eleget kötelességének, amikor törvényerejű rendeleteket és intézkedéseket léptet életbe, amelyek a munkások épségét és egészségét a lehetőséghez képest megóvják és ha szigorú gondossággal ellenőriztetni hozzáértő közegeivel e törvényes rendelkezések és intézkedések lelkiismeretes végrehajtását.

Arra volna elsősorban szükség, hogy a kormány az ipartörvényt revízió alá vegye, a munkásvédelmet célzó szabályrendeleteket a kor igényeihez képest kiegészítse és kibővítse, főként pedig, hogy mindezeknek végrehajtását a leghatározottabban előírja, betartását pedig hathatósan ellenőriztesse.

A munkások egészségének, testi épségének megóvása s a munkásjólét előmozdítása voltaképpen csak akkor jár sikerrel, ha profilaktikus szempontok jutnak érvényre elsősorban. Könnyebb ugyanis a baj megelőzése, mint a bekövetkezett baj orvoslása. Az első teendő e téren a gyári épületek és munkahelyek hygiénikus megépítése. Gyárak és műhelyek tervezésénél a munkatermek hygiénikus szempontok szerinti konstrukciója érdekében mindent megelőzően az volna szükséges, hogy szociáltechnikai és munkásegészségügyi kérdésekben járatos orvos véleményét vegyék igénybe. Ennek szükségessége abból ered, hogy nálunk a gépész- és vegyész-mérnökök egyetemi tanulmányaik folytán nem igen jutnak ahhoz, hogy

iparegészségügyi és különösképen munkásegészségügyi tanulmányokkal foglalkozhassanak s egyetemi tanulmányi idejük alatt nem igen keltik fel a kérdések iránti érdeklődésüket. Ez pedig szintén oly hézag, amely sürgős pótlásra szorul. A kellő előképzettségű orvosszakértő igénybevételével a gyárak és műhelyek munkatermeit olyképen alkotnák meg, hogy azokban a légkubus az egészségügyi követelményeknek megfelelő mennyiségben biztosítva lenne, s már ez a körülmény egymagában is lényegesen megkönnyíteni a mesterséges szellőzés konstrukcióját s egyéb oly készülékek alkalmazását, amelyek célja az üzem folytán keletkező s az egészségre káros por- vagy légnemű termékek eltávolítása. A tiszta egészséges levegő általánosságban elengedhetetlen feltétele az életnek, de még nagyobb szükség van rá a munkahelyeken s így hiábavaló minden technikai készütséggel felszerelt respiráló és pulziós készülék, ha a munkahelyiség olyképen van megépítve, hogy annak gépekkel, szerszámokkal és munkásokkal való túlszűfolttsága elkerülhetetlen.

Hegyi műszaki főtanácsos cikke a jó ivóvíz fontosságát is kiemeli — igen helyesen. De nem érthetek vele egyet az ivóberendezés megoldására vonatkozó javaslatát illetőleg, amellyel azt ajánlja, hogy a munkás gombmegnyomására kiugró vízsugarat fogjon fel szájával és így igyék, anélkül, hogy szájával a csapnyílást érintené. Ez a megoldás a műveltebb s tanult szakmunkásoknak nem felelne meg, mert egyrészt kényelmetlen, másrészt szokatlan. E helyett helyesebb volna az a megoldás, hogy minden munkásnak legyen saját pohara vagy legyen a vízvezetéki csap körül elhelyezett kellő számú pohár, amelyek állandó tisztántartásáról a munkaadó köteles gondoskodni. Ez az egyszerű s olcsó intézkedés nevelőhatással volna a kisebb intelligenciájú munkásokra és távol tartaná őket a gyáron kívül is ama rossz, sok veszedelmet magába rejlő szokástól, hogy a vizet közvetlenül a csapról igyák.

A munkásoknak a munkahelyen való mosdásához szükséges mosdóberendezés minden üzemben elengedhetetlen, de az erről szóló intézkedés kiegészítendő azzal, hogy a víz előmelegítéséről való gondoskodás, szappan és törülköző rendelkezésre bocsátása, a törülköző tisztántartása a munkaadók számláját terheli.

Bármennyire is önként értetendő, hogy a munkások külön e célra szolgáló munkásruhában végezzék teendőiket, ezt parancsolólag kimondó rendelet még nincsen s ily rendelet még kiegészítendő azzal is, hogy a munkaruha időnkinti mosatásáról a munkaadó a saját költségén gondoskodjék.

A munkahelyeken lévő árnyékszékekről írva, Hegyi műszaki főtanácsos fölemlíti azt, hogy egyik nagyobb budapesti gépgyár főmérnöke arra utal, hogy a munkások kelleténél több időt töltenek a »félreeső helyeken; nem helyes tehát, hogy az ottartózkodás a munkásoknak még kellemesebbé tétessék«. Ez a kijelentés azt mutatja, hogy még a vezető állásban lévő főmérnök sincs tisztában munkásegészségügyi berendezések szükségével s a munkahelyiségek egészségügyi felszerelésével.

Az üzemi balesetek elhárítása érdekében veszélyes gépeknél a megfelelő védőszerkezet felszerelése szükséges. E védőkészülékek alkalmazását egyes üzemek költségmegtakarítás végett mellőzik, de van arra is gyakorta eset, hogy a munkások a nekik szokatlan vagy őket munkájukban kisebb mértékben gátló védőkészülékeket leszerelik. A balesetek helyszíni szemlélésénél sok esetben tapasztalható az, hogy a védőkészülék megvolt, de nem a gépre szerelve, hanem valahol a lomtárban. Amikor a védőkészülék a munkaadó mulasztásából hiányzik vagy annak tudtával szereltetett le, nemcsak a büntető eljárásnak volna helye, hanem az ily balesetek után fizetendő kártalanítás teljes összegét a munkaadóval kellene megfizettetni. Tény, hogy az egyes üzemekben alkalmazott mérnökök az ott használt

gépek szerkezetét, az azokhoz tartozó védőkészülékeket jól ismerik, ez azonban nem teszi feleslegessé azt, hogy az üzemek ellenőrzésével megbízott iparfelügyelő is a védőkészülékeket, azok alkalmazási módját és működését a legapróbb részletekig ismerje. Tehát nemcsak a *műhelymérnököket*, hanem az *iparfelügyelőket is kötelezni kellene szociáltechnikai ismereteik kiegészítésére*. Erről szólva merül fel ismételt is annak szüksége, hogy az *iparfelügyelők részére tanfolyamot létesítsenek, amelyen szociálegészségügyi, iparhygienes és szociáltechnikai kérdéseket elméletileg és gyakorlatilag ismerő szakelőadók oktatnák az iparfelügyelőket*.

Az egyes üzemek keretében létesíthető munkásjóléti berendezések közül elsősorban az étkezőtermek jönnek szóba. E célra a háború tartama alatt más vagy hasonló céllal épült, kellőképp tisztán sem tartható fabarakkok felhasználását nem tartanám helyesnek. A munkások számára szolgáló és a gyárakban létesítendő étkezőtermektől azt követeljük, hogy azok elsősorban szilárd építésűek, másodsorban barátságos, lehetőleg kényelmes berendezésűek legyenek. Az étkezőtermek oly mellékhelyiségekkel egészítendőek ki, amelyekben a munkások a magukkal hozott ételmelet — szükség esetén — felmelegíthetik. Egy másik követelmény pedig az, hogy a munkás csak úgy juthasson az étkezőhelyiségbe, ha előzőleg az ezen célra szolgáló helyiségben kezét szappannal megmosta.

A munkásjóléti intézmények között talán legfontosabb a ma már nagy irodalommal rendelkező munkáslakáskérdés. Egyes külföldi nagyobb üzemekben a gyárral szomszédos vagy ahhoz közelfekvő telkeken épült munkásházakban nyernek az üzemek alkalmazottai a hygiene követelményeinek megfelelő lakást. Fontos a házassulatlan férfi- és nőmunkások elhelyezésére szolgáló munkásszállók, továbbá a munkások számára szolgáló gyári hálótermek, pihenőhelyiségek, munkáskönyvtárak, szórakozóhelyiségek, sport üzésére alkalmas területek stb. létesítése. A nagyobb üzemektől, amelyek több száz, sőt ezernél is több munkást foglalkoztatnak, az is követelendő, hogy — a nőmunkásokra való tekintettel — gyermekek napközi otthonául szolgáló helyiség s amelyben a csecsemőjét is szoptathatná a munkásnő, esetleg óvoda álljon a munkásság rendelkezésére.

A szociáltechnikai berendezések közé tartozik a fűtés és világítás helyes berendezése. Igen sok ártalomnak eredő oka a célszerűtlen vagy elégtelen fűtés és világítás.

E kérdésekről, valamint még számos, a gyári és műhelyi hygiene közé tartozó egyéb alapvető fogalomról a cikk nem tett említést.

A már felsoroltakon kívül még csak annak szükséges voltára mutatok, hogy az iparfelügyelet rendszeres végrehajtása céljából az iparfelügyelői intézmény sürgős reformra szorul, s hogy az *iparfelügyelők száma szaporítandó, ily teendők ellátására szociál- és iparegészségügyi előképzettséggel bíró orvosok és orvosnők is alkalmazandók*. A külföldön ezen teendők elvégzésével jól bevált munkásokat s munkásnőket is megbiznak, mert eredményesen e kérdésekkel főként oly előképzettséggű egyének foglalkozhatnak, akiket eredeti hivatásuk is erre alkalmassá tesz. Hogy ezek az ismeretek mennél könnyebben hozzáférhetőbbek és elsajátíthatók legyenek, annak egyedüli módja, amit már ismételt részletesen kifejtettem, hogy az egyetemi oktatás keretében az eddiginél nagyobb súlyt helyezzenek a szociálhygiene, a munkásegészségügy és iparegészségtan tanítására, az utóbbi két tárgy kötelező hallgatására és kötelező colloquiumra a gépész- és vegyész-mérnökökre vonatkozóan.

E sorokban s Hegyi főtanácsos cikkében felsorolt e szempontok figyelembevételre és megvalósításra a gazdaságilag gyengébbek megerősítését, a megbetegedések számának csökkentését és az élettartam meghosszabbodását eredményezné, ami a törvényes munkásvédelemnek is tulajdonképeni célja.

Ipari munkások tömegnevelése.

A kereskedelemügyi miniszteriumnak 1918. évi december 27-én d. u. 5 órakor a Magyar Mérnök- és Építész Egylet helyiségében tartott szaktanácskozása.

Méhely Kálmán államtitkár: Mélyen tisztelt Szakértekezlet! A kereskedelmi miniszter úr nevében van szerencsém a szakértekezletet megnyitni és az itt megjelenteket üdvözölni. Üdvözlöm a hatóságok megjelent képviselőit, valamint a munkaadó és munkás szakszervezetek kiküldötteit. Annak oka, hogy ezt az értekezletet szokatlan módon nem a kereskedelemügyi miniszteriumban, hanem ebben a helyiségben tartjuk, nemcsak abban rejlik, hogy nagyobb szakértekezlet tartására alkalmas helyiség ott nem áll rendelkezésünkre, hanem különösen a tárgy kötött ide, hogy a legpregnansabban dokumentáljuk a megindítandó akciónak azt az alapvető jellegzetességét, hogy ezt az állam a társadalommal a legszorosabb kapcsolatban akarja létesíteni, úgy, hogy tulajdonképpen maga a társadalom csinálja és a miniszterium szerepe csak az erkölcsi és anyagi támogatás megszerzésére és teljes mértékben való biztosítására szorítkozzék. Hálásan köszönöm a Magyar Mérnök- és Építész Egylet szívességét, hogy e helyiséget a mai délutánra átengedni szíves volt.

Egy igazi kooperatív működésről van szó, a munkaadók és alkalmazottak, valamint az állami iparoktatási személyzet között.

A háborúból a békére való átmenet nálunk az orosz tavasz módjára történt, ahol tudvalevőleg a legkeményebb télből hirtelen tavasz virrad. Az ilyen hirtelen tavaszra virradás természetesen nagyon csatáros. Az átmenetgazdasági miniszterium minden tervezetése halomra dőlt a pillanatok alatt beállott változások romboló hatása következtében. Minden átmenet nélkül, pillanatok alatt kell áttérni a békegazdaságra, noha egyelőre békegazdaság helyett egész közgazdasági és szociális életünk holtpontra került. Sürgősen szükséges tehát oly akciók megindítása, amelyek közgazdasági és társadalmi életünk megmerevült tagjaiba új életet önteni hivatvák.

Egy ilyen teljesen neutrális cél, amelyen a szociális felfogások minden szétágazása dacára teljesen egységesek lehetünk, a szakképzés útján való nemzeti regenerálás, a kulturmunka, a kulturális képzettség emelése. Amit elvesztettünk anyagiakban, pótolhatjuk, visszaszerezhetjük, sőt megnövelhetjük a szellemi erők fokozásával.

Habár itt-ott az utcán ropognak a fegyverek, nekünk rendületlen kitartással tovább kell haladnunk azon az úton, amely minden időben, jó sorsban és balsorsban a haladást biztosítja: a szabadság és a nevelés útján.

A koponyákban és a gerincekben lévő nemzeti tőkét megnövelhetjük, sőt megsokszorozhatjuk; ez bármiféle politikai viszonyok között is módunkban áll. A szellemi és jellembeli készségnek ez az értéknövelése közvetve valutánk javítására is gyorsabban ki fog hatni, mint bármiféle mesterkelt gazdaságpolitikai intézkedés.

A megújulás a földből jön: a gyökérszálak szívják az új erőket, tömörítik sejtekké, adják a törzsöket és viszik fel a levelekig, a gyümölcs-termő virágokig.

Fel kell emelnünk és ki kell válogatnunk azokat az új erőket, amelyekre a jövő társadalom alkotó tevékenységének feladata hárul. Vissza

kell adnunk a munkásoknak azt, ami a legdrágább kincsük: a munka örömét. Megszerettetni velük a gépet, amely felszabadítja az embert a testi munka lealacsonyító hatása alól és felemeli szellemi munkássá, a termelés irányítójává.

Az eddigi ellentét testi és szellemi munkás között eltűnik, mert aki az íróasztal mellett rágja a pennáját, az többnyire kevésbé nevezheti magát szellemi munkásnak, mint az a vasmunkás, aki oly gépet igazgat, amelynek megbízható pontos munkája ezernyi emberi erőt pótol.

A háborus magas munkabérek is csak a mainál sokkal nagyobb teljesítmény mellett tarthatók fenn, a várható szabad kereskedelmi rendszer mellett.

A természetes ipari lelőhelyek és a szellemi készség hatása tehát sokkal erőteljesebben fog érvényesülni. Az oktatási ügyet, de elsősorban az ipari szakoktatást e célból demokratizálni kell. Az új demokratikus gyári szervezetet oda akarjuk fejleszteni, hogy az egyszersmind iskola legyen. A mérnökök és a szakszervezeti vezetők neveljék a munkásokat műszakilag, és a modern időknek megfelelő új állampolgárrá.

Ez az országos akció azonban egységes irányítást kíván. A legjobb alkalom, hogy ugyanolyan lendülettel, amilyennel a katonai háborúról való leszerelés történt, ugyanoly erőteljes lendülettel állítsassék talpra a teremtő munka hadserege, iskolázzuk és fegyelmezzük munkásainkat, a megnehezült viszonyok között való helytállásra.

Abból az alkalomból kifolyólag, hogy százezrével jöttek vissza a háborúból kisiparosok és ipari szakmunkások, akik a négyéves háború hosszú ideje alatt szakmájukat elfelejtették, az új munkamódszereket nem ismerik, a háborús nyersanyagokkal és pótanyagokkal való takarékosagra nem nevelődtek, ezt a munkanélküli segélyből tengődő tömeget kellene a Salvation Army jellegű civilizációs iskolán keresztül vezetni, felhasználásával és ezen akcióba való bevonásával azoknak a nagy szellemi erőknél, amelyek szomorú külpolitikai viszonyaink és a szénhiány miatt sajnos oly nagy számban parlagon hevernek.

Csakhogyan ily széleskörű tömegszakoktatást nem lehet az oly kitűnő technológiai iparmúzeumunk szerény berendezésű helyiségeire bízni, sem az ipari szakiskolákra, sem a felsőipariskolára, hanem az állami iparoktatási személyzetnek szellemi irányítása és vezetése mellett, a mérnöki és munkásszervezetek legközvetlenebb aktív közreműködésével a gyáripar összes tényezőinek közös munkájával kell e regeneráló folyamatot megindítani.

A gyári műhelyekben kellene a kézügyességet utánpótolni és megerősíteni, megismertetni a munkásokkal a teljesítmény szerint való modern bérelszámolást és beiskolázni a legtökéletesebb megmunkálási eljárások és munkadíjazások Taylor-Siegerist-féle módszereit. Nagy, 600—1000 ember befogadására szolgáló termekben (régiképviseelőház, Uránia, Omnia, Royal) kellene az általános ismereteket, és tájékoztatóul mozgófényképek segítségével a termelési munka menetét megismertetni.

Amennyiben az előtűnk álló legközelebbi hónapokban ez az akció beválik, állandósítani szándékozunk, úgy hogy a kvalitatív minden kritikán felül álló iparoktatásunk kvantitatív szempontból a demokratikus követelményeknek megfelelően. Iparoktatásunk nálunk szűk körre szorítkozik. Ipari szakiskoláinkból és a felső ipariskoláinkból évente alig 800—1000

hallgató kerül ki, és az egész hallgatóság létszáma 3—4000. Most, amikor tizezrek és százezrek utánképzéséről van szó, magukra ez iskolákra a mai berendezésük mellett ez a nagy regeneratív működés nem bízható. A tömegek kioktatása a legközelebbi feladat, úgy a felnőttek, mint az iparosanoncok szempontjából.

A felnőtt iparosok és szakmunkások állandó továbbképzésén kívül, az ipari tanoncoktatást is szakirányú ipariskolai képzésre felemelve, mérnök-ipariskolai tanárok vezetése alá helyezve és tanoncotthonokkal kiegészítve, felemelni kívánjuk arra a színvonalra, amelyen a MÁV., a volt Közúti Villamos, a csepeli Weiss Manfréd, vagy a Győrffy-Wolff-féle gyárak tanonciskolái vannak.

Azért bátorkodtunk így nagy számban összehívni az értekezletet, hogy lehetőleg széles körben megvitatás tárgyává tegyük azt a kérdést, hogy mivel a gyárak szénhiány miatt úgysem dolgozhatnak, szervezettel azonban és berendezésük révén az ilyen feladatra alkalmasak, vajjon nem lehetne-e ipariskolai tanárok bevonásával és a szakszervezetek erőteljes fegyelmező és ellenőrző közreműködésével ezt a nagy tömegszerű utánképzést és nevelést, a mai anyagokkal és szerszámokkal való bánásmódra és a jelenlegi feldolgozó módszerekre való beoktatást a háborúból visszatérő kisiparosok és szakmunkások részére megcsinálni.

Két aggályom van és erre nézve kérnék felvilágosítást. Az egyik aggályom az, vajjon a mai lelki diszpozíció, a külső utcai körülmények hatása alatt alkalmas-e arra, hogy a munkások ilyen nevelési akcióban részt vegyenek. Előadót könnyebben találhatunk, mint hallgatót, különösen szorgalmas és tisztességes szándékokkal eltelt hallgatót. Erre nézve örvendetes tanulságokat szereztünk a felső ipariskolán és a Technológiai Iparmuzeumban most legutóbb rendezett tanfolyamokon, amelyekre 2400 hallgató jelentkezett. De vajjon azok a nagyobb tömegek, azok az ezrek, akikről itt szó van, vajjon ezek hajlandók-e a külső utcák romboló levegőjének hatása alatt tényleg tanulni és tisztességesen dolgozni? Ez az első kérdés. A második kérdésem a gyáriparosoknak szól és a válasz a gyáriparosok megnyugtatóra szolgál, tudniillik ha ezeket a nem szorosan a gyárhoz tartozó elemeket iskoláztatás céljából a gyári műhelyeken keresztül vezetjük, vajjon ott a vagyonbiztonság a gépek és szerszámok eltulajdonításával szemben megóvottnak tekinthető-e? Hiszen tudjuk jól, a nem szorosan a gyárhoz tartozó elemek csupa csinytevésből és pajkosságból a gépekről lecsavarhatnak alkatrészeket, a szerszámokat, olajozókat, gépszíjakat eltüntethetnek. Ha erre nézve biztonságot kaphatunk, — a gyári munkásság képviselőinek kellene erre vonatkozólag nyilatkozni, — akkor azt hiszem, a gépgyárak, amelyek első sorban vannak érdekelve e kérdésben, talán hajlandók volnának a regieköltségeknek, fűtésnek, világításnak garatálása esetén ebben a kooperációban részt venni.

A kormány részéről a teljes erkölcsi támogatáson, az iparoktatási személyzet teljes rendelkezésre bocsájtásán kívül anyagi szempontból is lehetne támogatni az akció sikerét a mostani munkanélküliségi segélynek azok részére való felemelésével, akik e kurzusokon szorgalmasan részt vesznek. Azonkívül a munkásközvetítésnél az ilyen szorgalmasabb emberek előnyben volnának részesíthetők. Így gondoljuk enyhíteni a mai kevésbé alkalmas lelki diszpozíció befolyását és talán így támogatással ez a közös organizáció sikeresen volna megoldható. Ha úgy a munkaadók,

mint a munkások ezt az akciót tényleg lehetségesnek tartják, akkor az itt képviselt testületekből egy végrehajtó-bizottságot kellene választani, amely megállapítaná ennek a tömegoktatási kurzusnak a programját. Sürgősen be kellene állítani a különböző mozgófényképfelvévő vállalatokat arra, hogy ahol a gyárakban még munka van, a megfelelő munkamenetekről, a helyes befolyásokról és megmunkálási módszerekről mozifelvételeket készítsenek, például a kovácsolásról. De ugyanezt lehetne nem csak a gépgyáraknál, hanem az építőipari munkánál is csinálni, mint ahogy amerikai iskolákban esti kurzuson mutatják a mozgófénykép-sorozatokat a Gilbreth-féle taylorisztikus szempontból leggazdaságosabb munkamódszerekről.

Az oktató személyzettel egyidejűleg a pedagógiai egységesség biztosítása végett közös megbeszéléseket, előadói kurzusokat kellene tartani, úgy hogy mindezen előkészületek után, azt hiszem, ez az akció január-február hónapokban megindítható lesz.

Ezek előrebocsajtásával kérem a megjelenteket, sziveskedjenek e kérdéshez hozzászólni.

Kende Tódor, a Magyar Vasművek és Gépgyárak Orsz. Egyletének igazgatója a gépgyárak képviselőjében megjegyzi, hogy mindent el kell követni, hogy a munkások az utcáról bekerüljenek a gyárakba. A munkaadók mindent megtesznek annak a célnak a szolgálatában, hogy a munkásanyagot továbbfejlesztése sikeresen előmozdíttassék. A gyárakban a megfelelő tanerők csak kis számban állnak rendelkezésre, mert nem elég a tudás, hanem szükséges a tanításban nyert gyakorlat is. Véleménye szerint ebben a tanításban csak azok vehetnek részt, akik ilyen tanítással már foglalkoztak.

Természetes, hogy ehhez, különösen a tanerők díjazása szempontjából, anyagi támogatásra szükség lesz. Ezért szükséges volna, hogy az ezzel járó anyagi áldozatot az állam vegye magára, annál is inkább, mert ezeket a tanerőket, jól kell díjazni, mert csak így lehet kedvük megfelelni azoknak a követelményeknek, amelyeket hozzájuk fűzünk. Meg van győződve arról, hogy a munkások örömmel fogják fogadni a dolgot. Nem hiszi, hogy munkás és munkaadó között az ellentét ebben az akcióban valamiképpen is tapasztalható lenne.

Malasits Géza, a Magyarorsz. Vas- és Fémmunkások Orsz. Szövetségének titkára: Nagyon nehéz arra a kérdésre válaszolni, hogy ma a munkásokban megvan-e a lelki diszpozíció a tanulásra. A munkások egy része a megszállások folytán elvesztette lelki egyensúlyát; egy másik része a munkásoknak, a tipikus pesti proletár, amely a szénhiány, a harctéri szolgálat és egyéb okokból alkalmazás nélkül van és emiatt vesztette el a lelki egyensúlyát. Ezek lealáznak tartják, hogy munkanélküli segélyen tengődnek, vagy ha nem is tekinti minden munkás lealáznak, de azt minden esetre állíthatjuk, hogy nem nagy örömmel veszi fel ezeket a pénzeket, mert tudja, hogy ezt a következő években alacsonyabb munkabér és magasabb adó követi és ez csak előleg, amiért később erősen meg kell dolgozni. Ez a része a munkásoknak nem nagy örömmel ácsorog itt és szeretne valami elfoglaltságot találni, és nincs az a lehetetlen munka, amelyet meg ne fogna. Mégis ha tölem valaki azt kérdezné, hogy holnap melyik gyár kapuit nyissuk meg, bátran azt mondhatnám, hogy egyikét sem, mert arra az oktatásra, amelyre az államtitkár úr célzott, ma még nincs meg a lelki diszpozíció. Akik a Népszavát, vagy a szaklapokat olvassák, bizonyára tudják, hogy pl. a kovácsok kurzust tartanak, még pedig nem arról, hogy hogyan kell a prést kezelni, hanem az algebra alapfogalmairól, hogy egy ráfnak a kerületét, vagy a területét hogyan kell kiszámítani, hogy kevesebb vasat kelljen felhasználni stb. Nagyon sok munkás vidékről is feljött és ezeken a tanfolyamokon megtanulják, hogy hogyan kell a vassal takarékoskodni, hogyan kell vassal vagy acéllal bánni.

Azt ajánlom, hogy a különböző szakmák szerint ilyen népszerű előadásokat tartassunk. Különösen három szakmát ajánlok az értekezlet figyelmébe. Az első az építő iparral kapcsolatos; szükségesnek tartanám, hogy a kovácsok és lakatosok részére egy az algebra alapfogalmait tárgyzó kurzust rendezzenek, aminek következtében tisztában lennének a hallgatók azokkal a dolgokkal, amelyekkel minden modern munkásnak tisztában kell lennie. Szükségesnek tar-

tanám, a bádigosok részére is az ilyen kurzusok rendezését. Legközelebb megindulnak az építkezések is, amikor ez a bádigos iparág, amely a háború alatt teljesen pangott, újból fellendül, amiért is nagyon szükséges volna a bádigos munkások részére is tanfolyam rendezése. A harmadik szakma a lakatosság, amely ma túlnyomó részben a gyárparban tömörül össze és azáltal, hogy az építő ipar fellendül, a hídépítés és az egyéb konstrukciós munkák megindulnak, azok a lakatos munkások, akik eddig a gépgyárakban és a municiógyárakban dolgoztak, szét fognak oszlani. A tanításnak első sorban az anyagokkal való bánásmódra és a takarékoság szempontjaira kell vonatkoznia. Tényleg sok igazság van abban, amit az államtitkár úr mondott, hogy a háborúba bevonult katonák előtt a bevonulásuk előtt nem nagy jelentősége volt az elszabott bádognak vagy vasnak, ma azonban igen nagy fontossággal bír, hogy az anyagot ne pocsékoljuk. Ugy gondolnám, hogy a régi képviselőház termében és a szakszervezeti helyiségekben a munkanélküliek számára ilyen elemi kurzusokat tartanánk az építőmunkásoknak, az asztalosoknak és általában szakmánként elkülönítve.

Nagyfontosságúnak tartanám, hogy nagy helyiségekben oktatást nyújtsunk a munkásoknak az egészségügyi kérdésekben is. Annyi munkás pusztult el ebben a háborúban, hogy minden ember nagy értéket képvisel. Az emberanyag megtartása legfontosabb feladatunk. Feltétlenül szükségesnek tartanám, hogy a tuberkulózis, a balesetek és az alkoholizmus káros hatása tekintetében nagyobb szabású oktató előadások tartassanak. Itt nem szabad a kormánynak sem kímélni a költségeket, mert ezek produktív kiadások, amelyek visszatérülnek, ha a munkások jobban tudnak bánni az egészségükkel. Különösen fontosnak tartom a balesetek elleni védekezést. A kérdésnek egész irodalma van, rendelkezésre áll a Társadalmi Múzeum, amely a régi kormányok indolenciája folytán nincs ugyan kellően ellátva, de azért ott is lehetne a munkásoknak előadásokat tartatni. Én tehát azt tartanám helyesnek, hogy előbb ilyen általános tárgyakról tartassanak előadások és csak később, mikor már kivált egy bizonyos tömeg, amely tanulni akar, ezeknek mutassuk be a gyárakban mindazt, amire feltétlenül szükségük van. Nagyfontosságúnak tartanám azt is, hogy a vastechnikáról képletes előadásokat tartassunk, esetleg moziképekkel kapcsolatosan. Mikor az Urániát megnyitották, az volt a programja, hogy ilyen előadásokat tart és azt látjuk, hogy újabban az Uránia is a mozi színvonalára súlyedtt le. A kormánynak nyomást kellene gyakorolnia, hogy azokat a képeket, amelyeket annak idején nekünk be is mutattak, tényleg mutassák meg a munkásoknak is. A legfontosabb volna ezeknél az, hogy olyan tömegoktatást nyújtanának, amely szórakoztat és oktat és a munkásoknak valamilyen módon foglalkozást is ad. Ehez természetesen a szakszervezetek támogatását is kilátásba helyezhetem. A munkásokat mindjárt a gyárakba vinni és mechanikai dolgot tanítani ma még nem ajánlatos. Az algebra alapfogalmairól és az ezzel kapcsolatosan említett tárgyakról tartandó előadásoknak bizonyára lesz megfelelő számú hallgatója is.

Igen fontosnak tartom az akciót s a magam részéről és szervezetem részéről támogatni fogjuk azt. Mindenesetre kérem, hogy az oktatást olyan irányban vezessük, hogy a tömegekkel megkedveltessük a tanulást. Ilyen mozielőadásokhoz, algebrai alapfogalmak ismertetéséhez, egyes szakmák speciális sajátosságainak ismertetéséhez, azt hiszem, lesz elég hallgatóság.

Lázár Zoltán, az Állami Gépgyár vezérigazgatója: osztja azt a nézetet, hogy a szakoktatás, akár utánképzés, akár a fiatalság oktatása is, olyan fontos, életbevágó kérdés, amelytől ipari életünk megizmosodását várhatjuk. Ámde eredményt csak abban az esetben remélhetünk, hogyha a munkást, vagy tanoncot nem úgy, mint eddig, kényszereszközök alkalmazásával akarjuk bevonni az oktatásba, hanem, hogyha azok bizalommal, lelkesedéssel jönnek az oktató iskolák falai közé. A demokratikus átalakulás olyan rövid multu, hogy azt a meggyökeredzett bizalmatlanságot, amelyet a polgári társadalom intézményei és így maguk az iskolák iránt is a munkások táplálnak, még leküzdeni nem tudta. Épp ezért fontos, hogy ezt az idegenkedést a szakszervezetek felvilágosodott vezetői eloszlassák, meggyőzzék a munkásságot arról, hogy ez az új akció az ő jövőjük biztosítását célozza. Amidőn tehát a maga és a vezetése alatt álló gyárak nevében örömmel üdvözli az új akciót, a tőle telhető támogatást igéri.

Sajó László, az Alkalmazott Mérnökök Országos Szövetségének elnöke: Az Alkalmazott Mérnökök Országos Szövetsége ezzel a kérdéssel már hetek óta foglalkozik s felszólította tagjait, jelentkezzenek előadások tartására, úgy képzelve a dolgot, hogy a jelentkezők a munkásszervezetekben különböző tárgyú

előadásokat fognak tartani, amelyek bevezető előadások volnának a mértanba, algebrába, fizikába, kémiába és különböző technikai problémákba. Erre irányult Malasits felszólalása is, aki rámutatott arra, hogy első sorban ilyen kurzusoknak kellene nyílania, amely alapul szolgálna a továbbiak megfelelő és rendszeres lebonyolítására. Az AMOSz. erre a célra 80–100 alkalmazott mérnököt fog rendelkezésre adni s azt hiszi, hogy a Hadbavonult Mérnökök Országos Egyesülete ugyanezen célra szintén gyakorlott mérnököket fog adni. Azon idő alatt, amíg a kurzusok lebonyolíthatnak a szakszervezetekben s a mozielőadások megtörténnek, az alatt mód és lehetőség van, hogy a *gyakorlati oktatás vezetői egy kurzuson a további munkára kioktathatók legyenek*. Február elejénél hamarabb az oktatásnak a gyárakban lebonyolítandó gyakorlati része nem történhet meg. Reméli, hogy az addig tartott elméleti és szórakoztató előadások útján tényleg megteremtődik az a lelki diszpozíció, amely szükséges lesz ahhoz, hogy a gyárakban a specialis, gyakorlati szakoktatás megtörténjék. Feltétlenül kívánatos, hogy azok, akik esztendőket töltöttek a fronton, egy egészen rendszeres és fegyelmezett oktatási folyamaton menjenek keresztül és ilyen módon könnyebben illeszkedjenek bele abba a munkafolyamatba, amely rövidesen megindítható lesz.

Kéri az értekezletet, hogy e. ányban hozzon határozatot, hogy t. i. e folyamat megindíttassék, aminek első része legyen az oktatók kioktatása kurzusokon, ezzel kapcsolatban történjenek meg a mozikban és szakszervezetekben a specialis előadássorozatok és csak azután induljon meg a megfelelően előkészített gyári üzemekben a gyakorlati oktatás.

A gyári üzemekben is specialisan kell megoldani a feladatokat. Tudjuk, hogy a gyári berendezések nem mindig vannak szakszerűen elhelyezve a gyárban. Az ilyen rendszeres és gyakorlati kioktatásnál az volna a célszerű, ha egy-egy csoport egy szűkebb területen a műhely egész folyamatát látná maga előtt lebonyolítani és hogy ne kelljen egy-egy alkatrész miatt vándorolni egyik műhelyből a másikba. Bizonyos intézkedésekre volna szükség, hogy az egész termelési folyamat a gyárnak aránylag redukált területén is bemutatható legyen.

Kis Adolf, a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár igazgatója: teljes mértékben csatlakozik Malasits és Sajó felszólalásához és azon a véleményen van, hogy a tömegoktatást azonnal meg kell kezdeni. Ha avval a szándékkal fogunk a dologhoz, hogy a nagy tömegekre számítunk mindjárt kezdetben, akkor igen nagy csalódás ér bennünket. De erre nincs is szükség. A munkásság oktatását és nevelését meg kell kezdeni, még pedig azon keretek és lehetőségek között, amelyek között ez azonnal megtörténhetik.

Legjobb mód bevonni a munkásokat saját szakszervezetükbe. Ide legszívesebben mennek. Egy felszólalóval szemben megjegyzi, hogy a magyarországi szakiskolák iránt nincs a munkásság körében bizalmatlanság. Ahol a munkásság oktatásáról volt szó, igazi, minden politika és tendencia nélküli, a munkások továbbképzésére irányuló oktatásról, ott a munkásság részéről bizalmatlanság eddig sem volt és nem lesz ezután sem. Meg kell kezdeni tehát a szakszervezetekben az előadássorozatokot és nemcsak szaktárgyakról, hanem az általános műveltséget szolgáló tárgyakról is. Az oktatás legyen változatos és legyen olyan, amely a munkásság ideológiájának teljesen megfelel. Ezt szívesen fogják hallgatni és értékelni fogják. Azután már könnyű szerrel meg lehet csinálni az akció másik részét, a gyári technika tanulmányozását.

Nagy súlyt helyezünk, amint Malasits is megemlítette, az *egészségügyi és szociális ismeretek tanítására és ezek között elsősorban a balesetek elhárítására*. Mindenki tudja, hogy a kormány már is foglalkozik a szociális biztosításnak módosításával, amely szerint a baleseti sérültek magasabb kártalanítást fognak kapni, mint eddig. Ez a rendelet maga után fogja vonni a *szociális biztosítás költségeinek igen magas emelkedését*, ha másfelől nem történik gondoskodás arról, hogy a balesetek elhárítása minden emberileg és technikailag lehetséges módon előmozdíttassék. *A szociális biztosítási költségek apasztása csakis a balesetek elhárításával lehetséges*, ami pedig érdekében áll a munkáltatónak és a munkásnak egyaránt.

A másik a népbetegségek elleni küzdelem. A tuberkulózis, a bujakór, az alkoholizmus ma oly pusztítást végez, amiről hajmeresztő adatokat lehetne felsorolni. Ezeknek a súlyos nyavalyáknak pusztításai ellen semmi más óvszer nem áll rendelkezésünkre, mint a prevenció; erre pedig a munkásokat nevelni és tanítani kell. Kapcsolatos ez a kérdés a lakás higiénéjával és a gyárak higiénikus berendezésével. Különösen fontos az alkoholizmus veszedelmére való nevelés a

mai időkben, amikor a kormány sajnos csak részleges alkoholtilalmat léptetett életbe. Hisszük, hogy ezt a tilalmat a teljes alkoholtilalom fogja követni, de annak is csak akkor lehet fogantaja, ha a tömegek felvilágosítatnak ezen rendszabályok elengedhetetlen szükségességéről és fontosságáról.

Ha ilyen irányban kezdjük meg az oktatást, akkor hiszem, hogy a munkanélkülieknek mindinkább nagyobb tömegét lehet abba belevonni és ha eleinte nem is, de végül mégis csak úgy beszélhetünk erről az akcióról, mint tömegneveléséről. Feltétlenül szükségesnek tartom azonban azt, hogy azok a munkások, akik résztvesznek a tanfolyamokon, magasabb munkanélküli segélyben részesüljenek.

Fekete József iparoktatási főigazgató: Mint az iparoktatás hivatalos képviselője csak megerősítheti, amit Kis igazgató elmondott, hogy a munkásság az iparoktatási intézmények iránt mindig a legmelegebb szeretettel és ragaszkodással viseltetett. Azt hiszi, hogy az oktatási intézmények közül egyedül az iparoktatás az, amely a hallgatóit nem oktroj útján szerzi. Bizonyítja ezt az a tény, hogy a technológiai múzeumban és az iparoktatási intézettel kapcsolatos tanfolyamokon évenként átlag 20.000 ember vett részt, még pedig nem kényszer útján. Ezeket a tanfolyamokat mindig a munkásság különös óhajára nyitották meg.

Gaul Károly, a Technológia-Iparmúzeum igazgatója: Az államtitkár úr kételyét fejezte ki, hogy a tanfolyamokon lesznek-e hallgatók. 35 évi munkássága alatt azt tapasztalta, hogy a magyar munkások mindig szívesen tanulnak olyan dolgokat, amikből közvetlen hasznuk van, amit kenyérre tudnak átváltoztatni. A háború előtt már igen sok vidéki város is meg volt szervezve a meginduló tanfolyamokra. A háború előtti utolsó évben 10.000 volt a hallgatók száma és az volt tapasztalható, hogy a munkások 10%-a mindig ott van a tanfolyamokon.

Többen említették, hogy egészségügyi és szociális tanulmányok is végeztessenek a tanfolyamokon; ehhez azonban a munkásoknak magasabb kulturáltsága volna szüksége. A munkásság mindig szívesebben hallgatja az olyan tárgyat, amelyből közvetlen haszna van. Ha ilyen tanfolyamokat hirdetnének, akkor még a háborús viszonyok folytán beállott lelki indiszpozíciók folytán is igen nagy igény lenne. A női szabóság és a férfiszabóságot hirdető tanfolyamra most is ötször annyi jelentkezett, mint amennyit el tudnak helyezni. Már most is kaptak a kereskedelmi kamarától átíratot, hogy a munkások mindent elfelejtettek a háborúban, rendezzenek részükre tanfolyamokat. Nagyon alkalmasnak találná most az időt a tanfolyamrendezésre.

A kérdés már most, hogy milyen tanfolyamok rendezésére volna szükség? Ajánlatos volna tanfolyamokat rendezni a munkabérek számítása, illetőleg megállapítására a megmunkált terület egységei alapján. Az órabérek és szakmánya (akkord) béreknek az előbbiekre való vonatkoztatással. Azután a technológiai ismeretek egész sorozatára kell gondolnunk, így anyagismertető-tanfolyamokra, a nyersvasgyártás, a kovácsvas és különféle acélfélék gyártása és ezek családfája, a fontosabb vasacél-válfajok különös műszaki és ipari tulajdonságai, különös tekintettel ezeknek az ipari életben való alkalmazása; ezen tulajdonságuk változásai mely körülményektől függenek; az anyagvizsgálat elemei. Az acél edzése általában. Az ipari életben fontosabb fémek gyártása; ezek tulajdonságai és ezek alapján való alkalmazása. Fontosabb ötvövények, csapágyfémek, a szerelőipar fontosabb ötvövényei. Szerszámok gyártása általában és ezek gyártása meghatározott célokra, szerszámok kezelése, szerszámacél anyagának megtakarítása céljából való különleges szerkezetek. Fémszínezési gyakorlat, a vasöntésnek technológiai műveletei és így tovább.

Kiemeli, hogy egyelőre, ennek az akciónak a kezdetén, a legcélszerűbb volna, csak a legfontosabb iparágak kérdéseivel foglalkozni. Csak azt jegyzi meg még, hogy túlságosan igénybe venni egy napon nem szabad az embereket. Ezt a végrehajtó-bizottság figyelmébe ajánlja.

Varga Jenő közgazdasági író: Ha ezt a nevelési akciót nagyobb arányokban akarjuk megcsinálni, akkor nyilvánvalóan azokon kívül, akik eddig hivatászerűen foglalkoztak ilyen oktatással, be kell vonni új embereket is. A munkásoknak oktatása különösen olyan gyárakban, amelyek nem közvetlen demonstrációval kapcsolatosak, egyáltalában nem könnyű feladat. A munkáselőadásoknak egy egészen speciális pedagógiája van és az előadásoknak pedagógiai oldalát is kellő figyelemre kell méltatni. Különösen áll ez Magyarországon, ahol a munkásanyag nagyon rossz népiskolából került ki, nagyon kevés iskolai előképzettséggel, úgy,

hogy nagyon világosan, nagyon népszerűen és az idegen kifejezések, elvont kifejezések mellőzésével kell előadni. Hasonlóképp arra is ügyelni kell, hogy minden ember, akinek a figyelme nincs beállítva szellemi erőfeszítésre, az előadást mégis megértse. Szóló ép ezért mindent, ami fontos, az előadásaiban több ízben elmond, először kifejti az előadás elején, hogy mi lesz az előadásának a lényege, azután letárgyalja a dolgokat és a végén megint összegezi az elmondottakat. Azok az urak, akik először fognak hozzá ilyen előadásokhoz, a dolognak pedagógiai oldalát is beszéljék meg, mert máskülönben a legnagyobb jóakarat mellett is igen kevés praktikus eredményt fognak elérni, az előadásaik nagyon szépek lesznek, de a munkások pszichológiájához nem tudnak majd hozzáférni.

Pollák Aurél a Grafikai Munkások Szakegyletének titkára: Necsak egyes iparágaknak adjuk meg a szakmai oktatás lehetőségét, hanem mindeniknek és ne csak a nagyiparra gondoljunk, hanem a kisiparra is. Az állam vezesse ezt az akciót, fedezze annak költségeit. E mozgalom ne legyen olyan jellegű, amilyen eddig volt és amely a szakegyletek helyiségeiben megférhetett. A szakmai oktatást intézményesen és rendszeresen már a tanonciskolában kell megkezdeni. Ott adjuk meg az alapot arra, hogy az az egyén, aki kikerül az életbe, már magával vigye a szakmai továbbképzés szükségességének érzését. Gondoskodjunk szakoktatókról. Ha nemcsak a tanoncoktatást szervezzük, hanem az ipari munkások továbbképzését is, akkor magukból a munkásokból kell szakoktatókat képezni és pedig szakoktató kurzusok révén. A jövőnek mindenesetre az volna a feladata, hogy első sorban intézményesen, államilag biztosíttassék az ipari tanoncoktatás és a szakmai munkások továbbképző tanfolyama. Ne csak a gyárakban szervezzünk kurzusokat, hanem rendes iskolai kurzusokat tartsunk. A külföldön van erre példa. Lipcsében a sokszorosító iparnak központi intézménye van, amelynek fonalai úgyszólván minden kulturállamba elnyúlnak. Magyarországon is legyen egy ilyen központosított intézmény, amely az egész ország iparára fellendítőleg hat és pedig első sorban úgy, hogy a megfelelő iparágak részére megfelelő munkásokat képez.

Szabó Imre a Magyarországi Famunkások Szakegyletének titkára: Az elmúlt idők eléggé bizonyítják, hogy a szakszervezetek rengeteg pénzt áldoztak az oktatásra. Nem csak speciálisan a szakoktatásra. A szakszervezetek arra törekedtek, hogy az egyszerű munkást az átlagmunkások sorából kiemelve intelligenciára neveljék abban a tudatban, hogy intelligenciája révén szakmájában is jobban tud érvényesülni. A maga és a szakegylete részéről örömmel látja az oktatás kérdésének ilyen megoldását. Az oktatást ott kell kezdeni, ahol a gyerek az iskolából bekerül az iparba. A munkások azt az elvet vallák, hogy a tudást bárkitő! szívesen veszik. De a mai izgató, ideges lelki állapotban, nagyon is megnézi az a munkás, hogy ki az, aki őt oktatni és nevelni akarja. A kérdésnek erre az oldalára tehát különös súlyt kell helyezni.

A tantárgyakat szét kell osztani a szerint, hogy melyek alkalmasak a tömegoktatásra és melyeknél kell a decentralizáció szempontjából a legmesszebbmenő követelményeknek eleget tenni. A szociálpolitikai, balesetvédelmi és egészségügyi előadások lehetnek tömegoktatás tárgyai, de szakkérdésekről nem lehet tömegnek oktatást tartani. Ezeket fel kell osztani pontosan szakmák szerint.

A kiküldendő bizottságnak fontos feladata lesz az is, hogy az előadásokat olyan formában igyekezzék majd megtartani, nehogy a munkás únja az előadásokat és elaludjék olyankor is, amikor egyébként nem is érez fizikai fáradalmat.

Wildner Ödön fővárosi tanácsnok: Déri alpolgármester és városi tanácsnok úr nevében is örömmel üdvözlö az akciót. Örömmel látja ennek az akciónak a megindulásával, hogy az iparoktatás kérdése megindul.

Mint az Országos Szabadoktatási Tanács tagja a legnagyobb fájdalommal tapasztalta pár fiatalabb kollégájával együtt, hogy ez a tanács nagyon is meddő munkát végez.

Hogy az akció eredménynyel is járjon, szükségesnek tartja, hogy a modern felvilágosodott államkormány vegye az ügyet a kezébe. Magyarországon sok mindent kell a kormánytól várnunk, amit máshol esetleg a társadalom is elvégezhetne, mert hiszen itt csak a kezdet kezdetén állunk és organikus felépítésre van szükség. Így a szabad oktatás kérdéséhez sem szabad incidentaliter hozzáfogni, hanem meg kell kezdeni organikus felépítését. A szabad oktatás organikus szervezését olyan értelemben érti, amely szabad intézmények révén mindenkinek lehetővé teszi, hogy a felnőtt emberek iskolán kívül a tudásukban mutakozó

hiányokat valahogyan pótolhassák. Ebből a felfogásból folyik, hogy nem egy intézményre van itt szükség, hanem az intézmények egész sorozatára, amelyek organikusan összekapcsolódnának és amelyek lehetővé tennék az elemi ismeretek pótlásától a legfelsőbb természettudományokig a hiányos ismereteknek pótlását. Kezdeni kellene az analfabétizmusnál, mert sajnos még a szervezett munkások körében is igen nagy százalék analfabéta található. Ez tehát igen nagy anyagi és erkölcsi erőket tesz szükségessé, hogy helyesen lehessen a kérdést megoldani és nem lehet azt mondani, hogy ez a társadalom dolga, hogy csinálja meg a társadalom, ahogy akarja. A mai modern átalakulásban egy praktikus minisztériumnak kell az ügyet a kezébe venni és nagyon előnyösnek tartja, hogy a kérdés a gyakorlatból indul ki és hogy technikusokra kívánják bízni.

Úgy tartaná helyesnek, hogy a végrehajtó bizottság első sorban válogassa külön a legsürgősebb kérdéseket és általában decentralizálja a dolgokat. Decentralizálni kell fizikailag, a hely és a tanítás menete tekintetében. Nagyon szereti a népgyűléseket, de nem tartja alkalmasnak tanítás céljaira, miért is, különösen a mai nehéz közlekedési viszonyokat is tekintetbe véve, mindenesetre decentralizálni kell a kérdést. Mindenkinek, akinek van helye, azt az akció rendelkezésére kell bocsátania.

A tanerőknek pedig legfőbb dolguk az lesz, hogy a szabadoktatók pedagógiumát megcsinálják. A felnőttek oktatása természetesen egészen más, mint amikor 8–10 éves gyermekeket oktatunk. A kormánynak a gondja, hogy ilyen pedagógiumot létesítsen.

A tanerők összeállításánál elsősorban arra kellene tekintettel lenni, hogy kik azok, akik ilyen tanfolyamokat már sikeresen vezettek. E tekintetben minden hivatalos tekintélyt félre kell tenni. A pécsi szabadoktatási kongresszuson is felmerült ez a kérdés és az egyetemi tanárok felháborodva vették tudomásul, hogy őket utolsó sorban tartotta volna alkalmasnak erre a célra és sokkal alkalmasabbnak tartaná ilyen tanítási célokra gyakorlati embereket alkalmazni. Azokat kellene itt felhasználni, akik szakszervezetekben és más helyeken már foglalkoztak ilyen felnőttek tanításával.

Ennek a tanításnak egyaránt kellene az általános művelődési kérdésekkel és szakkérdésekkel foglalkozni. A művelődési célt szolgáló tárgyakat az analfabéták tanításánál kellene kezdeni, azután a számtan alapelemeit kellene megismertetni és végül a szaktantárgyakat.

A jelenlevő alpolgármester és tanácsnok kollégája nevében is még azt jelenti ki a főváros nevében, hogy ami tőle telik, mindenben szívesen rendelkezésre áll az akciónak. Az analfabéta tanfolyam létesítését már el is határozta a főváros és ha szükséges lesz, ebben a főváros rendelkezésére állhat a végrehajtóbizottságnak.

Székely Izsó, a Telefon gyár r.-t. igazgatója: Mint munkaadó örömmel üdvözlö ezt a nagy koncepciójú kezdeményezést, mert ebben hathatós eszközt lát az ipari termelésnek úgy kvalitatív, mint kvantitatív emelésére. A magyar ipart csak az mentheti meg, hogyha a termelésnek egyik legfontosabb faktora, maga a munkás, tudatára jut annak, hogy kell a legkisebb termelési költséggel a legnagyobb termelési produkciót elérni. Erre a legjobb eszköz a munkásnak nevelése oly irányban, hogy értse és kalkulálni tudja a saját munkáját, takarékoskodjék az anyaggal. A legideálisabb faktor, amely rendkívül eredményesen kihasználható, a munkás munkakedvének és érdeklődésének felkeltése és annak kiküszöbölése, ami a munkást munkaközben géppé alacsonyítja le: t. i. a tömegtermelés természete. Ma a munkás egy telefongyárban, dinamógyárban, automobilgyárban ezrével csinál egy-egy alkatrészt, anélkül, hogy sejtjelme lenne arról, hogy az alkatrész mihez tartozik. Természetes, hogy nincs meg a szakmája iránt az érdeklődése, vagy ha az meg is volt valaha, a tömegtermelési produkció a minimumra csökkentette. Ennek a felkeltésére legalkalmasabbnak találja a decentralizálást. A gyári mérnökök bizonyára igen nagy munkakedvvel fognak arra vállalkozni, hogy az egyes gyárakban megtanítsák a munkást arra, hogy tulajdonképpen mit is gyárt. Ha az a telefonmunkás megtanulja, hogy az az alkatrész, amelyen dolgozik, egy hallgatónak az alkatrésze és hogy mi az a hallgató, mi az a telefon, s ugyanezt lehet az automobilgyárban, egy számlálógyárban, egy gőzekegyárban megcsinálni, hogy a gyár keretén belül a gyári mérnökök és arra alkalmas emberek megtanítsák a munkást arra a sok-sok gépre, rendkívül sok műszerre, amely együtt az ipart alkotja, nagyon gyorsan keresztülvihető módszer, a munkások figyelmét talán legjobban

leköti. Az oktatásnak ez a része a gyárak keretén belül megvalósítható s ezzel részben meg van oldva a helyiség kérdése.

Dr. Dóczi Sámuel, az Ipartestületek Orsz. Szövetségének titkára: örömmel veszi tudomásul, hogy az államtitkár úr nemcsak a gyári munkásokat, hanem a kisiparosokat is be kívánja vonni az oktatásba és hogy nemcsak a felnőttek továbbképzését, hanem a tanoncoktatás egész reformját is tervbe veszi. Rámutat arra, hogy az Ipartestületek Orsz. Szövetségének elnöksége felvetette azt a kérdést, hogy mit lehetne tenni azoknak a kisiparosoknak érdekében, akik hazajöttek a harctérről, kiestek a gyakorlatból és szükségük van arra, hogy a katonai szolgálatuk közben elfelejtett szakismereteiket kiegészítsék. Alkalma van a vidék hangulatát ismerni, kijelentheti, hogy a készség, a lelki diszpozíció, az oktatásra teljesen megvan, annál is inkább, mert a gyári munkás szénhiány miatt nem tud dolgozni, a kisiparos pedig a vidéken anyagihiány miatt teljesen munkátlan. Két tiszteletteljes kérése van. Az egyik az, hogy ne hagyjuk mindjárt a kezdetkor figyelmen kívül a vidéket. Necsak a fővárosra terjedjen ki az oktatás, hanem a vidék is vonassék ebbe be. A másik kérés az, hogy ezeknek az előadásoknak az anyagát legalább vázlatosan az illető hallgatók részére nyomtatásban is tegyük hozzáférhetővé, hogy a hallgatók tájékoztatva legyenek aziránt, hogy mivel is fognak foglalkozni. Módunkban volna azonkívül a Vasárnapi Könyv szerkesztőségével érintkezésbe lépni és megkérni arra, hogy ezen tanfolyamokkal kapcsolatosan egyes előadásokat a Vasárnapi Könyvbe felvegyenek.

Gyürei Rudolf, a Könyvnyomdászok Szakszervezetének titkára: Általában a tanoncoktatás kérdése lehet a fundamentuma annak, amit el akarunk érni. Ha az oktatás kérdésével az állam komolyan akar foglalkozni, akkor nem lehet ezt ötletszerűen elintézni, hanem alapjában kell megkezdeni a fejlődő generáció, vagyis a tanoncok oktatásánál. A tanoncoktatás hibáit, akik ezzel a kérdéssel foglalkoztak, ismerik. Ezen a téren igen nagy revízióra van szükség. Itt nem lehet arra szorítkozni, hogy valamelyik szakegyesület vagy vállalat fedezze az oktatással felmerülő kiadásokat, hanem magának az államnak kellene finanszírozni az egész oktatás ügyét. Szólónak az a felfogása, hogy akik több tudásra tesznek szert, azok mind az állam fenntartását mozdítják elő, tehát az államnak kell az oktatásról gondoskodni. Az oktatás kérdésére vonatkozólag nem kíván részletekbe belemenni, mert hiszen minden szakmánál más és más a helyzet, az egyiknél a decentralizált, a másiknál centralizált oktatás kell. Felhívja az államtitkár úr figyelmét arra, hogy a rokkantak szakiskolája részére a nyomdászok teljes nyomdaberendezést adtak, amely az oktatásnál igen jól felhasználható. A nyomdászok évtizedek óta sürgetik az oktatásügyet, maguk is tanítottak, amennyit csak lehetett, a változott viszonyok folytán arra számítanak, hogy az állam maga finanszírozza az oktatással járó költségeket és az állam támogatásával úgy a tanoncok, mint a segédek szakoktatása megkezdhető lesz. A nyomdászok rövidesen kopogtatni fognak ezzel a kérelemmel és kérni fogják az államtitkár urat, hogy ebben az irányban őket támogassa.

Helgott Ármán, az Egyesült Izzólámpa gyár főmérnöke: A legnagyobb állami érdek, hogy a munkásság, különösen ma, amikor az általános választójog megvan, lehetőleg művelt és tanult legyen. Azért, amikor a munkások oktatásáról van szó, semmiféle áldozattól nem szabad visszariadni. Említették, hogy a pedagógiai szempontra nagy súlyt kell helyezni. Ha a munkást abban az időben tanítjuk, amikor fáradtan jön a munkából, akkor tulajdonképpen hiábavaló a munka. Szóló is tanított már tanoncokat és úgy tapasztalta, hogy bizony azok napi 9 órai munka után a legnagyobb igyekezet mellett sem lesznek az ilyen tanfolyamokon fogékonyak. Azt mondja a régi jó latin közmondás, hogy aurora est Musis amica. Ha azt akarjuk, hogy fogékony talajra találjon a tanítás, akkor a reggeli órákat kellene erre a célra felhasználni és pedig ott kellene csinálni, ahol a munkások együtt vannak: a gyárakban. Nagyon célszerű lenne, ha a kormány olyanféle rendeletet adna ki, amely szerint a hét egy-két napján egy-egy reggeli órát gyárak áldozzanak fel erre a célra. Ez olyan áldozat lenne, amely a nagyobb munkaproduktivitásban, a nép szellemi nivójának emelésében meghozná a kamatját.

A szaktantárgyakat csakis kisebb csoportokban lehet tanítani és legjobban lehetne a kérdést a gyári mérnökök közreműködésével megoldani.

Igen fontosnak tartja az oktatás szempontjából, hogy minden gyárban könyvtárat létesítsenek, hogy az oktatás hatályossága azzal is fokoztassék. Az oktatás olyan rendkívül fontos feladat, hogy azzal mindig csak a legkiválóbb embereknek volna szabad foglalkozni.

Jakobovics Dezső, gépészmérnök, igazgató: Malasits szakszervezeti titkár említette, hogy a munkásokat oktatni kell a nyersanyag mibenlétéről is. Erre nézve egy körülményt említ. A Lipták-gyárban 12 waggon fém van megrakva és azt az árvizsgáló bizottság lefoglalta. Az árvizsgáló bizottság elnöke arról értesítette a gyárat, hogy a Lipták-gyár munkásai nem hajlandók kiadni ezt a fémet az országos fémgazdálkodás céljaira, mert az a felfogásuk, hogy ezt a fémet a Lipták-gyárban kellene feldolgozni. Meg van győződve arról, hogy ha a munkásokat felvilágosítanak az országos fémgazdaság jelentőségéről és arról, hogy azok, akik ezeket az ügyeket intézik, meleg szívvvel és hideg észszel kezelik a kérdést és a megoldásnál kizárólag országos szempontokat tartanak szem előtt, akkor a Lipták-gyár munkásai lesznek az elsők, akik megakadályozni igyekeznek, hogy bármily módon meggátoltassék az országos fémgazdálkodás munkálkodása.

Simonyi, A Művezetők Országos Szövetségének elnöke: A munkaadók nagy mulasztást követtek el, amikor a munkás és tanoncképzést el hagyták posványosodni. Ma a főcél az, hogy a munkásokat bevonjuk a gyárakba és tanítsuk. Erre nézve igen alkalmas eszköz az állami felsőipariskola által már régóta kultivált tanfolyamok kibővítése, mert az a tapasztalat, hogy az iskola bármilyen tanfolyamot létesített, mindegyiket tömegesen látogatták, noha az előadások az esti órákban folytak. Most még nagyobb eredményre van kilátás, amikor esetleg mód van a tanfolyamokat a nappali órákban tartatni. Természetes, hogy leginkább az olyan tanfolyamra fognak jelentkezni, ahol bizonyos célt tudnak elérni és bizonyítványhoz is juthatnak. A munkásoknak a gyárakba és műhelyekbe való kivitele különösen tömegesen, lehetetlen. A munkásokat iskolapadokban lehet oktatni.

Az államtitkár úr felveti a Taylor-rendszerrel való megismertetés eszméjét. Megemlíti, hogy mikor ezzel megpróbálkoztak, a munkások legnagyobb ellen-szenvével találkoztak. A munkásnak nagy szüksége van arra, hogy ipari tudása mellett, szellemi tudását is fokozza, ilyen tanfolyamokra a munkás feltétlenül jelentkezni fog, aminek azonban természetesen nem szabad magas nívón állani, mert a legtöbb munkásnál az elemi képzés is igen hézagos.

Farkas Izor, bádogos és szerelő iparos: Ha komolyan akarunk eredményt elérni, akkor az egész kérdést a tanonckérdés megoldásánál kell megfogni. A helyzet az, hogy a fővárosban pl. 3 bádogos tanonckiskola van, ahol a szak-tárgyak közül egyedül a szakrajzot tanítják és azt is tanítók s nem szakemberek. Így lehetetlen munkásokat nevelni. A gyakorlati életben úgy áll a dolog, hogy a munkást elküldik valamely épületen a munkát elvégezni, meg kell csinálnia egy munkajegyet. De hát hol tanítják azt, hogy hogyan kell egy munkajegyet kiállítani? A tanító ezt nem tudja megtanítani. A legelemibb ismereteket, a költségvetés készítését, a számlaszerkesztést sem tanítják sehol sem. A kereskedősegéd különösebb tanulás nélkül is össze tudja állítani a számlát, az iparosnak azonban igen sok szakszempontot is ki kell tüntetni a számlában, amiből igen gyakran a legnagyobb viták szoktak keletkezni. A legelső követelmény tehát, hogy a tanonckiskolákba szakembereket kell ültetni a tanítók helyett és úgy kellene beosztani a tanítást, hogy azt a munkást kivigyék a munkához, hogy lássa, hogy folyik a gyakorlatban a munka.

Szükséges volna a szakegyletekben és az iskolákban szemléltető képeket kiállítani a technika újabb vívmányairól, hogy azután meg lehessen magyarázni szemléltető módon ezeket a kérdéseket. A tanítás kérdését mindenesetre úgy kell beosztani, hogy ne akkor menjenek a tanfolyamokra, amikor már el vannak csigázva, és fontosnak tartaná, hogy könyveket is adjanak a munkás kezébe.

Jakab Dezső műépítész: Szomorúan tapasztalta már a háború kitörése előtt is, hogy sem az iparostanoncok, sem a segédek munkájukat szakmai szempontból jól elvégezni nem tudják. Az iparost nemcsak elméleti oktatással kell magas nívóra emelni, hanem tanítani kell arra, hogy a szakmáját becsülni tudja és szeresse. Ha demonstrációs munkát nyújtunk neki, akkor az nem lesz unalmas részére, akkor látni, érteni fogja és meg fogja tanulni a szakmáját. Az állam a mostani lakásépítő akciónál jelöljön ki olyan épületet, amelyben minden iparos a maga szakmáját mintaszerű pontossággal, a legszigorúbb szabályok beosztásával végezi. Szomorúan látjuk, hogy míg az angol ablak úgy zár, mint a Wertheim szekrény, addig a mi ablakaink az első esztendőben kigörcsülnek, a zárak rövid idő múlva felmondják a szolgálatot, a bádogosmunka rossz és használhatatlan. Miért van ez? Azért, mert a vállalkozók a profitra utaztak, rossz munkát végeztek, rossz munkára tanították az inasokat, a segédeket, kö-

vetették a gyors munkát. Az állam jelöljön ki profit nélküli munkákat, ahol végezzenek jó kőműves-, lakatos-, asztalosmunkát. Ha ezt minden városban legalább egyetlen épületen be tudjuk mutatni, akkor ott minden iparossegéd megtanulja, mi a szép és mi a jó munka.

Bodonyi Jenő kárpitós: A legnagyobb hibát a mai tanonc-oktatásban látja.

Méhely Kálmán államtitkár: A tanoncoktatásról ne tárgyaljunk, ezt teljesen kapcsoljuk ki. A minisztérium a legközelebbi időben részletes tervezetet fog előterjeszteni, hogy a tanoncoktatás építészek, mérnökök kezébe adassék. Most csak az előttünk álló, mondhatjuk, gyorssegély-akcióra vonatkozólag méltóztassék a további hozzászólásokat megtenni.

Bodonyi Jenő: Azokban a szakmákban, ahol a segédeknek bizonyos ismerésre szükségük van, ott vetített előadási módot kell alkalmazni, pl. a kárpitós- és asztalosszakmában tanítani kell stíltant, a különböző formákat, díszítéseket, stb. A kismesterek legtöbbször azért nem tudnak boldogulni, mert a számtannal egyáltalában nincsenek tisztában. A kalkulációt, a számtant, ugyancsak ezen az alapon kellene tanítani. Rendkívül sok fiatal segéd van, aki a szakmáját nem tanulta meg teljesen, mert a mesterek kénytelenek voltak 18 hónapi tanonckodás után felszabadítani. Ezeket be kellene utalni műhelyekbe és az állam fizesse a további tanulás költségeit. Azonkívül nagyon fontosnak tartaná, hogy a technológia keretében a mesterek megismertessenek mindazokkal a pótanyagokkal, amelyek most forgalomba kerültek. Erre szakmánként kellene külön előadásokat tartani.

Sávolt János, Magyarországi Famunkások Szakegyesületének titkára: Ha mindezeket az elvi jelentőségű dolgokat, amik ma elhangzottak, figyelembe fogja venni a megválasztandó végrehajtó bizottság, akkor majd pünkösdkor lesz az első felolvasás s akkor igazán elkésett az egész akció. Ami az előadások tárgyát illeti, nemcsak tisztán szakirányú előadásokat kell tartani, hanem társadalmi, nemzetgazdasági, közegészségügyi kérdésekről is, hogy meglegyen változatosság az oktatásban. Tekintve a mai állapotokat, amikor a sok munkanélküli a szakszervezeti helyiségeket túlszűföli, közegészségügyi szempontból is indokolt, hogy ne csak a szakszervezetekben tartassanak ezek az előadások, hanem lehetőleg más helyiségekben is. Hangsúlyozva hogy a mielőbb gyakorlati megvalósítással foglalkozzunk, hogy az oktató előadások azonnal megkezdessenek.

Bató Endre gépészmérnök: A felszólalók szavaiból bizonyos aggodalom világított ki a rendelkezésre álló tanerőknek különösen pedagógiai képességére vonatkozólag. Felhívja az értekezlet figyelmét arra, hogy nagyon sok katonatiszt van, aki négy éven át főleg azzal foglalkozott, hogy egyszerű embereket, földműveseket, iparosokat, műszaki csoportokat oktatótt. Szóló is résztvevett ilyen oktatásban és azt tapasztalta, hogy sok nehézséggel találkozott. Legtöbbször azonban végül az oktatásban elérték olyan rutint, amelyet most ebben az akcióban hasznosítani lehet.

A másik momentum, ami felmerül ezzel a kérdéssel kapcsolatosan, hogy az oktatás bizonyos körülmények között unalmassá válhatik a munkás számára. Ez úgy volna elkerülhető, ha a munkás szakmájából vett egyes körülményeket bizonyos idealizált alakban adnának elő. Pl. egy vízvezeték szerelőnek egy lefolyási csövet lehetne üveg alatt bemutatni és példával megmutatni, hogy ha az egyik csőbe beömlik a víz, hogy azt a másik szivattyúból ki fogja szívni. A kazánfűtőnek bele lehetne mutatni lombikban az elszenesítést és megmutatni, hogy milyen becses éghető szervek keletkeznek így.

Erre a célra nagyon alkalmasnak találná, ha a szakiskolák az akció rendelkezésére bocsátanák a helyiségeiket a megfelelő berendezésekkel együtt.

Böszörményi Jenő, a Marta gyár igazgatója: Szükséges a munkásokban kifejleszteni a többtermelési érzéket. Ezt legjobban a taylorizmussal fejezhetné ki. Az egyik felszólaló igen erélyesen foglalt állást ez ellen. A taylorizmus — nem úgy, mint a mások azt értelmezik — a munkásoknak a végtelenségig való kihasználását célozza, hanem igenis olyan termelési módot jelent, amely lehetővé teszi, hogy a lehető legtöbbet produkálva, a munkabér is magasan álljon; mint amit a szomszéd nyugati államokban el is értek. Az oktatás itt csak egyirányú lehet, hogy a munkások kalkulálni tudjanak. Fontos ez abból a szempontból is, hogy a jövő termelésének ki kell küszöbölni a munkaadó és a munkás közötti

ellentéteket is és fontos, hogy a munkaegység meg legyen határozva. A legtöbb ellentétet mindig az okozta, hogy a munkaadó mindig olcsóbb munkaerőt keresett és a munkások kevesebbet produkáltak. Mihelyt a munkás tudományos módon felvilágosítottatik arról, hogy mit képes egy munkás létesíteni, akkor ezek az egyenletlenségek nagyrészt el fognak tűnni. Fontosnak tartaná ebből a szempontból is kiterjeszteni az oktatást.

Fontosnak tartaná az oktatást oly módon is kiegészíteni, hogy műszaki múzeumok létesíttessenek. Bizonyára többen látták már a londoni múzeumot, látták, hogy különösen vasárnap délután milyen óriási néptömeg látogatja, ahol azonban nem mondják, hogy nem szabad a tárgyakhoz hozzányúlni, hanem mindenki kezébe veheti és forgathatja a modelleket. Ez nemcsak a munkásság, hanem az egész népesség műszaki intelligenciáját fejleszteni fogja. Máról-holnapra ez természetesen nem lehetséges, de mindenesetre a mai munkátlanságot fel lehetne ennek előkészítésére használni. Vannak gyárak, amelyek munka és megrendelés hiányában nem dolgoznak. Ezek a gyárak bizonyára szívesen készítenének múzeális modelleket és talán épen ezt a mai időt fel lehetne használni az ilyen létesítendő múzeumok felszereléseinek előkészítésére.

Stern Sándor, a magyar elektrotechnikai egyesület kiküldötte: megjegyzi, hogy csodálatos körülmények között jelenik meg az értekezleten, mert szakmájában ezidőszereint munkanélküliség nincsen.

Midőn tömeges szakoktatásról van szó, figyelemmel kell lenni az elektromos ipar szempontjaira is, mert hiszen tudvalévő, hogy ez az ipar az utóbbi időkben egyike a legfejlettebbeknek és csak az utolsó években is, különösen a háború alatt olyan óriási változásokon ment keresztül, hogy még a vállalatok vezetői is kénytelenek voltak a háború alatt új dolgokat tanulni. Még inkább kell tanulniok a munkásoknak, annál is inkább, mert nagy részük ez alatt az idő alatt nem is foglalkozott szakmájával. Az elektrotechnikai ipar egyike azoknak, ahol emberanyagban a legnagyobb veszteség volt a háborúban.

Véleménye szerint a tanonckérdést teljesen ki kellene kapcsolni a mai akció keretéből. A szerelő munkások a legvegyesebb elemekből alakulnak és itt kénytelen reflektálni Jakab Dezső műépítész szavaira, aki éles kritikában részécsítette a kézműipart, amikor kijelentette, hogy a mai rossz viszonyok a profit folytán állottak be. Ki kell jelentenie, hogy ez nem felel meg a tényeknek, mert a tökéletlenségnek az oka csak a képzettség hiányában állott és abban a kényszerűségben, hogy olyan munkásokat is kellett alkalmazni, akiknek nem volt kellő szakképzettségük. Ezért volna szükséges tanfolyamok létesítése, hogy legalább az alapvető fogalmakkal megismertessük a szakmában új elemeket.

Súlyt kell helyeznünk a kisiparosok oktatására is, mert az is tényleg rászorul az általános műveltség mellett a kereskedelmi oktatásban is megfelelő jártasságra. A háború hosszú ideje alatt távol voltak műhelyeiktől, üzleteiktől és most visszatérvén, szükséges volna, hogy kereskedelmi szellemben tudják üzletüket tovább vezetni.

Felmerült az az eszme is, hogy a munkásokat azzal is támogatnánk és csábítanánk a tanfolyamban való részvételre, hogy felemelnénk a munkanélküli segélyeiket.

Szólo ép az ellenkező véleményen van.

Bevonandónak tartja az akcióba a rokkantakat is, akik csak részben vannak abban a helyzetben, hogy régi szakmájukba visszakerülhessenek. Szükséges volna, hogy a rokkantaknak megfelelő munkakört tudjunk biztosítani.

Biró, a M. Á. G. mátyásföldi gyárának főmérnöke: Véleménye megegyezik Székely igazgató véleményével, hogy t. i. a mai helyzetben a legfontosabb az, hogy a munkanélkülieknek adjunk valami foglalkozást, hogy ezt az átmeneti időt a szaktudás elsajátítására fordítsuk és hogy a legkézenfekvőbb dolog ezt a gyár kebelében megcsinálni. A magyar általános gépgyárban ilyen kurzusszerű továbbképzés már a gyakorlatban megvalósult. Munka- és szénhiány miatt két hete áll a gyár és a művezetők kívánságára a mérnökök a művezetők részére különböző tárgyakból tartottak előadásokat. Ilyen spontán megnyilvánulása a tudásvágynak biztató jel arra, hogy amint a művezetőkben, úgy a munkásokban is megvan a hajlandóság a tanulásra. Legalább is most a gyárak kebelében kell megoldani az ilyen kurzusokat. Azt igazgatóságok a legmelegebben támogatnák az akciót. Később azután lehet idő arra, hogy jobban megszervezzük az akciót és egész külön helyiségeket és intézményeket létesítsünk.

Székely Sándor mérnök: Az ipari szakoktatásnak egyik fontos tényezőjeként elismertetett a külföldi utazásoknak ösztöndíjakkal való támogatása. Ezzel szemben azt látjuk, hogy az eddigi támogatás a kormány részéről mindössze az volt, hogy kamarai kerületenként egy-egy ösztöndíjat adományoztak 600 K összegben. Ez természetesen nem elegendő arra, hogy az ipar terén külföldön létrejött újításokat a magyar ipar megtanulja. A háború előtti időkben is állandóan tapasztaltuk, hogy bizonyos iparok terén meglehetősen elmaradtak vagyunk. Most azonban már öt éve teljesen el vagyunk zárva a külföldtől és elképzelhetjük, hogy ezalatt az öt év alatt a technikai újításoknak micsoda serege keletkezett külföldön. A legsürgősebben gondoskodni kell tehát arról, hogy az iparosok közül a tehetségesek minél előbb és minél nagyobb számban külföldre kiküldessenek és az ottani technikai újításokkal a magyar iparosokat megismertessék.

Weltzl Károly, a Ganz villamossági gyár főmérnöke: Tulajdonképpen arról van szó, hogy a munkanélkülieket betelereljük ismét a gyárakba, ahonnan a jövő termelésünknek ki kell indulni. Ez a probléma nagyságánál és újdonságánál fogva rendkívül érdekes és bárminő lesz az eredmény, a megoldást meg kell kísérlni. Javasolja, hogy a szűkebbkörű bizottság a megoldás mikéntjét tárgyalja le s ez a bizottság végső eredményként le fogja szűrni azt, hogy maga a feladat nagyságánál és érdekességénél fogva méltó arra, hogy igenis a kísérletet megtegyük, akár lesz eredménye, akár nem.

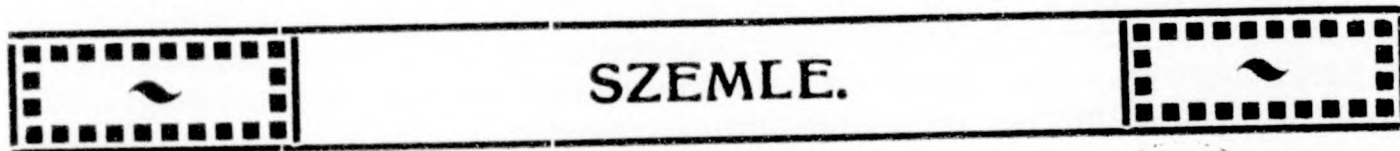
Méhely Kálmán államtitkár: Köszönöm a hozzászólásokat. Ezek nagyon értékes anyagot fognak adni. Ez az anyag a gyorsírói jegyzetek nyomán a Munkásügyi Szemlének legközelebbi számában közzé fog tétetni.

Látjuk már körülbelül az egész akciónak képét. Egészen különlegesen átgondoltam a kérdés megoldását a gépgyárak és a vasmunkások szempontjából, ahol a felszerelés, valamint az oktató-személyzet is a legteljesebb mértékben megvan. Az alkalmazott mérnökök és a hadból visszatért mérnökök, akik nagy gyakorlatot szereztek kint a harctéren, valamint az iparoktatási személyzet erre a legalkalmasabb. De ugyanúgy, ahogy a gépgyáraknál és a vasmunkásoknál, a többi iparágaknál is ezzel egyidejűleg a legteljesebb készséggel hajlandók vagyunk megindítani ezt az akciót, és ha a nyomdász urak a nyomdász szakszervezetükben autonóm formában meg tudják csinálni ugyanezt, a kormány részéről a legteljesebb támogatásra eleve is számíthatnak. Ugyanígy az építőmunkások oktatására nagyon jónak tartom Jakab Dezső úr ideáját. Amerikában a Washington-Booker, a nagy néger népnevelő intézetében (Tuscegee-School), ahol 1800—2000 néger fiatalember áll egyidejűleg kiképzés alatt, az oktatás úgy történik, hogy a kőművesek maguk építik fel a saját iskolai épületeiket, a legújabb és legkitűnőbb építkezési eljárások alkalmazásával. Az az ötlet, amit Böszörményi igazgató úr felvetett, szintén helyes, hogy a technológiai, illetve a Közlekedési Múzeumnak egypár gépmodelljét, például amelyek a különböző kapcsoló-szerkezetek működését feltűntetik, szintén be lehetne kapcsolni az oktatás keretébe. Ezzel kapcsolatban a mozi-előadásokkal való bemutatás szintén nagyon hasznos volna. Itt bátorodom felkérni az urakat és a különböző szaktestületeket, amelyek ebben az akcióban résztvenni óhajtanak, méltóztassanak Fekete József ipariskolai főigazgató úrnak (kereskedelmi minisztérium), vagy a Technológiai Iparmúzeumba (Gaul Károly úrnak) bejelenteni, hogy milyen testületek, milyen formában óhajtanak az akcióban résztvenni. Így például az Alkalmazott Mérnökök Országos Szövetségében s ugyanúgy a hadbavonult mérnököknél méltóztassék ezt szóvá tenni, hogy kik azok az urak, akiknek ilyen oktató munkára kedvük van, akik már ezirányban praxist szereztek. Az

oktatási tevékenységnél a legelső dolog az egyéni hajlandóság és kedv, hogy az illető hajlandó-e a munkában résztvenni. Természetes, hogy a jelentkezésekből, akár egyesületenként, akár szakmánként, iparáganként, össze fogjuk állítani külön-külön az illető szakmák tömegszerű kiképzésére hivatott végrehajtóbizottságokat és ezen végrehajtóbizottságokkal együtt külön-külön fogjuk megállapítani a munkaprogramot. A különböző iparágaknál más és más eljárást kell csinálni. Ami együttes eljárást igényel, azt együttesen csináljuk. Például Uránia-előadások, mozifelvételek rendszeresítése stb. A végrehajtóbizottság dolgozná ki az egész tantervet, azonkívül a jelentkező előadók számára ilyen pedagógiai iskolázás tartatnék. Így azután Malasits titkár úr javaslata értelmében a műhelybeli oktatás ennek az akciónak a végére kerülne, amikor már lelohadtak a mostani nyugtalan kedélyállapotok, amikor a munkásság hangulata arra alkalmas lesz, hogy a munkások idegen műhelyekbe is beereszthetők. Itt majd a munkások a modern munkagépek ismeretére kitaníthatók és erre a célra oly gyárat lehet kiválogatni, ahol a munkamenet minden fázisa bemutatható.

A felszólalások igen értékes szép tarka virágcsokrot adtak. Mint a kéz ujjai, oly szétágazók lehetünk a szociális felfogásban, társadalmi hovatartozásunkban; de mint az ököl, legyünk egységesek az ilyen közhasznú munka végrehajtásában. Ezt az egységességet, a szellemnek ezt a harmonikus egységét bizonyította a mai értekezlet.

Ebben a szellemben és abban a reményben, hogy az urak ezt az akciót támogatni szíveskednek és azzal az igérettel, hogy a kormány részéről ezt az akciót a leghathatósabbban és a legerőteljesebben végre akarjuk hajtani, az urak szíves megjelenését újból megköszönve az értekezletet bezárom.

MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.

A balesetbiztosítás reformjához.

Irta: dr. Györki Imre.

A munkásbiztosítás készülő reformjának irányelvei a Nemzetközi Munkásbiztosítás Magyarországi Egyesületének múlt év februárjában folytatólag tartott tanácskozásain, valamint a Magyar Nemzeti Tanács szociálpolitikai bizottságának múlt év decemberében tartott értekezletén nagyrészt már megállapítottak.

A tanácskozások során az elvi kérdések jórészt tisztáztak. A fontos nagy elvi kérdéseken kívül azonban még nagyszámban vannak olyan megoldandó kérdések, amelyek a törvény alkalmazása során merülnek fel és amelyeket elsősorban azok ismernek, akikre a törvény végrehajtása bízott.

Az alábbiakban néhány ilyen gyakorlati életben észlelt hiányosságra vagy felmerült kívánságra óhajtunk — távirati stílusban — rámutatni.

Munkásbiztosítási törvényünk 4—6. §-ai intézkednek a belföldi üzemekben alkalmazott magyar honosok, illetve a külföldi üzemekben alkalmazott magyar honosok balesetbiztosítási kötelezettségéről. Az eddigi megoldás nem megfelelő. Föltétlen oly megoldást kell keresni, amely a magyar

honosnak mindenféle biztosítási lehetőség mellett a legnagyobb előnyt biztosítja. Lehetséges ugyanis, hogy abban az államban, ahol a magyar honos munkás dolgozik, a kötelező biztosítás törvényesen nem rendeztetett, vagy rendeztetett ugyan, de az ottani törvény kevesebbet juttat üzemi baleset esetére magyar honosnak, mint a hazai törvény. Ily esetre vonatkozólag javaslatunk az lenne, hogy a magyar honos, ha külföldön nem biztosított, külföldön történt sérülése esetén föltétlen a magyar törvény alapján kártalaníttassék, ha pedig ott biztosított és az ott nyújtott kártalanítás csekélyebb, mint amit azonos körülmények között hazai törvényünk nyújt, a magyar honos kapja meg a két különböző kártalanítási lehetőség mellett mutatkozó különbözetet. E megoldási mód mellett a magyar iparúriat érő megterhelés egészen minimális összeg, viszont az egyes kártalanítottokra ez a rendelkezés föltétlen előnyös.

Az ipari megbetegedéseknek üzemi balesetté való minősítése esetén eldöntendő, vajjon melyik az a nap, amelytől kezdődőleg a baleseti kártalanítás folyósítandó. Lehet ez ugyanis a megbetegedés első napja, de lehetséges oly megoldás is, hogy a kártalanítás a betegségi biztosítás esetén nyújtandó segély kimerítése után kezdődjék meg.

A baleset esetén beszámítható keresetiösszegnek az eddigi 2400 koronáról való lényeges felemelése nem vitás. A vita a munkásbiztosítás szakértői között csupán ott van, hogy egyesek fix összegben akarják megállapítani a kártalanítási összeget, míg mások elvként a teljes kártalanítás mellett foglalnak állást, s nem a beszámítható kereset összegének, hanem a kártérítés összegének, a *járadéknak*, kívánnak határt szabni. Javaslatunk idevonatkozólag az lenne, hogy amennyiben fix összegben állapíttatnék meg a legmagasabb beszámítható kereset, lehetőségessé váljék oly megoldás, hogy azt az összeget az Országos Pénztár közgyűlésének módjában álljon felemelni és itt elégségesnek tartjuk ugyanazt a megszorítást, amit a betegségi biztosítás járulékszázalékának emelésénél találunk, t. i. a közgyűlésen jelelennők $\frac{2}{3}$ -ad többségének titkos szavazás mellett való hozzájárulását és az Állami Hivatal jóváhagyását. Hogy mily szükség van ily mozgékonyt biztosító rendelkezésre, azt a lefolyt háborús évek tapasztalatai igazolják. Nem lehet kitenni százezreket stabil gazdasági viszonyokra épített merev intézkedéseknek, amelyeket azután késedelmesen és nehézkesen szanál valamely novella, hanem számolni kell a gazdasági viszonyok ingadozásainak lehetőségével.

Fennálló törvényünk a munkás és bérjegyzék vezetésére csupán azokat a munkaadókat kötelezi, akik üzemükben ötnél több munkást foglalkoztatnak. A biztosítás egységesítése után elengedhetetlen, hogy a munkás és bérjegyzék vezetése mindenkire nézve kötelezővé tétessék, de elengedhetetlen az is, hogy e jegyzékek megőrzési kötelezettsége három évről öt évre emeltessék fel.

Kiáltó igazságtalansága törvényünknek, hogy ma, amidőn a táppénzsegélyezés az átlagos napibérosztály 60%-ában van megállapítva, a baleseti sérült 10 hét után járadék címen kevesebbet kap, mint amit kapott táppénz címen. Vagy a kártalanítási összeget kell felemelni oly %-ig, mint amily százalék lesz a táppénz legmagasabb összege, vagy pedig ki kellene az új rendeletnek mondani, hogy mindaddig, míg valamely baleseti sérültnek munkaképességcsökkenése teljesen ki nem alakul, a járadéka nem lehet kisebb, mint az a táppénz, amelyet a sérült betegség esetén ugyanazon időben kapna. Ha a táppénzsegélyezés összege a betegség időtartamával fokozatosan emeltetnék, ez ajánlott megoldási mód szerint emeltetnék a sérült járadéka is.

A hadisérültek járadékának megállapításánál minden esetben a balesetek összkövetkezményét kell elbírálni. A megoldásnak abban kell állnia, hogy a pénztár saját hatáskörében önállóan értékelje a hadirokkant-

ság fokát, állapítsa meg ennek és az üzemi balesetnek az összkövetkezményeit. A sérült így egy bizonyos többlet-járadékhoz jutna, amelyet a pénztár az államtól visszakövetelne. Ez a megoldás természetesen nem érintené annak a járadéknak a folyósítását, amelyet a sérült az államtól kap.

A kártalanítás összegének emelésével együtt kell járni a hozzátartozók járadéka emelésének is. E járadékok folyósításánál oly megoldást javaslunk, hogy az özvegyen maradt nő járadéka $\frac{1}{3}$ -ad része legyen annak a járadéknak, amit a férj keresetképtelenség esetén maximálisan kaphatna, feltéve, hogy az özvegy munkaképes. *Ha pedig munkaképtelen*, felét kapja a férjét munkaképtelensége esetén megillető járadéknak. Az özvegyen maradt nő munkaképtelenségének tartósnak kell lenni.

Járadékban kell részesíteni a baleset következtében elhalt sérülttel törvényesen egybe nem kelt, de egyébként a házassági életközösségben álló nőt is. E javaslat azon tényeken alapszik, hogy hivatali működés során gyakran a példás és benső együttélés igazolása dacára is a hátrahagyott nőt a törvény mostohasága folytán el kellett utasítani, holott az esetek jelentékeny részében nyomát lehetett találni a férfi részéről a majdan megkötendő házassági ígéretének. Egyébként is társadalmi életünknek e fonákságát — a törvénytelen házastárs és törvénytelen gyermek helyzetét — a népkormányunk feltétlen és sürgősen rendezni kell.

A szülők járadékára vonatkozólag az a javaslatunk, egy szülő akkora járadékot kapjon, mint a munkaképes özvegy, ha pedig mind a két szülő él, annyit, mint a munkaképtelen özvegy.

A tanoncok járadékának megállapításánál számolni kell azzal is, hogy más, be nem fejezett kiképzésű munkások járadékának rendezéséről is szó lehet, vagy arról az esetről is, amidőn egy alig néhány hónappal a tanoncszerződés felbontása után balesetet szenvedett fiatal munkást kell kártalanítani.

A 81. §-nál gondolni kellene arra az esetre is, hogy oly esetben is felelős legyen a munkaadó anyagilag — és pedig fokozatosan — ha a munkaadó megbizottja a munkaadó utasítása ellenére járt el s ily módon ért egyeseket baleset. A fokozatosság elvének érvényesítése nélkül ugyanis a munkaadó könnyen szabadul a terhek viselése alól.

Felveendő a kibocsátandó kormányrendeletbe oly intézkedés is, amellyel a pénztárak felhatalmazást nyernek arra, hogy a kiskorú hozzátartozókat megillető járadékokat mindaddig, míg gyámjuk nincs, a hatóságilag igazolt és megbízhatónak minősített tényleges gondozó kezébe a pénztár elszámolás kötelezettsége mellett kiszolgáltathassa. Úgyszintén jogosítva legyenek a pénztárak az elmebeteg sérültek járadékának, — amíg részükre ideiglenes vagy végleges gondnok nem rendeltek, — a beteg hozzátartozóinak kezébe való kiszolgáltatására. Ily rendelkezés felvételére mulhatatlanul szükség van. A gyakorlatban ugyanis sokszor előfordul, hogy a gyámkirendelés elhúzódik, viszont a kiskorúak eltartása, felruházása, iskoláztatása stb. céljából a járadékra sürgős szükség van. A gyámpénztárba történt befizetés a gyorssegély célját nem szolgálja.

A 14-ik életévüket betöltött sérültek kell, hogy a járadékukat törvényenél fogva kapják meg saját kezükhöz.

Feltétlen rendezni kell, — és ez a baleset elhárítással szorosan kapcsolatos, — a balesetbejelentések kérdését, a helyszíni vizsgálatok kérdését és szigorú rendeletet kell életbeléptetni a balesetbejelentés orvosi rovatának kitöltésére. A felesleges adminisztratív munka elkerülése, a gyors intézkedés lehetősége, csak e kérdések alapos rendezése után történhetik meg.

Biztosítani kell, hogy a kártalanítási eljárás lefolytatásához szükséges adatokat mindenki büntetés terhe mellett bocsássa a munkásbiztosító pénz-

táruk rendelkezésére, ne legyen kivétel itt a bíróság sem, de ne lehessen megtagadni bizonyos adatok kiszolgáltatását az orvosi titoktartásra való hivatkozással. Lehetővé kell tenni a pénztárnak, hogy feleket beidézhesen egyeseket vallomásra, adatszolgáltatásra kötelezhessen. Szükség esetén módjában álljon első fokban a pénztáraknak bírságot is kiszabniok.

A kerületi pénztárak és az Országos Pénztár hatásköre a kártalanítási eljárás lefolytatásánál, illetve a járadék megállapításánál szigorúan szétválasztandó. Meg kell szűnni annak a játéknak nevezhető rendszernek, amit manapság lehet úzni a baleseti segélyek, az időleges, az ideiglenes járadékok folyósításával.

A kártalanításra való igény bejelentésének idejét 1 évről 2 évre, illetve utólagos elhalálozás esetén az igénybejelentés fél évről 1 évre emelendő fel. Az utókövetkezmény bejelentésének határideje pedig 3 évben állapítandó meg, minthogy az eddigi határidők túlságosan rövidek és méltánytalanok voltak.

Részletkérdésnek tűnik fel ugyan, de sok esetben súlyos méltánytalanságot találunk a törvény 94. §-ának oly rendelkezésén, hogy a járadék felemelésére vonatkozó újabb segély, a járadékot élvezőnek értesítését követő hónappal lép érvénybe. Ily határozat érvénybeléptetése némelykor hosszú időn át elhúzódik, ami súlyosan érinti a járadékost.

Ha még megemlítjük, hogy meggondolandónak tartjuk, vajjon nem kellene-e a szabadságvesztésre elítéltek járadékának folyósítását az eddigi törvényes rendezéstől eltérően rendezni, főbb vonásaiban — futólag — érintettük mindazokat a kívánságokat, amelyek a gyakorlat folyamán fölmerültek és amelyeknek megoldását a balesetbiztosítás újabb rendezésétől föltétlen várjuk.

Sok kérdés, amelyet itt felsorakoztattunk, megoldható lenne talán törvényrevízió nélkül is, azonban helyesebbnek véljük az egyöntetű eljárás végett, ha a megoldandó kérdéseket törvényre vagy rendeletre bizzuk, nem pedig a bírói gyakorlatra, amelyről szomorú tapasztalatot szereztünk. Akkor, amikor a járadékosok ügye, megfelelő személyzet hiánya miatt, 3–4 évig hever elintézetlenül az Állami Hivatal bírói tanácsánál, nem lehet a kérdések nagy tömegét, — a segélyre, járadékra szorulóknak gyors intézkedést kívánó ügyét — a joggyakorlat kifejlődésére bízni.

A munkásbiztosítás reformja. A Nemzeti Tanács az egyes megoldandó kérdések megvitatására szakbizottságot alakított. E bizottságok működését a népkormány igénybe óhajtja venni, minthogy az az álláspontja, hogy a kormánynak nemcsak nem kellemetlen a szaktanácskozmányok működése, hanem a mai helyzetben, amidőn a megoldandó kérdéseknél nem veheti a kormány mindenkor igénybe a régi bürokratikus apparátust, a szaktanácskozmányok működését a kormány munkássága értékes kiegészítésének, a kormány informatív és konzultatív szervének tekinti.

A Nemzeti Tanács szociálpolitikai szaktanácsa dr. Rónai Zoltán ügyvezető elnöklése mellett tárgyalta a munkásbiztosítás terén megteendő sürgős intézkedések kérdését. Azok a kérdések jöhetnek első sorban is figyelembe, — mondotta dr. Rónai elnöki megnyitójában — amelyeket rendelet útján nagy szervezeti reformok nélkül meg lehet valósítani. Nem új biztosítási ágak létesítése, mint a rokkantság vagy aggkor esetére való biztosítás, vagy a bányatárspénztárak kérdése tartozik ide, hanem ide tartozik a vállalati pénztárak kérdése, a betegségi biztosításra bevontak körének kiterjesztése. A betegségi biztosításba és balesetbiztosításba bevontak körének egyesítése, az önkormányzati hatáskör kiterjesztésének kérdése, a járulékok és segélyek nagyságának újból való megállapítása, a munkásbiztosítási bíráskodás hatáskörének kiterjesztése és bíráskodás szervezetének reformja.

A bizottság nevében az előadói javaslatot dr. Pap Géza miniszteri tanácsos készítette, aki rámutatott arra, hogy már a régi rendszer idején foglalkozott a kormány a munkásbiztosítási törvénynek lehetőleg rendeleti úton való kiegészi-

tésével, s jórészt azokat a feladatokat akarta megvalósítani, amelyek hosszabb tanulmányozás nélkül megoldhatók. Legfontosabb feladat a biztosításra kötelezettek körének szélesebb körre való kiterjesztése, figyelemmel a mezőgazdasági munkások kötelező biztosítására, ilyen új biztosítási ág lenne a nyilvános tanintézetek, közjegyzői és ügyvédi irodák alkalmazottainak biztosítása, de be lehetne vonni a háziiparral foglalkozókat és a rendszerint segédszemélyzet nélkül dolgozó önálló iparosokat. Bevonandók lennének még a közönséges napszámosok, a házivarrónők, szabónők, takarítónők, mosónők, vasalónők, az óraadó magántanítók, a nyilvános tanintézetek tanerői, továbbá a házicselédek.

A magántisztviselőkre vonatkozólag a biztosítás felső határát évi 9.000 koronában, illetve 30 koronában kellene megállapítani. Lehetőséget kell adni, hogy a munkásbiztosítás preventióra is felhasználhassa bevételeit. A balesetbiztosításnál beszámítható javadalmazást, úgy a járulékok kivétele, mint a kártalanítás szempontjából 6.000 koronára kell felemelni, a teljes járadékot pedig $66\frac{2}{3}\%$ -ban kellene megállapítani. Sürgősen rendezni kell az inasok és gyakornokok kártalanítási kérdését. A szervezet dolgában rá kell mutatni a hatósági jogkör reformáltatására, úgy, hogy a munkásbiztosítási bíróságok hatáskörébe utaltassanak azok a vitás ügyek, amelyek a munkásbiztosítás körében felmerülnek. Véleménye szerint a bányatárspénztárak ideiglenes reformjáról készült tervezetet is tárgyalás alá kellene venni s ajánlatos lenne a bányatárspénztárak reformját a betegségi és balesetbiztosítási reformmal összekapcsolni.

Kis Adolf igazgató annak a véleményének ad kifejezést, hogy a biztosításnak a kiterjesztése az önálló kisiparosokra, mosónőkre, házivarrónőkre, óraadó tanítókra és más hasonló foglalkozásuakra szervezeti változtatás nélkül nehézségbe ütközik. A mezőgazdasági és erdei munkások bevonása a biztosítás körébe régi adóssága a magyar államnak, amelyet most sürgősen meg kell oldani, a földreformmal kapcsolatban. A magántisztviselőkre vonatkozólag az értékhatár nélküli biztosítást az orvosi kérdésre való tekintettel feltétlenül ellenzi. A magántisztviselők biztosítási körét csak arra a fokra szabad felemelni, amely fokon alul ők a biztosítás előnyeire feltétlen rá vannak utalva.

A munkásbiztosító pénztáraknak a baleset elhárításra feltétlen módot kell adni. Megfontolás tárgyává kell tenni a szervezet kérdését és annak a véleményének ad kifejezést, hogy a vállalati pénztárakat töröljék el, mert e pénztárak nem tudnak megfelelni annak a feladatnak, amely rájuk hárul. A szolgáltatások kérdésében álláspontja az, hogy a táppénzsegélyezés időtartamát legalább egy évben állapítsák meg és pedig oly módon, hogy a táppénz nagysága progresszive emelkedjék a betegség időtartamához képest. Megfontolandónak tartja, vajjon nem volna-e helyes a családos betegek részére családi pótlékot juttatni. Kívánja, hogy a pénztáraknak kórházak, sanatóriumok szociálisan képzett orvosai legyenek, mert másképp a pénztárak nem tudnak megküzdeni azzal a veszedelemmel, amelyet a tuberkulózis és az alkoholizmus és a bujakór rohamos terjedése jelent. Betegségi biztosítási járulékot a segélyigények kielégítése végett feltétlen emelni kell, mert hiszen a munkásbiztosítás is megdrágult, de drágább lett a kórház, a gyógyszer, az orvosi ellátás, sőt az adminisztráció is. A balesetbiztosítás szolgáltatásainál fix összegben megállapított kereseti összeget magáévá nem teheti. A balesetbiztosításnak a teljes keresetnek megfelelő kártalanítást kell nyújtania és a kártalanítási összeg helyett a fizetendő legmagasabb járadékot kell megállapítani évi 6.000 koronában. Elengedhetetlen az ipari megbetegedések üzemi balesetként való elismerése. Megoldandó kérdés a munkásbiztosítási bíraskodás egységesítése.

Dr. Diószeghy József, az A. H. másodelnöke, kívánatosnak tartja, hogy a bányatársládák és a dohánygyári betegsegélyező pénztárak ügye a legközelebb kibocsátandó rendelet keretében oldassék meg. A dohánygyári betegsegélyező pénztáraknak semmiféle létjogosultságuk nincs. A katonai rokkantak egészségügyi és járadékkal való ellátását a munkásbiztosítással kapcsolatban kellene megoldani. Az összes berendezéseket, amelyek a beteg katonák egészségének helyreállítására szolgálnak, már most át kellene adni a betegsegélyező pénztáraknak. A balesetbiztosítás terén nemcsak az ipari mérgezés, hanem az ipari megbetegedések esetére is gondol s ezeket is kártalanítani kívánja, a biztosítás kiterjesztését és egységesítését elengedhetetlennek tartja, épp úgy, mint a betegségi biztosítási járulék lényeges felemelését. A segélyezés kérdésében a fokozatosság elvén áll s különbséget tenne magányos és családos munkás között. Ugyancsak elengedhetetlennek tartja a pénztári gyógyszer-taksa megállapítását, valamint az orvosi

kérdés reformálását, de kívánatosnak tartja a munkásbiztosítási bíraskodás lehető egységesítését is.

Hlavács Kornél miniszteri osztálytanácsos, a baleseti kártalanításnál megállapítandó 6.000 koronás maximális határt visszeesésnek jelenti.

Dr. Andor Endre miniszteri tanácsos, a biztosításnak az állami és közintézetek alkalmazottaira való kiterjesztését elengedhetetlennek tartja, de kívánja annak törvényes kimondását is, hogy minden község és minden város tartozik a maga szegény betegeit ápolgatni, hogy ez a terve megoldható legyen, a községeket be kell vonni a biztosítás szervezetébe.

Szirmai Oszkárné, az anyavédelem és az anyasági biztosítására mutat rá. E biztosítási módot olyképp véli megoldani, hogy aki napszámba jár, annak legyen egy kis bélyegkönyve, amelynek alapján a munkaadók tudják, hogy mily összegű napszám után, mennyi bélyeg vásárolható, amit az illetőnek munkakönyvébe be- ragasztanak.

Propper Sándor rámutat a mezőgazdasági munkások kizárására a szociális biztosításból. Mezőgazdasági érdekeltség, mindössze 400.000 koronával járult az alkalmazottak biztosításához. A mai pénztári keretbe kell bevonni a bányák és kohók alkalmazottait, a házicselégeket és az átmeneti foglalkozásúakat is. Lehetetlenné kell tenni a biztosítás körének szűkítését s meg kell akadályozni, hogy egyes foglalkozási csoportok kivonassanak a biztosításból, rámutat a közalkalmazottakra, valamint a közlekedési vállalatok alkalmazottainak a balesetbiztosítás alól való kivonására. A balesetvédelem érdekében az ipari felügyelet kérdését revízió alá kell venni.

Dr. Bánóczy László szerint a pénztárakat fizetési képessé kell tenni, ha azt akarjuk, hogy feladatuknak csakugyan megfeleljenek. Az önálló anyasági biztosítást, mint külön biztosítási ágazatot, célszerűtlennek tartja. Utal a prevenció kérdésére és szükségesnek tartja az orvosi kérdés sürgős rendezését.

Dr. Kertész Sámuel a biztosítást kiterjesztendőnek tartja az összes magántisztviselőkre, a segélyek felemelésére vonatkozólag egyetért Kis igazgató javaslatával.

Szerdahelyi Sándor kéri, hogy a német törvény mintájára tegyék lehetővé a pénztáraknak, hogy az alkoholisták készpénzbeli járandóságait ne kelljen a kezükbe adni, hanem a pénztárnak joga legyen azt a családtagok kezébe juttatni, vagy szükség esetén természetbeni ellátást szolgáltatni. Megakadályozandónak tartja a terhes nőknek és gyermekeknek munkáját s rámutat arra a sok gyermekbalesetre, amely főképp a háború alatt fordult elő.

Gergely Janka, a magántisztviselőkre vonatkozólag, a biztosítás felső határát eltörölendőnek tartja s legfőbbjebb cégvezetőket és igazgatókat kellene kizárni. Az anyasági biztosítást a mai pénztári keretben kell szerinte megoldani.

Dr. Rónai Zoltán elnök felkéri Papp Géza miniszteri tanácsost, dr. Diószeghy József másodelnököt, Lukács József, az Országos Pénztár elnökét, Kis Adolf igazgatót és Kertész Sámuel igazgatót a munkásbiztosítás reformtervezetének előkészítésére. Szaktanácskozmány tárgyalását dr. Kunfi Zsigmond népjóléti és munkaügyi miniszter zárta be, annak a kijelentésének hangoztatása mellett, hogy a tanácskozmány munkáját értékesnek tartja és azt a kormány feltétlen figyelembe fogja venni.

Katonai üzemeknél alkalmazottak betegség és baleset esetére való biztosítása. A munkásbiztosítási törvény 1. §-ának 14. pontja szerint a katonai intézetekben és üzlettelepeknél alkalmazottak biztosítási kötelezettség alá esnek. A háború tartama alatt felmerült azt a kérdést, vajjon a hadiszolgálatot teljesítő egyének biztosítandók-e, a minisztérium 2.235/1918. M. E. számú rendeletével úgy oldotta meg, hogy a személyes szolgálatot teljesítők biztosítási kötelezettség alá esnek, ha az illető foglalkozás, illetőleg üzem olyan, amely a szerződéses alkalmazottak tekintetében a betegségi, illetőleg balesetbiztosításra kötelezett. A magyar hadügyminiszter ez évi január hó 4-én kelt 34.873. számú rendeletével intézkedett a katonai üzemeknél alkalmazott betegség és baleset esetére szóló biztosítási kötelezettségéről, kimondván, hogy a katonai üzemeknél levő összes polgári alkalmazottak, valamint azok, a katonai személyek, akik rendszer katonai illetékeken felül munkabérben részesülnek, betegség és baleset esetére biztosítandók. A biztosítás végrehajtásáért az üzem-parancsnokság köz-

vetlen parancsnoka felelős. Megállapítja a rendelet a biztosításra illetékes munkásbiztosító pénztárt, a bejelentés módját és utasította a parancsnokságokat, hogy keressenek kapcsolatot a biztosítás lebonyolítása végett az illetékes munkásbiztosító pénztárakkal.

A bányatársulások reformja. A »Bányamunkás« közlése szerint a bányatársulások reformtervezetét a pénzügyminisztérium elkészítette. A tervezet a jelenlegi állapothoz képest haladást jelent. A táppénz oly magasra emeltetnék a javaslat szerint, mint az 1907. évi XIX. t.-c. alapján biztosított egyéb ipari munkásoké és ugyanúgy szabályoztatnék a baleseti kártalanítás is. A tervezet szerint a munkaadó-vállalat ugyanolyan összeggel köteles hozzájárulni a betegségi biztosítás költségeihez, mint a munkás, a balesetbiztosítás költségeit pedig teljesen sajátjából tartozik fedezni. A nyugdíj rendezése ügyében mindössze annyit tartalmaz a tervezet, hogy a munkás eltávózása esetén, ha más bányavállalathoz megy dolgozni, nem veszti el szerzett jogait. Eldöntetlen kérdés, vajjon a bányamunkások biztosítása továbbra is a társulások keretében történjék vagy pedig az 1907. évi XIX. t.-c. alapján alakult munkásbiztosító pénztárak keretében. A nyugdíjpénztárra vonatkozólag külön megállapodást kell létesíteni a most működő nyugdíjpénztárakkal oly irányban, hogy azok egy országos központba összevonassanak. Az utóbbival a Magyarországi Bánya- és Kohómunkások Országos Szövetsége részletesebben még nem foglalkozott.

A nyiregyházi néptanács és a munkásbiztosítás. A nyiregyházi néptanács a munkásbiztosító pénztár ottani igazgatósági tagjainak megbízatását megszüntette és új igazgatóságot nevezett ki. Az Országos Pénztár a néptanács kinevezését nem ismerte el törvényesnek, minthogy a Magyar Nemzeti Tanács kifejezetten úgy rendelkezett, hogy oly intézmények szervezetébe, amelyeknek fennállását törvény biztosítja, a néptanácsok nem nyúlhatnak be és az esetleges intézkedéseket csak a népkormány van jogosítva megtenni.

A munkásbiztosítás a megszállott területeken. Jelentettük már, hogy a munkásbiztosító pénztárak a megszállott területeken is működnek és az érintkezés a pénztárak és az Országos Pénztár között továbbra is fennáll. A helyzet lapunk legutolsó számának megjelenése óta csak annyiban változott, hogy a fiumei pénztár nem ismerte el a zágrábi Országos Pénztárhoz való tartozását, ellenben kieszközölte az olasz megszálló sereg parancsnokánál, hogy engedélyt nyerjen arra, hogy a fiumei pénztár ügyeit továbbra is a budapesti Országos Pénztár felügyelete mellett végezhesse. Az ügyek elintézése, minthogy a postai közlekedés zavarokkal jár, úgy történik, hogy a fiumei pénztár havonként küldönccel terjeszti fel az Országos Pénztárhoz a szükséges iratokat, a küldönc Budapesten bevárja az Országos Pénztár, esetleg az Állami Hivatal intézkedéseit és az iratokat magával viszi. Az Országos Pénztár a napokban a fiumei pénztár ügyeinek lebonyolításához 250,000 korona kölcsönt engedélyezett.

Az Országos Pénztár kezelési költsége. Az Országos Pénztár elhatározta, hogy felterjesztést intéz a kereskedelmi miniszterhez azoknak a költségeknek megtérítése iránt, amelyeket az Országos Pénztár az államkincstár helyett az 1908—1918. években a kezelési költség számlán fedezni volt kénytelen. Elhatározta továbbá, hogy póthitelt kér az igazgatási költség számlán az illetmények felemelése, továbbá a hadbavonultak visszaérkezése folytán előállott hiteltúllépések fedezésére, végül azoknak a követeléseknek sürgős kiegyenlítése iránt, amelyek az igazgatási költség számlán előállottak s már 2 millió koronát meghaladtak.

Vállalati betegsegélyező pénztár feloszlása. Az Ujlaki Téglá- és Mészégető R.-T. vállalati betegsegélyező pénztára elhatározta feloszlását és 1919. január 2-ával a budapesti kerületi pénztárba olvadt be.

A kerületi pénztárak illetékessége. A Budapest közvetlen közelében lévő egyik repülőgépgyár területileg a váci kerületi pénztárhoz tartozik. A gyár

munkásai minthogy orvosi ellátásukat a váci pénztár biztosítani nem tudta, az Állami Hivatal útján kérte, hogy a tagok biztosítása Budapesten történjék. A váci pénztárral történt tárgyalás után, a pénztár önként úgy határozott, hogy a gyár munkásainak biztosítását átengedi a budapesti pénztárnak, miután ez a munkások kívánsága, de főként egészségügyi érdeke. A biztosításnak ily módja azonban a békekötéstől számított fél év múlva megszűnik, amikor is a pénztár előrelátólag gondoskodni tud a gyár munkásainak orvosi ellátásáról.

Biztosított tagok egyéenkénti összeírása. Az Országos Pénztár elrendelte, a betegség esetére biztosítottak 1918. évi augusztus hó 31-iki létszámának egyéenkénti összeírását. A kibocsátott kérdőívek szerint az összeírás alkalmával fel kell tüntetni a tagok egyéni foglalkozását, alkalmazási viszonyát, munkaadó nevét, esetleg cégét, az üzem jellegét, készpénzben fizetett munkabér összegét, a természetben nyújtott szolgáltatások pénzbeli egyenértékét.

A Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár taglétszáma 1918. október 1-én. A pénztár taglétszáma az 1918. év folyamán szemben az 1917. évi december 31-iki létszámmal, 18.605-tel emelkedett, úgy, hogy a teljes létszám 228.107 volt. Ezek közül a férfi tagok száma 64°/_o volt, a női taglétszám pedig 36°/_o. Az előző hónapokhoz képest a férfitaglétszám emelkedést mutat. Napibérosztályok szerint megosztva és százalékokban kifejezve a taglétszám következőképen oszlott meg:

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
	napibérosztály								
férfi:	3.1	2.3	3.2	2.7	3.5	5.2	7.1	15.—	57.9
nő:	2.3	1.7	5.8	7.5	12.3	13.5	17.7	23.3	15.9
együtt:	2.8	2.1	4.1	4.4	6.7	8.2	10.9	18.—	42.8

Szolgálati és fegyelmi szabályzat módosítása. Az Országos Pénztár igazgatósága, az alkalmazottaira vonatkozó szolgálati és fegyelmi szabályzatot módosította. A módosítással kapcsolatosan az igazgatóság elhatározta, hogy a szolgálati és fegyelmi szabályzatot teljes egészében revízió alá veszi és oly megoldást fog keresni, amely lehetővé teszi, hogy az Országos Pénztár alkalmazottaira vonatkozó szabályzatok a kerületi pénztári alkalmazottakra is érvényesíthetők legyenek.

Villamos vasut a munkáskórházhoz. Régi terve az Országos Pénztárnak, hogy a Pestujhelyen levő munkáskórházat villamos vonallal kötteti össze a fővárossal. Mindeddig e kísérlete megvalósíthatatlan volt. Újabban az Országos Pénztár a népkormánytól kérte a vasut megépítését, illetve kérte, hogy a vasut építéséhez szükséges anyagot a kormány bocsássa rendelkezésére az Egyesített Városi Villamos Vasut-Társaságnak. Itt említjük meg, hogy a munkáskórház ideggyógyászati szakorvosi állására — amely dr. Stein Fülöp halálával megüresedett — dr. Détsi Imrét, a jeles ideggyógyászt választották meg.

A munkásbiztosítási pénztári tisztviselők jogviszonya. A minisztérium 6.488/1918. számú rendeletével a kereskedősegédeknek és az ipari és kereskedelmi vállalatok tisztviselőinek szolgálati viszonya tárgyában kibocsátott 4951/1918. M. E. számú rendeletét kiterjesztette a »baleset- és betegsegélyező pénztáraknál« alkalmazott tisztviselőkre is. A rendelet címéből kitűnőleg a kiterjesztés a pénztári tisztviselőkre, mint magántisztviselőkre történt. A munkásbiztosító pénztári tisztviselők jogviszonyainak bizonytalansága — véleményünk szerint — ezzel a szabályozással legkevésbé sem nyert megoldást. A szabályozás csupán ideiglenesnek tekinthető, mert a rendelet a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott törvény felhatalmazása alapján bocsátott ki. A Munkásügyi Szemle 1918. évi december havi számában ismertettük a rendelet fontosabb intézkedéseit.

A Magyarországi Munkások Rokkant- és Nyugdíjegylete közli összes tagjaival, hogy a f. évi küldöttgyűlés határozata értelmében 1919. január első hetétől kezdődőleg heti 60, 70, 80 fillér tagdíj fizetendő, amely magasabb tagdíjak ellenében 1920. január havától kezdve magasabb segélyek fognak fizettetni.

A háborús pótlékok beszámítása a kártalanítás alapjául szolgáló évi keresménybe. Az alsóausztriai balesetbiztosító intézet előjárósága elhatározta, hogy a hadiszergyárakban kormányrendelet, vagy a munkáltatók önkéntes elhatározása alapján fizetett háborús (családi) pótlékokat beszámítja a kártalanításnál. Az alapul veendő legmagasabb kereset azonban így sem haladhatja meg az évi 3600 koronát.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

Ápolónők képzése.

Irta: Zombory Richárdné.

A háború befejeztével lassanként és fokozatosan feloszlanak ország-szerte a különböző, legnagyobbbrészt ideiglenes jellegű kórházak, noha ezekre a jelenlegi kedvezőtlen egészségügyi viszonyok közepette is nagy szükség lenne. E kórházak egy része mintegy varázsütésre oszlott fel, másik részét pedig kényszerűségből zárták be, mivel a háborús állapot megszűntével az ott ápolott betegek önként hagyták el azokat és így lát-szólag feleslegessé váltak. Mindössze még néhány maradt fenn rövidebb-hosszabb időre. Már pedig a vidéki városokban az ily kórház fentartására nagy szükség volna; hiszen a legtöbb megyei székhelyen a kórház, ha ugyan van, többnyire már avult s egészségellenes berendezésű, mint ilyen nem felel meg sem a követelményeknek, sem a célnak. A kisebb városokban pedig csak elvétve van kórház s nem igen akad oly egészségügyi intézmény, ahova a beteget megfelelő, csak félig-meddig is szakszerűnek nevezhető kezelés, illetve ápolás céljából el lehetne helyezni. E feloszló-félben lévő kórházakat tehát, ha még lehet, fenn kellene tartani a város s a környék lakói részére. — Egyszerűbb, esetleg kezdetlegesebb felsze-reléseik a jövőben, amikor a megfelelő ipar újra megindul, kipótolhatók. A jelenleg működő női segédszemélyzetet, illetve az ápolónőket pedig meg kellene tartani.

Szomorú megdöbbenéssel lehetett tapasztalni ugyanis 4^{1/2} év alatt, mily tehetetlen, hozzá nem értő, a megfelelő előképzettséget teljesen nélkülöző segéderőim voltak az ápolás terén. — Igaz, hogy a háború leg-elején az ápolás nemes hívatására többnyire minden készülség nélküli nők jelentkeztek, akiknek nagyrészt a gyengéd, nemes érzés s a betegek iránt érzett meleg részvét hozta e nálunk akkor még kevéssé űzött fog-lalkozáshoz. Ne beszéljünk azokról az — aránylag csekély számú — ön-kéntes ápolónőkről, akik a néhány hétig tartó tervszerű kurzus után diplo-mával felszerelten az akkor divatos hangulatnak hódolva önként beállottak kórházakba, de ahonnan őket a rövid ideig tartó lelkesültség lecsökke-nése után csakhamar visszavonzotta a régi, kényelmes és szórakoztatóbb élet. Nem kár, ha ezeket a csupán szalmalángtól hevített önkéntes ápoló-nőket a jövőben nélkülözzük, de viszont szükség van a hivatásos ápoló-nőkre, mert ezek nagy része az évek hosszú során gyakorlati úton jól el-sajátította mindazt, amit a betegek ápolása körül tudni kell. Igaz, hogy legtöbbjének elméleti ismeretei fogyatékosak, de ez könnyű szerrel pótol-ható, ha orvosok szakszerű elméleti oktatásban részesítenék őket.

Ha a jövőre vonatkozólag azt akarjuk, hogy a betegek a rendelő-intézetekben és kórházakban jól legyenek ellátva, akkor az ápolás ügyének átalakítása mulhatatlanul szükséges. Csak néhány példát a sok közül: a nem jól tisztított orvosi műszer, a nem tökéletesen sterilizált kötszer in-fekció kútforrása lehet s hetekre meghosszabbítja a megbetegedést, sőt a beteg halálát is okozhatja.

Egy másik példa: a jól kioktatott ápolónő gyermekorvosi rendelő-várótermében már gyakorlott hallása segélyével is felismerheti a hők-

hurutot és így sok gyermeket megmenthet az idejében való elkülönítéssel, nem is szólva arról, hogy ha minden odaérkező gyermek hozzátartozóját kikérdezve, megtekinti a gyermek testét, megállapíthatja, vajjon nincs-e ragályos baja. Így sok betegség továbbterjedését lehetne megakadályozni épp ott, ahova a szülő gyógyítás céljából küldi féltve szeretett kisdédjét. — Vagy nem menthet-e meg az ápolónő sok beteget, ha ez az orvos távollétében az érlökésnek hozzáértő tapintásával idejében felismeri a belső elvérzés, vagy a beálló szívgyengeség tüneteit s a gyors orvosi segélyről gondoskodik?

Az ápolónőt erre a nemes hivatásra tanítani, nevelni, képezni, szoktatni kell. Mindez pedig csakis *ápolónői tanfolyamokkal* lehetséges. E tanfolyamokat most kellene megtartani, még mielőtt azok az ápolónők, akiknek sok évi kórházi gyakorlatuk megvan s akik e pályát, amely jelenleg megélhetésüket biztosítja, elhagynák. Mert ez a pálya sok nőnek, — akiknek kedvük s rátermettségük van — a megélhetést biztosítja. A városi alkalmazottak országos szövetsége az ápolónők fizetését következőképpen állapította meg: Műtősnek illetménye 12 K. Teljesen kiképzett diplomás ápolónők 12 K. Gyakorlott ápolónők (3 évi gyakorlattal) 10 K. Kezdő ápolónők a 3 évi gyakorlat előtt 8 K. napidíj és ellátás. A kórházakban szokásos teljes ellátás pénzbeli egyenértéke havi 400 koronában állapított meg.

Az ápolónői tanfolyam tartama talán 4-8 hétben állapítható meg. Azok részére, akik még ápolással nem foglalkoztak, a tanfolyam hosszabb tartamú. Ez idő alatt a résztvevők a különböző kórházi osztályokon, természetesen a fertőző, illetve ragályos osztályokon is nyerhetnék a még hiányzó elméleti s a még szükséges gyakorlati kiképzést. Az elméleti és gyakorlati kiképzés egész tartama alatt a résztvevők megélhetéséről gondoskodni kellene.

Az így kiképzett s oklevéllel ellátott ápolónők a jövőben a kórházi, szanatóriumi, a rendelőintézeti állások elnyerésénél előnyben részesítendőek azokkal szemben, akiknek csak úgynevezett gyakorlati kiképzésük van. A tanfolyamra való felvétel előtt, az ápolónőket, épp úgy meg kellene orvosilag vizsgálni, mint a már gyakorlattal bírót, mert nem tagadható, hogy e foglalkozáshoz erős fizikumra van szükség. Ez idő szerint ugyanis a nappali szolgálatot elég gyakran a testet fárasztó s kimerítő éjjeli szolgálat követi. A szolgálati idő a mai 12—12 óra helyett nyolc órában állapítandó meg, mikor is az ápolónők időben kevesebbet, de a munka, illetve az ápolás tekintetében többet és megbízhatóbbat nyújtanak a betegeknek. Az ily értelmű átalakulást talán követnék majd az eddig bizonyos vallási és más világi rendek által kitanított ápolónővérek is, mint például a gondviselés, a vörös kereszt, a szürke nénék, a Bethánia stb., *akiknek szervezete és jelenlegi díjazása a kor szellemének semmiképp sem megfelelő s akik között épen a testi kiuzsorázás folytán — közismerten annyira terjed a gümőkór.*

Az értelmesebb, a képzetesebb s három évnél hosszabb kórházi szolgálattal rendelkező ápolónők, szintúgy mindazok a nők, akiknek erre hajlamuk s megfelelő előképzettséget igazoló bizonyítványuk van, magasabb fokú oktató tanfolyam elvégzése után *gondozónői* oklevéllel látandók el. A csecsemőket gondozó, úgyszintén a venereás betegeket gondozó intézetek külön-külön, más és más komoly követelményeket támasztanak az oda alkalmazandó ápolónőkkel, illetve gondozónőkkel szemben, azért, mivel ezek a gondozókban nemcsak az orvosoknak tartoznak segédkezni, hanem mert adminisztrációs teendőket látnak el s mint a betegeket otthonukban is felkereső, oktató s a helyes életmódra irányító higienikus tényezők közvetlenül is igen fontos befolyást gyakorolhatnak a közegészségügre. E misszió-számba menő ténykedést a gondozónők csakis hosz-

szabb elméleti ismeretek és ezt kiegészítő gyakorlati módszerek elsajátításával fejthetik ki. Ily tanfolyamok tartama legalább három-négy hónap, amely idő alatt a hallgatók teljes ellátásáról, sőt csekély havi fizetéséről gondoskodni kell. Ily képzett gondozónókra ma igen nagy szükség van és még nagyobb szükség lesz ezekre, ha komolyan óhajtjuk a közel jövőben a reánk szakadó egészségügyi veszélyeket elhárítani és az amúgy is csökkent népesség pusztulását megakadályozni. Sok nő hasznos és nőhöz illő munkához, tisztos megélhetéshez jutna ezáltal, másfelől pedig a jól képzett gondozónók és ápolónók az orvosi karnak és a közegészségügynek is nagy segítségére lennének.

Szociális egészségügy és iparoktatás. A háborúból óriási tömegek jöttek vissza, elszokva a produktív munkától és a kulturális együttműködés szükségének érzésétől. Ezeket a tömegeket vissza kell adni a munkának és a kulturának. A háború súlyos veszteségeit, az elfecsérelt valódi értékeket az eddiginél sokkal intenzívebb termelő munka hivatott visszaadni. Ezzel szemben azt kell látnunk, hogy a háborúból visszaérkezett tömegek és a szénhiány következtében munkanélkülivé vált tömegek bizonyos szervezatlenség állapotában közömbösen, sőt helyenként idegenkedve állanak az ország közgazdasági helyzetéből folyó új munkakövetelménnyel szemben. A kifáradás és az elfásultság ez állapota, mint tömegjelenség egyenes és nemzetközileg tapasztalt folyománya a háborúnak. A tömeglélek e súlyos válságának levezetését és a polgáriassult közszellem helyreállítását kívánja szolgálni a kereskedelemügyi minisztérium tömegnevelési akciója, amelyről külön tudósításban számolunk be.

Népegészségügyi előadások. A Társadalmi Múzeum Népegészségügyi Bizottsága (VI, Eötvös-utca 3. I. emelet jobb) minden vasárnap délelőtt a szervezett munkások és más érdeklődők számára díjmentes népegészségügyi magyarázatokat tart az alkohol káros hatásáról, a tuberkulózis, a nemi és fertőző betegségek ellen való védekezésről, az emberi testről, táplálkozásról, köztisztaságról, a gyermekek egészséges neveléséről, az iparegészségügyről. Mindezt a múzeum gazdag felszerelésű termeinek bemutatásával. A munkások minél nagyobb számban jelenjenek meg, mert a jövő Magyarországnak felvilágosodott munkásságra, egészséges fiatal nemzedékre van szüksége. Gyülekezés minden vasárnap délelőtt 1/2 10 órakor a múzeum I. sz. jobb (Csecsemő-termében).

Külön kell fölemlítenünk, hogy a tömegnevelési ankét kapcsán sok szó esett az alsófokú ipari és kereskedelmi oktatás sürgős reformjáról. Általánosnak bizonyult az a vélemény, hogy a munkás és alkalmazott rétegek műveltségének, szakismereteinek és szociális belátásának hiányában ipari föllendülésünk és többtermelésünk alig remélhető. Tény az, hogy úgy az ipari, mint a kereskedelmi szakoktatás gyökeres reformokra szorul. Egyrészt oly ismeretek terjesztését kell sürgősen megszüntetni, amely ismeretek a változott események folytán idejüket multák, továbbá amelyek azt célozták, hogy a leendő munkások és alkalmazottak osztálytudatát elhomályosítsák. Az ipari és kereskedelmi társadalmi együttműködés szellemének felkeltése mellett nagyobb súlyt kell helyezni a szakismeretek kibővítésére és pedig lehetőség szerint a szakmai nevelést elsősorban figyelembevevő megosztott tanterv alapján. Mint új ismeretkör kell, hogy az oktatásba belekerüljenek a szociális ismeretek is. Így elsősorban az iparegészségügy különös tekintettel a szakmai betegségek elleni védekezésre és az általános hygiéne alapelveire, továbbá a szociális biztosítás, a munkásvédelem, a balesetelhárítás, az üzemi alkotmány és a szakszervezeti élet, a modern alkotmánytan, a szociális betegségek stb. ismertetése, mindez egységbe foglalva szakonként és fokonként felépítve tenné azt az új ismeretkört, amely nélkül komoly és eredményes nevelői munkát el sem képzelhetünk. Meg kell jegyeznünk, hogy a szociális ismeretek megfelelő terjesztésére a népoktatástól kezdve a felső iskolai oktatásig bezárólag minden fokon szükség van. A kormány is így tervezi ezt, mint az *Méhely* államtitkár mult számunkban közölt nyilatkozatából kitűnik.

Az elégtelen fűtés káros hatása nemcsak a lakásokban, hanem a gyárak munkatermeiben és a műhelyekben is észlelhető. Az elégtelen fűtés következtében, főleg azon üzemekben éri a munkások egészségét károsodás,

amelyekben a munka vagy a gépek mineműségétől kifolyólag sok vízgőz képződik. A vízgőz a hideg falakon, ablakokon, kő- és vasalkatrészekben lecsapódik. Ez a folyamat hőelvonással jár és az erre elhasznált meleg a fűtetlen vagy csak kevéssé fűtött helyiségekben tartózkodók vagy dolgozó munkások testük melegéből veszítik el. Kettős ártalom fenyegeti ekképen a munkást; egyrészt a test hővesztése, másrészt a nedves hidegben való tartózkodás meghűlésből eredő betegségeket okozhat s a szervezet ellenálló képességének csökkentésével a fertőző betegségek iránti hajlamot növeli. A hideg falon lecsapódó vízgőzök idővel fellazítják a fal festékrétegét, majd az az alatti vakolatot; ezen közben a falon salétromsavas sók, főképen salétromsavas mészesz rakódik le, amely fehéres színű, kristályos kivirágzások alakjában látható meg. Vegyi anyagokat feldolgozó üzemekben a nedvesség és vízgőzképződés e falkivirágzások vegyi összetételét a legkülönbözőbb módon komplikálják oly vegyületek (pl. chlor) keletkezésére is ad alkalmat, amelyek gőzei, illetve párái a lélegzéssel a szervezetbe jutnak s az egészségre károsak. A nedves, hideg levegőben való huzamos tartózkodás okozója annak a betegségi csoportnak, amelynek a köztudatba átment gyűjtőneve: rheuma. A nedves és fűtetlen lakásokban hasonló jelenségek és azok káros hatásai tapasztalhatók. A lakásokban a vízgőz képződése olyképen csökkenthető, hogy a falakon vagy ablaküvegeken lecsapódó párákat gyakorta ruhával vagy papírral letörlik, s nedves holmit vagy széles nyílású edényben vizet nem tartanak a szobában. A kevéssé szellőzött, nedves, hideg lakásokban házigomba képződik, amely rohamosan elszaporodva, a szobában levő szerves anyagokat s a szoba padlóját elrohasztja. E gomba szaporodása és rothasztó hatása szintén az egészségre ártalmas gőzöket termel. A házi gomba elpusztítására használt sublimát vagy arsen szintén ártalmára lehet a szobában tartózkodók egészségének.

A gyógyszerárak államosítása. A bánáti kormánybiztosság beadványt intézett a népjóléti minisztériumhoz, amelyben kéri, hogy a fontos közegészségügyi érdekekre való tekintettel, rendelje el a gyógyszerárak államosítását. Ugyancsak a gyógyszerárak államosítását követeli a gyógyszerészségédek szervezete is.

Az alkoholtilalom kérdésében tanusított nagyfokú határozatlanság okairól és várható következményeiről már több ízben megemlékeztünk. Legutóbb is súlyos szavakkal voltunk kénytelenek támadni a kormányt a mérsékelt alkoholfogyasztás engedélyezése miatt. A kormány idevonatkozó rendelete valósággal felszabadította az addig eléggé összefogott indulatokat és a törvényes tilalmak kijátszására amúgy is mindenkor hajlandó alkoholkímérők visszaéléseit. Ismételen megállapítjuk, hogy soha oly nagy mértékben nem dühöngött az alkoholizmus és annak minden káros következménye, mint a mérsékelt alkoholtilalom idejében. Az előrelátás hiánya és a megalkuvás végül is a legsúlyosabb rendzavarásokra vezetett úgyannya, hogy az események és az alkoholelles közvélemény nyomása alatt a kormány — amely eredetileg a Szilveszter-éjszakára a szabad alkoholkímérést szándékozott volt megengedni — e szándékától visszariadt és 1918. december 31-e déli 12 órájától kezdve a nyílt árusítási helyekben a bor, sör és égetett szeszes italok árusítását eltiltotta. Sajnos, a bornak és sörnek zárt palackokban való árusítását megengedte. Nagyon kívánatos volna, ha a kormány az eset tanulságait levonná és az alkoholkérdés törvényes rendezésére határozná el magát.

Ügyeletes orvosi szolgálat. Az Országos Pénztár érintkezést keresett a kormánnyal, a fővárossal és más közegészségi ügygyel foglalkozó intézménnyel az irányban, hogy ezek a főváros és környék népesebb pontjain állandó ügyeletes orvosi szolgálatot rendezzenek be. A terv szerint a város különböző pontjain rendelőszobákat állítanának fel, mentőszekrényekkel és telefonnal, ott két, esetleg több orvos állandóan szolgálatot teljesítene, akik hívásra a beteg lakására mennének, vagy pedig a járó betegek részére a szolgálat helyén orvosi segítséget nyújtanának. A terv ma látszólag annál inkább keresztülvihető, minthogy megfelelő orvosi létszámmal rendelkezünk, de azért is, mert sok orvosnak, akinek lakása és rendelőhelyisége nincs, ily módon megélhetést lehet biztosítani.

Tüdőbetegek patronázsa. A tuberkulózis elleni küzdelem országos bizottsága még 1917. évi május havában köriratban azzal a kérelemmel fordult a közigazgatási hatóságokhoz, hogy területükön a társadalmi együttműködésre leg-

célszerűbb intézményt: tüdőbetegek patronázsát szervezzék és léptessék életbe. A szervezésnek legcélszerűbb módjául azt ajánlották, hogy járasonként, a rendezett tanácsú, illetve törvényhatósági városokban pedig kerületenként alakulnának meg a helybeli orvosok, lelkészek, tanítók és különösen az értelmiség nőtagjainak bevonásával a patronázs-bizottságok. Ilykép minden járás, illetve városi kerület tüdőbetegei fölött a közvetlenül érdekelt és a helyi viszonyokat jól ismerő egyének végeznék a gondviselői, oktató és ellenőrző, illetve felügyeleti teendőket. Ahol tüdőbeteggondozó-intézet van, ott ehhez csatlakoznék a patronázs s annak irányítása mellett gyakorolná a házi ellenőrzés fontos feladatát. A közigazgatási hatóságok pedig orvosi szakközégek közreműködésének igénybevételével és hivatali ténykedésükkel támogathatják a bizottság működését.

Minthogy e felhívás nem találkozott azzal az általános megértéssel, amely megillette volna, a belügyminisztérium körrendelettel hívta fel a törvényhatóságokat, hogy a tüdőbetegek patronázsának ügyét mielőbb szervezzék meg.

Nyilvános fekvőcsarnokok létesítését javasolja dr. Országh Oszkár főorvos, hogy a szanatóriumba, vagy üdülőbe nem jutó, nem előrehaladt stádiumú betegek a nagyobb városokban is fekvő vagy napkúrát használhassanak. E javaslatát indokolja az a tapasztalat, hogy kedvező időjárásakor a szanatóriumból elbocsátott, vagy oda fel nem vett betegek egy része a sétatereken tölti a nap egy részét, ahol pedig sok gyermek is tartózkodik. A lakásban való tartózkodás káros behatásának bizonyítékát abban látja dr. Országh, hogy a legtöbb tüdőbeteg tavasszal, tehát a szobában eltöltött téli hónapokat követő időben hal meg. Javaslatát olykép véli megvalósíthatónak, hogy nagyobb parkokban, üres telkeken vagy folyóparton deszkából épített fekvőcsarnokokat létesítenének, s ebben tartanak a betegek — kellő felügyelet mellett — a fekvőkúrát. A fekvőcsarnok konyhahelyiséggel is felszerelendő, ahol a betegek a magukkal hozott ételt szükség esetén felmelegíthetnék. A fekvőcsarnokokban való tartózkodás engedélyhez volna kötve, amelyet az illetékes kerületi tüdőbeteggondozó intézet adna ki. A fedett fekvőcsarnok előtti téren nyáron napkúrát is használhatnának a betegek. A fekvőcsarnok betegek a tüdőbeteggondozó intézetek orvosainak ellenőrzése alatt állnának, akik ezen intézmény higiénejeire is felügyelnének. Egy fekvőcsarnok — a kidolgozott terv szerint — legfeljebb 800 négyszögöl területet foglalna el s ily terület a Dunaparton, a Vérmezőn, a Városmajorban, a Városligetben és egyéb más alkalmas, még be nem épített helyen bőven akadna és létesítésük valóban hézagpótló volna.

Embertyesztés. (Dr. Herz Sándor könyve.) Az eugenika problémáinak népszerű és igen szimpatikus hangon tartott — bár előttünk adarai és érvei tekintetében nem ismeretlen — összefoglalása ez a könyv. Célját a könyv írója ekként jelöli meg: »Elérkezettnek látom az időt, hogy amikor az ember és az emberi társadalom a saját céljainak megfelelő növényeket és állatokat termelt és tenyésztett és gépeket létesített, öntudatosan hozzáfogjon az embertyesztéshez«. Deterministának vallja magát és mint ilyen, nagyon helyesen, az emberi létföltételek célszerű berendezésére hívja föl, sok részletre kiterjeszkedve, a figyelmet. Ugylátszik azonban, hogy egyik iskolától sem kívánja magát függetleníteni, mert az egyéni szaporodási föltételek vizsgálatánál igen részletes követelményeket állít föl — a nézetünk szerint céljának meg nem felelő — meddősítés érdekében. A könyvet Bródy József adta ki.

Az emlékezőképesség zavarait észlelte Urbantschitsch wieni tanár fülbajok eseteiben. Leggyakrabban a középfül megbetegedésével kapcsolatban találta azt, hogy az emlékezőképesség általában meggyengült vagy bizonyos irányban — nevekre, számokra, személyekre, helyi ismeretekre, stb.-re vonatkozóan — hiányzott. Ezek a zavarok rendszerint megszűntek a fülbaj gyógyulásakor. Magyarozatát e jelenségnek a vizsgáló abban az összefüggésben keresi, amely a hallószerv és a központi idegrendszer között fennáll, továbbá abban is, hogy reflexhatás következtében a középfül megbetegedése esetén az agynak nagyobb fokú vérszegénysége áll be, ami az emlékezőképességet jelentékenyen csökkenti. Kísérleti úton is sikerült sok esetben az emlékezőképességet jelentékenyen csökkenteni az által, hogy nyomást gyakoroltak a középfülre s az agyat vérrel ellátó verőérre.

MUNKÁSVÉDELEM. — MUNKAVISZONY.

Az új korszak szociálpolitikája.

Az egyesülés és gyülekezés szabadsága. A kormány az 1918. évi november hó 16-iki néphatározat alapján életbeléptette az 1919. évi III. Néptörvényt az egyesülés és gyülekezés szabadságáról. A törvény szerint az egyesülés és gyülekezés joga mindenkit megillet és egyesület alakításához, vagy gyülekezéshez sem hatósági engedély, sem pedig bejelentés nem kell. Az egyesület megalakulását, vagy a gyülekezés megtartását utólag sem kell bejelenteni. Az egyesület saját neve alatt jogokat csak úgy szerezhethet és úgy vállalhat kötelezettségeket, ha alapszabályokat alkot, vezetőséget választ és a bíróság az egyesületet, kérelmére az egyesületek jegyzékébe bejegyzi. A bíróság köteles a bejegyzésre, amennyiben az egyesület alapszabályszerű célja törvénybe nem ütközik.

Néptörvény a tanítók és óvónők fizetésrendezéséről. Az 1918. évi VIII. Néptörvényben, amely 1918. december 16-ával lépett életbe, a kormány az állami elemi népiskolai tanítókat, tanítónőket, továbbá a kisebb képesítésű gazdasági szaktanítókat és szaktanítónőket az állami tisztviselőkre érvényes VIII—XI., az állami kisdédóvónőket pedig a X—XI. fizetési osztályba soroztatta be. A tanítók, tanítónők és óvónők nyugdíjügyét a kormány külön rendeletben fogja szabályozni.

Rendelet az irodai és üzleti munkaidőről. A kormány a szénhiányra, az árú- és nyersanyaghiányra és a munkanélküliségre való figyelemmel, átmenetileg elrendelte hogy Budapesten és környékén az üzleteket csak reggel $\frac{1}{2}$ 8 órától délután 4-ig, szombaton 6 óráig, az élelmiszerüzleteket pedig reggel 7 órától este 7 óráig szabad nyitva tartani. Vidéken az üzletek reggel 7 órától délután 4-ig, az élelmiszerboltok reggel 6 órától este 6 óráig lehetnek nyitva.

A rendelet az irodák munkaidejét napi 6 és fél órában határozta meg, miniszteri engedéllyel azonban közérdekű munkát a túlmunka díjazása mellett kivételes esetben el lehet végeztetni. Szállítványozási vállalatokkal kapcsolatos irodahelyiségek reggel 8 órától este 7 óráig tarthatók nyitva, de a személyzet délután $\frac{1}{2}$ 3 óráig túl külön díjazás mellett csak ügyeletes szolgálatra osztható be. Vasárnap minden ipari és kereskedelmi árúsításnak egész napon át szünetelnie kell, csupán az élelmiszer- és élővirágüzletek tarthatók nyitva reggel 7 órától délelőtt 10 óráig, a tőzsdék pedig reggel 7 órától reggel 9 óráig.

Borbély- és fodrászüzletek vasárnapi munkaszünete. A kereskedelemügyi miniszter átmeneti hatállyal elrendelte, hogy Budapest főváros területén a borbély- és fodrászipar, valamint a női fodrászat, a manikűr- és pedikűr-ipar körébe vágó minden munkának szombaton este 9 órától a hétfői üzletnyitáig szünetelnie kell. A borbély- és fodrászüzletek szombat esti zárójának és vasárnapi munkaszünetének állandó jellegű szabályozása az iparághoz tartozó munkáltatók és alkalmazottak meghallgatása után fog megtörténni.

Ügyvédek és közjegyzők alkalmazottainak szolgálati viszonya. A kormány az ügyvédek, közjegyzők, továbbá az ügyvédi és közjegyzői kamarák irodáiban foglalkoztatott alkalmazottak szolgálati viszonya tárgyában kiadott rendelete a felmondási időt általában három hónapban határozta meg, míg az ügyvédi és közjegyzői irodákban alkalmazott jelöltekre nézve hat hónapban, az ügyvédi vagy bírói oklevéllel rendelkező alkalmazottaknál pedig egy évben. A hadviselt alkalmazottakról kiadott rendelet intézkedései az ügyvédi és közjegyzői alkalmazottakra csak annyiban terjedne ki, amennyiben azt a méltányosság megkívánja. A rendelet nem vonatkozik azokra az alkalmazottakra, akik ügyvédi vagy közjegyzői irodában, vagy kamaránál csupán mellékfoglalkozásként állottak alkalmazásban.

Az állami nyugdíjasok nyugdíjilletményeinek felemelése. A kormány elrendelte, hogy azok az állami tisztviselők, altisztek és szolgák, akik 1917. november 1-je óta mentek nyugdíjba, annyi nyugdíjat kapjanak, amennyi nekik háborús segélyük beszámítása esetén lenne. A nyugdíjasok lakbérnyugdíja is újabb megállapítást nyert. Azok az állami nyugdíjasok, akik már 1917. november 1-je előtt helyezték nyugalmába, nyugdíjösszegüknél progresszív emelésben részesülnek és mindazok, akiknek régi nyugdíja nem több 1300 koronánál, a kétszeres összegre tarthatnak igényt. A minisztertanács elhatározta még, hogy a

nyugdíj kiszabásánál a hadifogság olyképpen számít, mintha az illető egyéb hadiszolgálatot teljesített volna.

A közalkalmazottak újabb segítése. A kormány a közszolgálati alkalmazottak újabb háborús segélyéről szóló és december hó végén lejárt törvénycikk hatályát egyelőre 1919. március hó végéig meghosszabbította és ennek alapján a háborús segélyeket a fenti időpontig az eddigi mértékben élvezik a közalkalmazottak. Ugyanerre a három hónapra a kormány drágasági segélyt engedélyezett a közalkalmazottak részére és a segély összegét valamennyi alkalmazottra egyenlően havi 300 K-ban állapította meg. Ennél kisebb összegű drágasági segélyt csak az útkaparók, valamint azok fognak kapni, akik ételmezést ellenszolgáltatás nélkül természetben kapnak, továbbá, akik hat hónapja nincsenek még alkalmazásban. A közalkalmazottak családi pótlékát felemelik az eddigi összeg kétszerezésére és kiterjesztik a feleségre, valamint az alkalmazottal közös háztartásban élő és saját jövedelemmel nem bíró egy családtagra. A kormány március végéig felfüggesztette a közalkalmazottak részére az 1918. évben kiutalt beszerzési előlegek törlesztését.

A központok tisztviselőinek mozgalmával kapcsolatban a kormány a tisztviselői ügyek intézésére külön kormánybiztosi állást szervezett.

Rendelet a kéményseprésről és az ezzel kapcsolatos jogviszonyok szabályozásáról. A kormány rendeletet adott ki, amely szerint a kéményseprés a városi törvényhatóságokban és a rendezett tanácsú városokban községi, a vármegyei törvényhatóságok egyéb területén pedig törvényhatósági feladat, amelynek teljesítéséről képesített személyzet alkalmazásával kell gondoskodni. Újabb kéményseprési iparengedélyt 1918. december hó 23-tól, a rendelet életbeléptetése napjától, kezdődőleg senkinek sem lehet adni, sőt a kereskedelemügyi miniszter megvonhatja az iparjogosultságot attól, aki a háború idején katonai szolgálatot teljesített segédnek alkalmazásbavételét ok nélkül megtagadja. A kormány feliatalmazta a kereskedelemügyi minisztert, hogy a kéményseprési díjakat és azok beszedésének módját az ország egész területére kiterjedő hatállyal, rendeletben szabályozhassa.

Hadirokkantak, hadiözvegyek és hadiárvák karácsonyi segélye. A népjólétn-miniszter javaslatára a minisztertanács elhatározta, hogy a rokkantaknak, hadisérülteknek, hadiözvegyeknek és hadiárváknak karácsonyi gyorssegélyt ad. A gyorssegélyek engedélyezése tárgyában a hadügyminiszter körrendeletet adott ki és ennek alapján a rokkantak és özvegyek részére fejenként 150 korona, az eltartott családtagok után 50 korona, a szülőfelen árvák részére ugyancsak 50 korona folyósított. Intézkedés történt arra nézve is, hogy a rokkantak részére a Hadigondozó Hivatal útján 10.000 ruha osztassék ki.

A hadisegélyek folytatólagos kifizetése. A hadügyminiszter elrendelte, hogy a hadbavonult leszerelt katonák hozzátartozóinak a már megállapított hadisegély február hó végéig folytatólagosan kifizetendő. A még haza nem tért, vagy hadifogságuk miatt vissza nem érkezhettek katonák hozzátartozóinak a hadisegélyek további intézkedésig, tehát esetleg február elsején túl is fizetendők. Az itthonlevők hadisegélyét február hó végén minden körülmények között be kell szüntetni, mert a beszüntetés időpontjában a hadisegélyesek, a mezőgazdaságban foglalkozást és keresetet találnak.

Katonai munkásosztagok alakítása. A mezőgazdasági munkások munkamegtagadása folytán teljesen megakadt a mezőgazdasági termelés. Ezért a földeseken maradt burgonya-, répa- és kukoricatermés betakarítására a hadügyminiszterium elrendelte, hogy az önként jelentkező katonákból munkásosztagok alakíttassanak. A gazdák a munkásosztagok kiküldését a törvényhatóságok gazdasági munkabizottságától kérhetik. A munkásokat a munkáltatók kötelesek megfelelően elszállásolni, ételmezni és minden munkanapért fejenként 16 korona munkabért fizetni. A munkásosztagok munkaideje napi 8 óra. Az ételmezésért a munkáltatók a kincstártól fejenként 5 korona megtérítést kapnak.

A földbirtokreform tervezete. Az új Magyarország felépítésének legégetőbb problémája a földbirtok reformja. A forradalom demokratikus vívmányainak biztosítását csak a földbirtok rendezésével lehet elérni, mert e kérdés megoldásától függ az ország fejlődése és a lakosság ételmezésének megjavítása.

A Magyarországi Szociáldemokrata Párt és a Földmunkások és Kisgazdák Országos Szövetsége együttesen készített földbirtokreform-tervezete, amelyet a földmunkások és kisgazdák 1918. évi december hó 26-án tartott országos értekezlete egyhangulag magáévá tett, a minimumát adja annak, amit a magyar ipari és mezőgazdasági proletáriátus elfogadhat.

A tervezet lényege az, hogy a földosztáshoz szükséges föld túlnyomó része vagyonadó révén ingyen kerüljön a köz tulajdonába. A hitbizományok eltörlendők és kötött birtok intézménye semmilyen alakban se legyen létesíthető. Magán-személyek 500 hold szántónál nagyobb területet nem szerezhhetnek és az állam minden nagybirtokot 200 holdig kisajátíthat. Ugyanilyen elbánás alá esnek az egyházi birtokok, amelyekből csak kétszáz hold maradhat magántulajdonban. A vagyonadó, valamint a kisajátítás útján az állam tulajdonába kerülő földek csak örökbérlet alakjában adhatók ki művelésre. Az örökbérlet nem adható el idegennek és a gazdálkodás abbahagyása után a föld mindenkor visszazáll az államra vagy községre.

Földben részesülnek a földmunkások termelészövetkezetei, amelyek megszervezésére és támogatására külön szervet kell létesíteni a földművelési minisztériumban. Földet kaphatnak a fogyasztási szövetkezetek és a földnélküli vagy a megélhetéshez szükséges elég földdel nem bíró földművesek, akik közül előnyben részesítendők a rokkant katonák, a felnőtt fiúval bíró hadiözvegyek, a hadifogságot szenvedők. Földhöz juthatnak a városok szomszédságában elterülő földekből a városi munkások és tisztviselők. A magángazdálkodások állami vagy községi felügyelet és ellenőrzés alá helyezendők, hogy ilyen módon előmozdítassék a célszerű gazdálkodás. A szükséges felszerelésekre, házépítésre, állatállomány beszerzésére az állam külön e célra felállítandó pénzügyi intézet útján nyújtson segítséget, vagy természetben adja meg a támogatást.

Intézményesen rendezendő a mezőgazdasági cselédek és munkások munkaviszonya, a bérminimum megállapításával, a munkaidő és vasárnapi munkaszünet szabályozásával. Eltörlendők az 1907:II. és 1918:XLV., a gazdasági cselédekre és mezőgazdasági munkásokra vonatkozó kivételes törvények. Megvalósítandó a kötelező betegség és baleset esetére való biztosítás. Sürgősen kiépítendő a mezőgazdasági szakoktatás, amelyben úgy a gyermekek, mint az ifjú munkások és felnőttek részesítendők és ezen célból mintagazdaságok létesítendők.

Az egész földreform, a földkataszter elkészítése, a kisajátítás és földkiosztás a földmunkások és kisbirtokosok helyi bizalmi embereinek bevonásával teljesen demokratikus alapon történjen.

A tervezet megszüntetné tehát a nagybirtokot és lehetővé teszi, hogy a föld állami, községi, közbirtokossági birtok legyen, lehet ezenkívül a földművesek termelészövetkezeteinek birtoka és földet szerezhet a földműves akár bérletbe, akár magántulajdonba.

Ezzel szemben a Magyarországi Kommunisták Pártjának földreformtervezete a földeket nem vagyonadó révén akarja a köz tulajdonába átvinni, hanem megváltás és nemzetgyűlési határozat nélkül valamennyi nagy- és középbirtokot minden ingó és ingatlan leltárral a földműves szegénység tanácsai útján elfoglalni és a dolgozó nép összességének tulajdonába helyezni. A földműveseket választás elé állítani, hogy maguk döntsék el, társastermelés alapjára fektetett nagyüzemi, vagy egyéni munkán alapuló kisüzemi termeléssel óhajtják-e a földeket megművelni. Az egyéni munkán alapuló kisüzem nem terjedhet ki nagyobb földterületre, mint aminőt a földet használó saját maga és családja meg tud művelni. Az állam és közttestületek birtokai kivételével nem foglalkoztatható idegen munkaerő a mezőgazdaságban, és a magánüzemekben a bér munka eltávolítandó. Erdők, legelők, az állami, valamint az iparral egybekötött mezőgazdasági üzemek egyéni, vagy családi művelés céljaira nem használhatók.

A kisüzemi termelést folytató földművesek részére a földhasználat ingyenes, míg a földjára adék a dolgozók összességét illeti.

A kommunista párt a földkérdésnek minden megváltás útján való megoldása ellen élesen állást foglal.

A közoktatásügy reformja. A közoktatásügyi minisztérium előkészíti a közoktatásügy reformját és a miniszter arról értesítette a budapesti tudományegyetem jogi és államtudományi karát, hogy az egyetemi oktatás reformját is tervbevette. A miniszter leiratában közölte, hogy a reform szociális szellemének biztosítása érdekében szükséges, hogy a megújuló oktatásban, sőt már a reform

előkészítésében résztvegyenek az egyetem kötelékén kívül álló olyan férfiak is, akikben eddigi tudományos és szociális munkásságuk tanulsága szerint már régebbi időtől fogva él a kialakulóban levő új rend képe. A reform részletes kidolgozása előtt a miniszter egyes alapvető fontosságú tanszékeket, mint szociológia, kriminológia, politika, agrárpolitika, szociális kérdések elmélete, már most kíván megszervezni és közölte a fakultással, hogy két ilyen tanszékre dr. Rónai Zoltánt és dr. Varga Jenőt fogja kinevezni.

Munkaügyi bíraskodás. Az 1918. évi IX. néptörvény munkaügyi bíraskodásunkat egész új alapokra fekteti. Kimondja, hogy annak hatáskörébe tartoznak, tekintet nélkül tárgyuk értékére, azok a perek, amelyek magánjogi szerződés alapján, szolgálati viszonyban álló munkaadó és munkavállaló (munkás, kereskedősegéd, magántisztviselő, gazdasági cseléd, házicseléd stb.) közt, úgyszintén ugyanegy üzemnél szolgálati viszonyban álló munkásvállalkozók közt a munkaviszonyból felmerülnek. A munkaviszonyból származó vitás kérdések eddig részint a közigazgatási hatóságok, részint a bíróságok hatáskörébe tartoztak. Nagy előrehaladásnak tekinthetjük azt, hogy munkások és alkalmazottak munkaviszonyából származó magánjogi igények tárgyában ezentúl közigazgatási hatóság bíraskodni nem fog. De örvendetesnek tartjuk a bíraskodás egységesítését munkajogunk jövőbeli fejlődése tekintetében is.

A munkaügyi bíróság hatásköre nem terjed ki azoknak a munkavállalóknak szolgálati szerződéséből felmerülő pereire, akiknek évi javadalmazása, a mellékjavadalmazások beszámításával, a 24.000 koronát meghaladják. Munkaügyi bíróság a járásbíróság. A járásbíróság, a munkásbiztosítási bíróságok székhelyén ülnökök közreműködésével jár el, de ülnökök közreműködése más helyeken is szervezhető. Ahol ülnökök közreműködése nélkül jár el a bíróság, ott az egyes bíró ítélkezik. A munkaügyi bíróság a járásbíróság valamelyik ítélőbírájának elnöklete alatt egy-egy munkaadó és munkavállaló ülnök közreműködésével tárgyal és határoz. A munkásbiztosítási bíróságok székhelyén lehetőleg mindkét bíróságnak elnökei ugyanazok az ítélőbírák legyenek. Ez utóbbi rendelkezéssel nem mindenben érthetünk egyet, mert ezáltal azokon a helyeken is, ahol törvényszék és ítélőtábla működik, ezentúl kizárólag járásbírák lesznek a munkásbiztosítási bíróságok elnökei.

Ülnököket a munkaadóknak és munkavállalóknak a szakegyesületei (testületei) jelölnek ki, akik a munkaügyi és népjóléti minisztérium által összeállított és közzétett jegyzékbe felvételt nyernek. A felperes keresetében megjelölheti, hogy mely szakegyesület tagja és ez esetben azon szakegyesület által kijelölt ülnök hivandó be az ügy tárgyalásához. Az elnök vizsgálja azt, hogy alperes munkaadó mely szakegyesületnek tagja és intézkedik abban az irányban, hogy a tárgyalásra az az általa kijelölt ülnök, illetve amennyiben ezen egyesület ülnököt nem jelölt volna ki, az illetékes kereskedelmi és iparkamara, ipartestület, ipartársulat, munkaadói szakegyesület, ügyvédi kamara, állami közjegyzői kamara kerestessék meg, ülnök kijelölése céljából. Ha felperes nem jelölte meg azt a szakegyesületet, amelynek tagja, ez irányban is az elnök gondoskodik.

Az ülnököket a munkaadói és alkalmazotti szakegyesületek (testületek) jelentik be. Nők is kijelölhetők ülnökökké. Az ülnökök ebben a minőségükben közhivatalnokok. Az ülnökök állása tiszteletbeli, azonban idővesztés címén átalányban részesülnek; a nem helyben lakó ülnökök pedig útiköltségeiknek megtérítésére tarthatnak igényt.

A munkaügyi bíróságoknak ülnökök közreműködésével hozott ítélete ellen felebbezésnek nincs helye, ha a per tárgyának értéke 1.000 koronát meg nem halad. Amennyiben az ítéletet a bíróság ülnökök közreműködésével hozza, az esetben, ha a marasztalás összege járulékok nélkül a 3.000 korona készpénzt meg nem haladja, a felebbezésre való tekintet nélkül végrehajtható.

A munkaügyi bíróság ülnökök közreműködésével hozott ítélete ellen beadott felebbezés esetén, a törvényszék mint felebbezési bíróság, szintén ülnökök közreműködésével tárgyal és hozza meg ítéletét. A felebbezési bíróságnak ülnökök közreműködésével hozott ítélete ellen felülvizsgálatnak helye nincs.

Amennyiben oly szakegyesületek között jött létre munkaszabályszerződés (kollektív szerződés), amelyek a munkaügyi és népjóléti minisztérium által összeállított és közzétett jegyzékbe felvették, abban az esetben a munkaügyi bíróság hatáskörébe tartozó ügyekben, a kollektív szerződés által létesített választott bíró-

ság is gyakorolhatja a bíraskodást. A szerződéses megállapodás ily esetekben a munkaügyi bíróság hatáskörét kizárhatja.

Nemzetközi munkásvédelmi konferencia. A »Humanité« közli, hogy a törvényes munkásvédelem nemzetközi bizottsága a következő előterjesztést juttatja a békekonferencia elé:

A) Jelentsék ki a szerződőhatalmak, hogy nemzetközi munkástörvény útján megvalósítják: a köz oltalma alatt álló emberséges munkafeltételeket, a gyermekek, az anyaság, a családi és szociális élet, a fizikai és erkölcsi egészség védelmét, stb.; ennél fogva mondják ki a békeszerződésben, hogy elfogadják:

1. azokat a reformokat, amelyeket az 1913. évben Bernben tartott konferencia elfogadott; nevezetesen az éjjeli munka eltiltását a fiatalok ipari munkásokra, a 10 órás munkanap megállapítását az iparban foglalkoztatott nőkre és ifjú munkásokra vonatkozóan;

2. az alább részletezendő B) pontban tervezett nemzetközi munkáskonferencia a következő reformokat bírálja el: a 14 évesnél fiatalabb gyermekek eltiltása a bér munkától, a nyolc órai munkaidő azonnali elrendelése az éjjel és nappal dolgozó üzemekben és bányákban, a hetenkénti másfél napos munkaszünet, a munkásbiztosítás, az agykori, rokkantsági és munkanélküliség elleni biztosítás szervezése és a munkásvédelmi törvények életbeléptetése; a munkabér és munkafeltételek egyenlősége a bel- és külföldi munkásoknál.

B) Időszaki, nemzetközi munkáskonferencia létesítése a szerződő hatalmaknál; a konferencián azok az államok is részt vehetnek, amelyek a békeszerződést nem írják alá s ahhoz a munkások és munkaadók kiküldöttjei is csatlakoznak.

E konferencia célja az volna, hogy szerződések és egyezmények útján a nemzetközi munkástörvények létesítését előmozdítsa. A konferencia kebeléből egy bizottság, vagy választott bíróság alakul, amely elé tartoznának a szerződő nemzetek között felmerülő ily természetű vitás ügyek. A nemzetközi konferencia összehívásának napját a békeszerződésben állapítják meg s a legkésőbbi időpont a békeszerződés aláírását követő hatodik hónap. Már az első ülés napirendjére tűzendő az A) 2. pontban felsorolt reformok elbírálása és felülvizsgálása. Nemzetközi munkásiroda létesítendő, amelynek költségeit a szerződő és az ezekhez csatlakozó államok viselik; ez az iroda a statisztikai adatokat dolgozza fel és szociális, valamint technikai kérdésekkel foglalkozik.

A budapesti ipari és kereskedelmi munkapiac helyzete a folyó év november havában. November hó folyamán a budapesti hatósági munkaközvetítő 10.323 munkahelyet tartott nyilván. Az e hóról adatot szolgáltató 6 közhasznú munkaközvetítő 1.363-at.

A munkakeresők száma a hatósági munkaközvetítőnél 6.643, a 6 közhasznú munkaközvetítőnél pedig 2.112 volt.

Összesen tehát 11.686 munkahely és 8.755 munkakereső volt nyilvántartva.

Száz munkakeresőre e hónapban 133 munkahely esett, az előző hónapban 130.

A munkahelyek számának emelkedését a növekvő segéd (napszámos) munkáskereslet okozta.

Míg ugyanis a budapesti hatósági munkaközvetítőnél nyilvántartott munkahelyekből 100 szakmunkásra csak 91 munkahely, addig 100 segédmunkásra 230 munkahely jutott.

A 6 közhasznú munkaközvetítő adatait is figyelembe véve a 100 szakmunkásra jutó munkahelyek alacsony arányszáma 68-ra esik.

A hatósági munkaközvetítő november hó folyamán 2.534 sikeres közvetítést ért el. A 6 közhasznú munkaközvetítő 1.064-et. A közvetítések együttes összege tehát 3.598.

Száz nyilvántartott munkahelyből a hatósági munkaközvetítő 24-et (24·4), a 6 közhasznú munkaközvetítő 78-at (78·1) töltött be. Száz munkakereső közül a hatósági munkaközvetítő 38-at (38·1), a 6 közhasznú munkaközvetítő 48-at (47·5) juttatott munkához.

A budapesti hatósági munkaközvetítő és a 6 közhasznú munkaközvetítő

tevékenysége együttesen 100 munkahelyből 31-nek (30,8) betöltését és 100 munkakereső közül 41-nek (41,1) elhelyezését eredményezte. Az október hónapban elért eredményekkel összehasonlítva azt találjuk, hogy novemberben a nyilvántartott munkahelyek száma 4.332-vel (11.686 szemben 7.354-el), a munkakeresők száma pedig 3.078-al (8.755 szemben 5.677-el) emelkedett.

A munkakeresők számában mutatkozó emelkedés — mint azt a szak- és segéd munkásokra eső fentebb részletezett munkahely arányszámok is mutatják — fordított viszonyban állt a munkahelyek tényleges számával és azok viszonylagos emelkedésével.

A budapesti hatósági munkaközvetítő ugyanis október hónapban 2.349-nek és 3.616 segéd munkahelyet tartott nyilván.

Ezzel szemben november hónapban a nyilvántartott munkahelyek száma a szakmunkánál 2.190-re csökkent, illetőleg a segéd munkásnál 8.133-ra emelkedett.

A szakmunkát keresők száma ellenben az október havi 1.627 egyénnel szemben 3.102-re szökött fel, a segéd munkásoké pedig 2.568-ról 3.541-re emelkedett.

A szakmunkánál tehát a munkahelyek száma 159-el fogyott, a munkakeresőké ellenben 1.475-el (majdnem 100%-al) emelkedett.

A segéd munkásoknál azonban a 4.517-et kitevő munkahelyszaporulattal (jóval több mint 100%-al) csak 973 emelkedést találunk a munkakeresők számában.

A sikeres közvetítések száma 316-tal volt több, mint az előző hónapban (3.598 szemben 3.282-vel). Ebből a többletből a hatóságira 225 közvetítés esik.

A közvetítési arányszámok az október haviakkal összehasonlítva, a munkahelyeknél 13,8%-os, (30,8% szemben 44,6%-al), a munkakeresőknél pedig 16,7%-os (41,1% szemben 57,8%-kal) visszaesést mutatnak.

A tevékenységet részletesen az alábbi táblázat mutatja:

A budapesti hatósági munkaközvetítő és a vele összeköttetésben álló és adatokat küldött közhasznú (ingyenes) munkaközvetítők 1918 november havi tevékenysége.

A munkaközvetítő megnevezése	Nyilvántartott		Közvetítés	A közvetítés	
	munkahelyek	munkakeresők		a munkahelyek	a munkakeresők
				%-a	
<i>I. Budapesti hatósági munkaközvetítő.</i>					
a) szakmunkások	2.190	3.102	780	35,6	25,1
b) segéd munkások	8.133	3.541	1.754	21,6	49,5
I. Összesen	10.323	6.643	2.534	24,4	38,1
<i>II. Közhasznú munkaközvetítő</i>					
Budapesti építőmesterek szövetsége	206	441	162	78,6	36,7
Magyar fővárosi malomegyesület	21	16	16	76,2	100,0
Magyar vasművek és gépgy. orsz. egyes.	35	46	21	60,0	45,7
Magyarországi bőröndös, szíjgyártó stb. szak-egylete	117	145	81	69,2	55,9
Magyarorsz. húsipari munkások szakegyl.	456	456	456	100,0	100,0
Magyarországi könyvnyomdászok szakegyl.	528	1.008	328	62,1	32,5
II. Összesen	1.363	2.112	1.064	78,1	47,5
I. Összesen	10.323	6.643	2.534	24,4	38,1
Együtt	11.686	8.755	3.598	30,8	41,1

Magántisztviselők kollektív szerződése. A magántisztviselők szakszervezetének grafikai-, könyv- és papíruzemi szakcsoportja a főnökök egyesületével megállapodást kötött a hadból visszaérkezett alkalmazottak bérvisszonyainak rendezésére. A megállapodás szerint a hadból visszatért tisztviselőt az a fizetés illeti meg, amely a hadba nem vonult, vele a bevonuláskor 1914. július 25.-én egyenlő fizetésű tisztviselő járandóságának 1918. november hó 30.-án megfelelt. A megállapodás a bérminimumot a hadból visszaérkezett tisztviselő részére havi 450 koronában állapítja meg, amennyiben a tisztviselőnek legalább három évi gyakorlata van. A szakszervezet tárgyalást folytat a munkáltatókkal

kötendő és a szakma összes alkalmazottai fizetésének és munkaidejének rendezését célzó kollektív szerződés tárgyában.

Viszonosság megállapítása a kereskedelmi alkalmazottak és magántisztviselők munkaviszonyából folyó követelések tárgyában. A német-osztrák államtanács a kereskedelmi alkalmazottak védelméről szóló törvény hatálya alá tartozó alkalmazottak szolgálati viszonyának, a háború és leszerelés tartama alatt való fenntartása ügyében végrehajtási rendeletet bocsájtott ki. E rendelet 2-ik cikkelyében úgy intézkedik, hogy a végrehajtási rendelet által a munkavállalóknak biztosított továbbmenő kedvezményekre idegen államok alattvalói csak oly mértékben tarthatnak igényt, amennyiben a német-osztrák állam alattvalói részére hasonló előnyöket nyújtanak azok az államok is, amelyeknek területén az előbb említettek laknak. Kétség esetén erre vonatkozólag az igazságügyi államtanács nyilatkozata bír döntő érvennyel.

A magyar népkormány 4.951/1918. M. E. számú rendelete és az azzal kapcsolatosan kiadott kormányrendeletek szabályozzák a kereskedősegédek, magántisztviselők és egyéb magánalkalmazotti kategóriák jogviszonyait. A magyar rendelet a viszonosság tárgyában nem rendelkezik. Mindazonáltal annak hatálya kiterjed a magyar állam területén alkalmazott külföldi honosságú alkalmazottakra is. Az a körülmény, hogy a magyar kormányrendeletek a viszonosság kérdésével nem rendelkeznek, maga után vonja azt, hogy a német-osztrák állam területén lévő kereskedelmi és ipari vállalatoknál alkalmazott magyar állampolgárok nem részesülnek abban a védelemben, amelyben az ottani honosságú alkalmazottak részesülnek. A Budapesti kereskedelmi és iparkamara felterjesztéssel élt a népkormányhoz, amelyben a viszonosság kérdésének mielőbbi rendezését kéri, mert valószínű, hogy a többi idegen államok, a német-osztrák államtanács rendelkezéséhez hasonlóan fognak eljárni és ebben az esetben a magyar honosságú alkalmazottak hátrányban részesülnek, mert a viszonosság megállapítása az egyes esetekben, az alkalmazottakra nézve szinte leküzdhetetlen akadályokkal jár.

Húsipari munkások megállapodása. A húsipari munkások munkanélküliségének csökkentése céljából az akcióhúst elosztó bizottság és a munkások megbizottai között megállapodás jött létre, amely szabályozza az alkalmazandó munkások számát és előírja, hogy olyan munkáltatóknál, akik nagyobb mennyiségű akcióhúst kapnak elárúsításra, az alkalmazandó munkások számát a hús-elosztó bizottság esetről-esetre határozza meg. Megállapított a munkások minimális hetibére is, még pedig a fiatal segédeknel 170 koronában, a székállóknel pedig heti 220 koronában.

Kelmefestő, vegytisztító és fehérneműtisztító munkások kollektív szerződése. A vegyészeti munkások szakszervezete kollektív szerződést kötött a kelmefestő- és vegytisztító munkáltatók, valamint a fehérneműtisztító munkáltatók érdekképviseletével. A kollektív szerződések a fővárosi kelmefestő, vegytisztító üzemek és gőzmosódák munkásaira terjednek ki és biztosítják ezekben az üzemekben a napi 8 órai munkaidőt. A szerződések szerint a munkások üzemcsökkenés esetén fizetésben részesülnek és három napon túl terjedő betegség alkalmával a munkáltatók az első két napra eső hetibért kifizetik. Az érvényben volt bérek 10°/_o-ról 30°/_o-ig emeltettek fel. A szakmában a hetibérek mellett darabbérek is vannak érvényben, amelyek egyelőre továbbra is megmaradtak, azonban a darabbér mellett dolgozó munkások ugyanazon előnyökben részesülnek, mint a hetibérek mellett dolgozók. Az üzemekből nem bocsáthatók el azok a munkások, akik már 1918. április 1-től vannak alkalmazásban. Fontos rendelkezése a szerződésnek az, hogy az egy év óta dolgozó munkások évenként egy heti, az öt év óta dolgozók két heti évi szabadságban részesülnek, teljes bérük folyósítása mellett. A szakmabeli üzemekben csak szervezett munkások alkalmazhatók és az általuk választott bizalmi személyek elismertetnek. Az átmeneti jellegű szerződések kimondják, hogy munkaviszonyból származó vitás esetekben a munkások és munkáltatók által választott bizottság dönt végérvényesen.

Óra- és ékszerüzleti alkalmazottak kollektív szerződése. A kereskedelmi alkalmazottak szakszervezete kollektív szerződést kötött az óra- és ékszerüzletek munkáltatóival. A szerződés az alkalmazottak részére az érvényben volt havi fizetések után 30°/_o–80°/_o-ig terjedő béremelést biztosít. A családos alkalmazottak 1.500, a nőtlen alkalmazottak és a nők 1.000 korona beszerzési segélyben részesültek. E nyári szabadságidő minimálisan 14 nap. A munkáltatók a szak-

szervezetet elismerték és elfogadták a bizalmi rendszert. A kollektív szerződés 1918. évi december hó 1-én lépett életbe és 1919. évi november hó 30-ig marad érvényben.

Adó népjóléti célokra. Arad város közgyűlése szabályrendeletet fogadott el, amely szerint az aradi illetőségű és az Aradon lakó polgárookra, valamint azokra, akik a háború alatt Arad városában jutottak nagyobb nyereséghez, hat millió korona népjóléti adót vet ki. Magyarországon Arad az első város, amely a népjóléti adózást bevezette.

Hadviselt és rokkant cipészek anyagellátása. A hazatért kisiparosok anyagellátása érdekében megindított akció azzal az eredménnyel járt, hogy a hadügyminiszter a hadviselt és rokkant cipészek részére a katonai raktárakból utalt ki anyagot. Az anyagokat a leszerelési vagy rokkantigazolvánnyal jelentkező cipész kisiparosok részére a Készbőrközpont utalta ki.

A németausztriai államtanács törvényjavaslata a 8 órás munkanapról. A németausztriai államtanács a nemzetgyűlés elé terjesztette a nyolcórás munkanapra vonatkozó törvényjavaslatot. A javaslat a nyolc órai munkaidőt csak a gyárszerű (tehát 20-nál több munkással dolgozó) üzemekre teszi kötelezővé s csak a békekötésig. Nem kötelező a 8 órai munkaidő azokra a munkásokra sem, akik a tulajdonképeni előállítási folyamat előtt vagy annak utána szükséges munkákat végzik, mint például: a kazánfűtés, a helyiségek, a gépek vagy szerszámok tisztántartása stb. A szakszervezeti sajtó kifogásolja, hogy a javaslat csak a gyári üzemekre és csak a békekötésig akarja kötelezővé tenni a 8 órás munkanapot. Követelik, hogy időbeli megszorítás nélkül az összes üzemekre terjedjen ki. Kifogásolják a fűtők és hasonló foglalkozásúakra felállított kivételt is.

A nemzetgyűlés közgazdasági bizottsága december 17-én tárgyalta a javaslatot s elfogadta azzal a módosítással, hogy a 8 órai munkaidő az állam és a községek üzemében is kötelező s hogy gyári üzemekben a nőknek és fiatalok munkásoknak szombaton délután munkaszünetet kell adni.

Munkásviszonyok a Boszniai és Hercegovinai bányászatnál. Boszniában és Hercegovinában levő bányák és kohók munkáslétszáma 1917-ben 12.528 volt, ezek közül 3.332 hadifogoly volt. E munkáslétszámból a bányászatnál 17 halálos baleset, 7 súlyos baleset fordult elő. A kohászatnál volt 1 halálos és 5 súlyos baleset. 1000 bánya- és kohómunkásra esik 148 halálos, 615 súlyos sérülés. A súlyosan sérültek közül 47 ismét munkaképesé vált, 9 mint munkaképtelen nyugberezítetett, 4 pedig a beállott komplikációk következtében meghalt. Könnyű sérülés 84 fordult elő. A nyugalompénztár bevétele 447.355 korona volt, a kiadás pedig 236.838 korona. A nyugalompénztár vagyonállapota 1917. év végén 2.699.964 korona volt, amelyből egy-egy tagra esik 354 korona. A társaspénztári teljes jogú tagok száma 4.914, a korlátozott jogú tagoké pedig 2.733 volt. A nyugalombérezettek száma 388, az ellátott özvegyeké 127, az ellátott árváké pedig 253. A betegsegélyző pénztárak tagjainak száma 7.572 volt. A betegségi esetek száma 5.705, a betegségi napok száma 80.609, a kifizetett betegpénzek összege 116.495 korona. Egy-egy munkásra esik 1064 betegségi nap és 1539 korona betegpénz. egy-egy napra esik 144 korona betegpénz. A betegpénz az alapbér 60%-a, a tagok hozzájárulása a tiszta kereset 3-4%-a, nyugalompénztárba az állandó tagok 9%-ot, az ideiglenesek 2%-ot fizetnek. A nyugalompénztár járulékait kizárólag a művek, a betegsegélyző pénztárakét ellenben csakis a munkások szolgáltatják. Egy tag évi átlagos hozzájárulása a nyugalompénztárba 4150 korona, a betegsegélyző pénztárba pedig 32 korona 53 fillér.

A munkanélküliek segélyezése Németországban.¹⁾ A német kormány intézkedése a munkanélküliek segélyezése ügyében: A segély fele összegében megy a birodalom terhére, egyharmadát az illetékes szövetséges állam, a további részét pedig a község fedezi. A segélyek összegét a községek különbözőképpen állapíthatják meg, az alapja a munkásbiztosítási törvény szerint megállapított helyibér (Ortslohn.) Eszerint a férfiak, nők és a fiatalok különböző összegű segélyt kapnak, s a családos emberek az eltartottak száma szerint külön pótlékban részesülnek. Berlinben például a 17 éven felüli férfiak 4 márkát, a nők 3 márkát, a 14-17 év közötti férfiak 3 márkát, a nők 2.50 márkát kapnak

¹⁾ Lapunk legutóbbi számában (az 581. oldalon) hasonló cím alatt megjelent közlemény, mint az a szövegből kitűnik Német-Ausztriára vonatkozik. — Szerk.)

naponta, a családostok ezenkívül a feleség s minden eltartott után napi 1 márkát, Münchenben 5 márka a felnőtt férfiak napi segélye, a családi pótlék feleség vagy férj után 2 márka, gyermekek után 1 márka. Frankfurt a Mainban legutóbb a munkanélküliek nyomása folytán a segélyeket a Németországban legmagasabb színvonalra emelték. 1919. január 15. óta a Frankfurter Zeitung közlése szerint a segélyek skálája márkában a következő: I. Nőtlenek számára, akik szüleiknél vagy testvéreiknél laknak: 21 éven túl 4.50, 18—21 évig 4, 18 év alatt 3.50. II. Nőtlenek számára akiknek önálló lakásuk van és Frankfurtban idegenek: 6, 5.50 és 5. III. Házast munkanélküliek számára: ha gyermektelen 8, egygyermekes 9, kétgyermekes 10, háromgyermekes 10.75, négygyermekes 11.50, ötgyermekes 12, hat és több 12.50.

A szakszervezetek és munkáltatók viszonyáról az új alakulásban a következőket írja a németországi munkáltató szövetségek lapja, az »Arbeitgeber«:

A dolgok új alakulása magával hozta a szakszervezeteknek, mint szerződésképes feleknek az elismerését. Kétségtelen, hogy nagyfontosságú, közös kérdéseket a munkásszervezetekkel való tárgyalások és megegyezések útján meg tudunk majd oldani. Sőt könnyen feltehető, hogy fontos ügyek sokkal jobban lesznek szabályozhatók közös megegyezések útján, mintha a törvényhozás útjára tereltetnének. A munkálkodás jelentős területeire vonatkozólag önkéntes munkaközösségek létesíthetők a munkások és munkaadók között, ilyenek a béregyezmények, a hadból visszatérők és a hadisérültek elhelyezése, a munkaközvetítés, a munkanélküliek segélyezése, egyeztetések, a munkahiány vagy egyéb okból szükségessé váló korlátozások, lakásépítés s egyéb munkásjóléti feladatok. Ha ezen ügyek intézésére a munkások és munkáltatók között megállapodások létesülnek, akkor elejét lehet venni a sematikus kényszerrel járó törvényhozási intézkedéseknek. A munkáltatóknak az ily megegyezéseket — ahol lehet — elő kell mozdítani.

A felmondási jog korlátozása Német-Ausztriában. A magyar kormánynak a kereskedelmi alkalmazottak és magántisztviselők jogviszonya tárgyában kiadott rendelete a felmondási jogot nem korlátozza, hanem a munkanélküliség korlátozása céljából hosszabb felmondási időket állapított meg. A német-osztrák államtanács végrehajtási utasítása kimondotta, hogy a kereskedelmi alkalmazottakra vonatkozó törvény által szabályozott szolgálati viszony a munkaadó által 1918. évi december hó 30-ig fel nem mondható. Elrendelte továbbá, hogy az 1918. évi október 31-től a végrehajtási utasítás kibocsátásáig történi felmondások, amennyiben a munkaadó hat hónapnál rövidebb felmondási idővel mondott fel, hatálytalanok.

A határozatlan időre kötött szolgálati viszonyt a munkaadó 1918. évi december hó 31-étől kezdődőleg felmondhatja. Amennyiben a felmondási idő előre meghatározva nem volt, vagy a felek hat hétnél rövidebb felmondási időben állapodtak meg, a felmondási idő hat hét; ha pedig a szolgálati viszony két évnél hosszabb idő óta tart, két hónap. A végrehajtási utasításnak rendelkezései kiterjednek azon személyek szolgálati viszonyára is, akik hadi gazdasági intézmények (egyesülések, központok stb.) üzleti üzemében kiválólag kereskedelmi vagy magasabb nem kereskedelmi természetű szolgálatokra alkalmaztattak.

A munkaidő szabályozása Németországban. A németországi le szerelési hivatal 1918. november 23-án kelt rendeletével szabályozza a munkaidőt. A rendelet hatálya kiterjed az összes ipari üzemekre, beleértve a bányüzemeket is, az állami és a községek üzemekre és a mezőgazdasági mellékiparágak üzemekre. A szabályszerű munkaidő tartama — a munkaidő szünetek nélkül — napi 8 óra. Ha azonban közös megállapodással szombatra és ünnepek előtti napokra ennél rövidebb munkaidőt állapítanak meg, akkor ez a különbség elosztható a hét többi napjaira. A vasút-, posta- és távírdaforgalomról szükségessé váló eltéréseket az üzemek vezetői és az alkalmazottak szervezetei között való megállapodás útján kell szabályozni. Ha két hét alatt nem jönne létre a szükséges megállapodás, külön rendelet fog e tekintetben intézkedni. A folytonos üzemekben 16 éven felüli férfimunkások háromhetenkint egyszer 16 órás munkaszakot is végezhetnek, ha ezen három hétben kétszer 24 órás megszakítás nélküli pihenőjük volt.

Kettős, vagy hármas műszakban dolgozó üzemekben 16 éven felüli nők — az ipartörvény általános rendelkezéseitől eltérően — esti 10 óráig foglalkoz-

tathatók, ha a munka befejezése után megszakítás nélkül 16 órai pihenőben részesülnek. Ily esetekben a munkaidőbe beszámítandó déli szünet fél órára redukálható.

A munkaidő kezdetét és végét — ha kollektív szerződés nem szabályozza — a munkáltatóknak, vagy a munkásválasztmánnyal vagy ha ilyen nincs, az üzem munkásaival együttesen kell megállapítani és falragaszon közhírré tenni.

Közérdekű, vagy olyan üzemekre, amelyekben a munka megszakítása az üzem természeténél fogva lehetetlen, az iparfelügyelők ideiglenesen kivételeket engedélyezhetnek a fenti rendelkezések alól. Ily esetekben kötelesek azonban az illetékes munkaközvetítő hivatalt értesíteni a munkáshiányról.

A sütőipari üzemek munkaidejének szabályozása Németországban. A német népkormány a sütőipari üzemek munkaidejét a következőképpen szabályozta:

A 8 órás munkanap a sütő- és cukrásziparban is kötelező s csak akkor szabad a napi 8 órán túl dolgozni, ha a nyersanyagot, vagy a munkaterméket az elromlástól kell megóvni. Nőknek és fiatalkorúaknak, ha négy óránál hosszabb ideig dolgoznak, fél órai, hat óránál hosszabb munka után pedig egy órai munkaszünetet kell adni.

Esti 10 órától, reggel 6 óráig s vasárnap egész nap tilos a munka. Vasárnap azonban este 6 óra után szabad egy óra hosszát olyan munkát végezni, amely a másnapi munka megkezdése érdekében szükséges.

Ezek a rendelkezések kötelezők minden üzemre — tehát szállodák, vendéglők stb.-re — ahol sütőipari termékeket állítanak elő.

A napi 8 órai munkaidő túllépésére az iparfelügyelők — egy évben legfeljebb 20 napra — engedélyt adhatnak, ha azt a sürgős szükség igazolja.

A büntető rendelkezések: 1.000 márka, ismétlés esetén 3.000 márka pénzbüntetés, behajthatatlanság esetén pedig 6 hónapi fogházbüntetés.

A munkaidő rendezése a berlini fodrásziparban. A nyolcórás munkaidő törvénybeiktatása a berlini fodrászokat is kényszerítette a munkaidő egyöntetű rendezésére. Eddig a hétköznapi munkaidő tekintetében nem volt semmiféle törvényes szabály, sem megállapodás. Vasárnap részben déli 12 órakor zártak, részben csak 3 óra hosszát tartották nyitva az üzleteket. A nyolcórás munkaidő elrendelése következtében megindított tárgyalások folyamán most a következő rendezésben állapodtak meg a berlini munkások és munkáltatók képviselői: Az üzletek hétköznapiokon reggel 8 órától 12 óráig, délután 3 órától 7-ig, szombaton este 9-ig s vasárnap reggel 9–12-ig tarthatók nyitva. Kedden délután zárva maradnak az üzletek, úgyszintén húsvét, pünkösd és karácsony másnapján. A nyári hónapokban a délelőtti nyitvatartási idő 7–11 órára is eltolható. Amikor az üzletek zárva vannak, csakis színházakban szabad dolgozni. Ez a megállapodás még nem végleges, de valószínű, hogy a végleges rendezés is ezen az alapon történik.

A nyolcórás munkanap Svájcban. A november 9–14 ig lezajlott svájci általános sztrájkmozgalom egyik követelése volt a 48 órás munkahét azonnal való életbeléptetése.

A 8 órás munkanap *általánosan* való kötelezővé tétele érdekében két irányban folytatnak a munkások akciót. Egyrészt a szakszervezetek adtak be követeléseket az egyes szakmák munkáltatóihoz, másrészt pedig a szövetség és a kantonok törvényhozásában tettek megfelelő indítványokat a szociáldemokrata képviselők.

A javaslatot azóta már a törvényhozás elfogadta s az mint törvény publikáltatott a hivatalos lap 1918. december 24-iki számában. A törvényhozás két jelentős módosítást eszközölt a javaslaton.

Az 1. §-t kiegészítette azzal, hogy a törvény hatálya alá esnek a testületek — s nevezetesen az állam, a tartományok s a községek — tulajdonában levő üzemek, ha azok egyébként a gyári üzem fogalma alá tartoznak. A 2. §-ban pedig kimondta, hogy az 1. §-ban meghatározott üzemekben, a fiatalkorú munkások és a nők munkarendje nem haladhatja meg a heti 44 órát és szombaton nem tarthat tovább déli 12 óránál.

***	JOGGYAKORLAT	***
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.

Katonai egészségügyi intézetben nyújtott ápolás egyenlő a kórházi ellátással.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1918. november 15-én hozott 1918. Bet. 65/4. sz. ítélete.

Ítélet: A bíróság a kórházi ápolás idejére a pénztár által kiutalt féltáppénz és egész táppénz közötti különbözettel igénylőt elutasítja.

Indokolás: Igénylő, aki a katonai parancsnokság alatt álló S. Sch. műveknél alkalmazott munkás volt, febr. 22-én megbetegedett és e naptól kezdődően egész március 7-ig bezárólag a volt Cs. és kir. A. katonai barakk-kórházban ápoltatott, a pénztártól, mint családfenntartó, a kórházi ápolás tartamára féltáppénzt kapott. Igénylő a pénztárnál megjelenvén, felhozta, hogy megbetegedésekor orvosnál jelentkezett, ez azonban őt nem találta betegnek és másnap újból csak magához rendelte, ellenben a katonai parancsnokságnak katonai orvosa őt, betegségét kellően felismerve, beutalta a katonai kórházba; ezzel kapcsolatban az igénylő egyúttal azt a követelését terjesztette elő, hogy a pénztár kórházi ápolásának tartamára a féltáppénz összegét a teljes táppénzre egészítse ki, miután a kórházi ápolatásról nem a pénztár gondoskodott és annak költségeit nem is a pénztár viselte. A pénztár igénylő követelését elutasította.

Igénylő a pénztár határozata ellen felebbezést jelentett be. A felebbezés folytán az ügy a választott bírósághoz kerülvén, a bíróság az A.-kórház parancsnokságához újabb kérdést intézett és a bíróság ezen kérdésre a kórház parancsnoksága ismételt megerősítette igénylőnek a jelzett időn át való ápoltatásának tényét, valamint azt is, hogy ezen ápoltatás költségeit a katonai kincstár viselte.

A pernek ezen állásában a bíróságnak abból kellett kiindulnia, hogy a törvény 58. §-a értelmében a kórházi ápolás a törvény 50. §-ában felsorolt összes egyéb segélynemeket magában foglalja és kórházi ápolás mellett így a pénztárak — a családi segély jellegével bíró és igénylő által ez esetben is felvett féltáppénztől eltekintve — táppénzt nyújtani sem kötelesek. Ennek a törvényes rendelkezésnek a törvény 206. §-ával való egybefüggését pedig az állandó bírói gyakorlat mindig akként értelmezte, hogy a pénztár által nyújtott kórházi ellátással teljesen egyértelmű és jelentőségű a kincstár terhére az országos betegápolási alapról élvezett kórházi ellátás is, vagyis, hogy a kincstár terhére nyert kórházi ellátás mellett a pénztári tagok táppénzt ugyancsak nem igényelhetnek, tehát — miután igénylő a kórházi ellátást a jelen esetben is kétségtelenül a kincstár terhére kapta — a táppénzigénynek törvényes alapja ez esetben nincs. Igaz ugyan, hogy a kifejtettek szerint a kérdéses kórházi ellátás igénylőnek a kir. kincstártól nem az országos betegápolási alap terhére, hanem a katonai kincstár terhére adatott, ámde a bíróság felfogása szerint ez a pénztári tagoknak a pénztárral szemben támasztható igényei szempontjából különbséget nem okozhat, miután olyan körülmények forognak fenn, amelyek a törvény 206. §-ának meghozatalánál is irányadók voltak, t. i., hogy a pénztárak mentesítsenek az olyan gyógyítási költségek terhei alól, amelyek egyéb közérdekű szempontokból már a pénztári törvény meghozatala előtt is országos közalapról fedezették és amely ápolásokra okot adó betegségek keletkezése a pénztári betegápolás költségeit viselő ipari és kereskedelmi köröknél való foglalkoztatással semmiféle közvetlen kapcsolatban nem áll, mert hisz a már annak előtte is a közalapról fedezett gyógyítási költségeknek a pénztári tagok révén a pénztárra való áthárítás tulajdonképen azt jelentené, hogy a pénztárba tömörített érdekeltségek hátrányosabb helyzetbe kerülnének a pénztáron kívül esőkkel szemben, akiknél az ilyen kórházi költségeket más fontos köztekintetektől amúgy is az országos alapok viselik.

Hogy pedig a törvény 58. és 206. §-ainak ezen összefüggő rendelkezése a hadicélokra igénybevett üzemeknél alkalmazottakra is ebben a vonatkozásban kiterjesztendő, azt megerősíti az 1912. évi LXVIII. t.-c. 7. §-ának 3. bekezdése is, amely világosan és kifejezetten megállapítja az ily munkánál foglalkoztatottak-

nak a katonai egészségügyi intézetekben leendő ingyenes gyógykezelésre szóló igényét, vagyis ezekre nézve is kétségtelenül ugyanazon szempont érvényesül, hogy országos érdekből ugyanis gyógykezelés alá vett pénztári tagok ápolási költségei a pénztárakra ne háríttassanak, illetőleg, hogy az ilyen ápolás is szükségszerűen azzal a jelleggel bír, amely a pénztári kórházi szolgáltatással egyenértékű és amelynek révén a pénztár a törvény 58. §-a értelmében a további szolgáltatások alól mentesül. Minthogy tehát a bíróság nem látott semmi törvényes jogcímet arra nézve, hogy igénylő az államkincstár terhére kapott kórházi ellátása és a családi segélyként a pénztártól felvett féltáppénzen kívül további pénztári segélyezésben részesüljön, igénylőt követelésével ehelyütt ugyancsak elutasítani kellett.

Katonai szolgálat alatt szerzett betegség esetén a pénztár segélyezési kötelezettsége.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1918. évi november hó 26. napján hozott ítélete.

Ítélet: A bíróság kötelezi a pénztárt, hogy igénylőnek táppénz fejében 184 korona 80 fillér összeget fizessen.

Indokolás: Igénylő, aki a háború kezdetétől egészen 1918. január 8-ig tényleges katonai szolgálatot teljesített, ezen napon a munkásgyűjtő századhoz vezényeltetett ki, ahonnét 1918. január 28-án a B. V. V. V. rt.-hoz osztották be munkára. Itt mint kocsifényező szakmunkás napi 16 korona keresettel dolgozott egészen 1918. február 27-ig, amikor tüdőcsúcshurutban megbetegedett. A pénztárnál ekkor igényt jelentett be a törvényszerű segélyezésre, a pénztár azonban elutasította.

Igénylő a határozat ellen még a törvényes időben fellebbezést terjesztett elő, amelyben azt adta elő, hogy a munkábaálláskor teljesen ép és egészséges volt és betegsége csak később keletkezett. E fellebbezés következtében az iratok a bírósághoz felterjesztettek, ahol is azt kellett eldönteni, hogy igénylő munkábaálláskor munkaképes lehetett-e és így a később bekövetkezett betegségből kifolyólag a törvényszerű segélyezésre igényt szerezhette-e. A bíróság az ügyet tárgyalásra tűzte ki, amely igénylőt bírósági orvosszakértővel is felülvizsgáltatta, aki azt találta, hogy mindkét oldal a fossa supra clavicularis besüppedt, a jobb oldali tüdőcsúcstól felett bizonytalan légzés és tompulat, ami a tüdőcsúcshurutnak kórjele. Lehetségesnek tartja, hogy igénylő 1918. február 27-étől március 28-áig terjedő időben ezen bántalom miatt munkaképtelen lehetett. Arra nézve azonban, hogy a tüdőcsúcshurut igénylőnél már korábban, vagyis annak katonai szolgálata alatt keletkezett volna, jelenleg minden megbízható támpont hiányzik, miután a pénztári orvosi vélemények is e részben minden konkrét adat nélkül csak pusztá feltevések jellegével bírnak. Minthogy tehát a bírósági orvosszakértő véleménye szerint igénylő a kérdéses időben munkaképtelen beteg lehetett, de arra vonatkozólag semmi támpont nincs is, hogy betegsége már korábbi időben, nevezetesen katonai szolgálata alatt keletkezett volna annál is kevésbé, mert hisz kétségtelen, hogy igénylő 1 hónapot biztosításra kötelezett üzemből hivatásszerű kereseti foglalkozásban töltött; minthogy továbbá igénylő a bírósági orvosszakértő véleménye szerint a munkaviszony tartama alatt munkaképes lehetett s így a törvényes rendelkezések alapján a segélyre igényt szerzett: a bíróság arra a meggyőződésre jutott, hogy igénylő megbetegedésekor a pénztárnak igényjogos tagja volt.

Ily tényállás mellett a pénztári határozat hatályon kívül helyezésével arra kellett kötelezni a pénztárt, hogy igénylő részére keresetképtelenséggel járó betegsége tartamára táppénzt folyósítson. Annál kevésbé volt ez a táppénzsegély igénylőtől megtagadható, mert a törvény 60. §-a mindenkinek, aki a megfelelő munkaviszonyban tényleg dolgozik, — a segélyek kijárnak arra való tekintet nélkül, hogy bajának első nyomai és tulajdonképeni eredete mily időre vihetők vissza, épen ezen alapszik a biztosítottság kötelező volta és az előzetes orvosi vizsgálat törvényszerű mellőzése is és e részben a jelenleg fennálló törvény nem tartalmaz semmiféle megszorítást arra nézve sem, ha az illető munkás előbb katona volt, ennél fogva ily jogkorlátozásnak a jelen törvény alapján nem is lehet helye és ez csak újabb törvényhozási intézkedés útján volna eszközölhető.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

Jobb szem értékelése.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1918. szeptember hó 18-án kelt 1918. Á. 226/2. ítélete.

Ítélet: A bíróság igénylő részére bekövetkezett balesetből a járadékot megállapítja.

Indokok: I. Igénylő, mint a V. . . gépgyárban alkalmazott gyári munkás munkaközben balesetet szenvedett oly módon, hogy amidőn a rajzpadon egy öntvénybe éket ütött, az ékről egy darabka lepattant és a jobbszemébe ugrott s azt megsértette.

A kerületi pénztár főorvosa igénylőnek megvizsgálása után azt a véleményt adta, hogy az igénylő balesete következtében jobbszemét elvesztette. Sympathiás gyuladás folytán a balszem is megbetegedett, melynek vizusa 5/30-ra szállott le. Igénylő munkaképességcsökkenése átmenetileg 5 óra 90%-ra értékelte. Újabb vizsgálati lelet alapján a kerületi pénztár főorvosa igénylő ideiglenes munkaképességcsökkenését 55%-osnak, 1917. július hó 2-án pedig állandóan 35%-osnak véleményezte. Az országos pénztár igazgatósága igénylő részére 10 és illetve 60%-os, 1917. július hó 28-tól pedig 40%-os munkaképességcsökkenésnek megfelelő járadékot állapított meg. Ezen határozat ellen az igénylő törvényes időn belül felelővel élt és magasabb járadéknak megállapítását kérte.

II. A mai tárgyaláson igénylő előadta, hogy jelenleg is a V. . . -gyárban dolgozik mint csomagoló 140–160 korona heti kereset mellett, tanult mestersége nyomdász, de ezt a foglalkozását munkahiány okából még 1898. évben abbahagyta. A bíróság az igénylőt megvizsgáltatta bir. orvosszakértővel, aki a leletet megegyezőnek találta, tekintettel azonban arra, hogy az igénylő a jobbszemét vesztette el, minélfogva munkájánál a fontosabb jobb látótér esett ki, tekintettel továbbá arra, hogy a sympathiás megbetegedés a balszemen a pupilla lenövésével gyógyult s így a pupillának fény szabályozó szerepe ezen szemnél elesik, erre pedig ezen szemnek sokkal nagyobb szüksége volna, mint egy ép szemnek, tekintettel továbbá arra is, hogy a sympathiás gyuladásban megbetegedett recehártya nagyobb védelmet igényel, igénylő munkaképességcsökkenését, amennyiben igénylő nem szakmunkásnak vétetnék, 50%-osnak, amennyiben pedig szakmunkásnak tekintetnék, úgy 60%-osnak értékelte.

III. A bíróság a bir. orvosszakértőnek fentebb ismertetett és kimerítően megindokolt véleményét irányadóul fogadván el, az igénylő munkaképességcsökkenését arra való figyelemmel, hogy az igénylő nem szakmunkás, 50%-ban állapította meg.

A Máv. által kiadott »Forgalmi utasítás«-ban foglalt óvórendszabályok.

I. A Kuria 1918. március 12-én hozott P. VI. 6.607/1917. sz. ítélete.

A Kuria: Felperes felülvizsgálati kérelmének helyt ad s kimondja, hogy ebben az ügyben az eljárás az 1907: XIX. t.-c. 82. §-a első bekezdésében meghatározott perelőfelvétel hiányán alapuló pergátló akadály okából nem szüntethető meg.

Indokok: A törvényerejű »Vasuti üzleti rendtartás« 55. §-a az államvasutak igazgatóságának teszi kötelességévé azt, hogy pontos útmutatással szabályozzák, hogy minden egyes szolgálat, különösen az üzlet rendje, szabályossága és biztonsága szempontjából miképp teljesíthetők; fenntartván egyszersmind a jogot a m. kir. kereskedelemügyi miniszternek annak meghatározására, hogy mely szolgálati utasítások és szabályzatok terjesztendők az ő jóváhagyása alá.

A m. kir. államvasutak által kiadott 25. számú »Forgalmi utasítás«, amely a forgalom szabályossága és biztonsága érdekében szükséges óvórendszabályoknak tüzetes ellenőrzését tartalmazza, a kereskedelemügyi miniszter 1906. évi május hó 28-án kelt 35.274/III. sz. rendelettel jóváhagyatván: a szóbanforgó utasításnak a forgalom biztonsága érdekében felállított szabályait az előrebocsátottakra való figyelemmel a dolog természeténél fogva az 1907: XIX. t.-c. 81. §-a 2. bekezdésében említett »a törvény alapján hatóságilag elrendelt óvórendszabályok«-kal azonos erejű rendelkezésnek kell tekinteni és pedig annál inkább, mert az ilyen

a kereskedelemügyi miniszter, mint a vasutak felettes hatósága részéről jóváhagyásban részesített óvórendszabályzat alkotása éppen annak veszi elejét, hogy az 1907: XIX. t.-c. 188. §. rendelkezése alapján az Országos Munkábetegségélyező és Balesetbiztosító Pénztár igazgatósága a vasút üzemének lebonyolításánál a kereskedelemügyi minisztertől megfelelő általános rendszabályok kibocsátását kérlemesse.

II. Ha a vasuti forgalmi utasításban előírt biztonsági óvórendszabály mellőzését a vasút megbízottja rendes munkakörében utasítás ellenére követte el, az Országos Munkábetegségélyező és Balesetbiztosító Pénztárt a vasút ellen visszereseti jog nem illeti, hanem a kártérítési kötelezettség az Országos Pénztárral szemben kizárólag a megbízottat terheli.

Kuria, 1918. márc. 5. P. VI. 6.357/1917. sz. ítélete.

Hozzá tartozók kártalanítása.

A budapesti munkásbiztosítási választott bíróság 1918. évi szeptember hó 17-én kelt 1918. A. 168/4. számú ítélete.

Ítélet: A bíróság az igényt elutasítja.

Indokolás: Igénylő mint a balesetet szenvedett édesanyja, a pénztárnál hozzátartozói járadékra támasztott igényt, amelyet azzal indokolt, hogy férje a harctéren van és két fia keresetéből, valamint a hadisegélyből tartotta fenn magát. Elhalt fián kívül ugyanis még egy fia van, aki keresetével támogatja. A bíróságnak a perben, minthogy sem a biztosítási kötelezettség, sem a megtörtént baleset üzemi természete nem volt vitás, csupán azt kellett eldöntenie, hogy igénylő elhalt fia részéről részesült-e oly mértékű támogatásban, amely a túlnyomó eltartás fogalmát eléri és ezen támogatást igénylő segélyre szorultsága indokoltá tette-e? A bíróság az ügyet a mai napon tárgyalásra tűzte ki, amelyen igénylő, valamint időközben a katonaságtól elbocsátott férje is megjelent s az utóbbi azt adta elő, hogy a katonaságtól azért bocsátották el, mert 50-ik évét már betöltötte s körülbelül 28 hónapot töltött a harctéren. Jelenleg valamilyen alkalmazás után fog nézni. A bíróság arra a felismerésre jutott, hogy a baleset következtében elhalt kk. M. J. igénylőt nem támogatta oly mértékben, amely a törvény 73. §-ában megkívánt túlnyomó eltartás fogalmát kimerítette volna. Igénylő férjét már csak azért is el kellett utasítani, mert a katonaságnál is harctéri szolgálatra teljesen alkalmasnak minősített, a fronton 28 hónapon keresztül szolgálatot is teljesített s csak azért bocsátották el, mert 50-ik életévét már betöltötte és saját előadása szerint úgy hadbavonulása előtt, mint jelenleg is munkaképes, aki kk. fiának támogatására rá nem szorult, miután eddig mindig önfentartásáról maga gondoskodni tudott és jelenleg is tud, — ennél fogva nála még csak szó sem lehet arról, hogy az elhalt 17-ik életévében volt fiú őt eltartotta volna. Ily tényállás mellett a pénztári határozatot törvényszerűnek felismerni és igénylőket hozzátartozói járadékra emelt igényükkel törvényes alap hiányában elutasítani kellett.

A nem sztrájkolók kártérítési igénye. Felperesek, az alperes cigarettagyáros csomagolónői, azokra a napokra munkabérük megtérítését követelik, amely napokon a gépészek sztrájkja miatt ők nem dolgozhattak. Keresetükben előadták, hogy a gépészek, magasabb munkabéreket elérendő, sztrájkba léptek. A munkaadónak előzetesen föl kellett volna hívnia az egyeztető hivatalt. Ezt elmulasztván nem teljesítette az iránt vállalt kötelezettségét, hogy a csomagoló-nőket elegendő munkával ellátja. Az egyeztető hivatal a keresetnek helyt adott. A döntés a B. G. B. 293., 294. és 615. §-ai alapján történt. Felperesek, mint »adósok« a teljesítést a »hitelezőnek« kellően felajánlották, amikor dolgozni kívántak. Ha tehát alperes ezt nem fogadta el, az ő mulasztása megállapítandó volt. Általános felfogás a joggyakorlatban, hogy az átvétel elmulasztásának következményei függetlenek attól, hogy ez a körülmény a hitelező hibájából következett-e be. Ily alapon felpereseknek utánszolgáltatás kötelezettsége nélkül a kártérítésre igényük van. Alperesnek az a kifogása, hogy a munkafönnekadást kizárólag a gépészek sztrájkja idézte elő, elfogadható nem volt. Alperesnek ugyanis úgy subjektive, mint objektive módjában állott a munka folytatása olyképen, hogy a gépészek igényeit kellő időben azzal a fönntartással kielégíteni, hogy az igények jogosultsága tekintetében az illetékes hatóságok döntését fogja kikérni (G. G. Berlin, 1918. november 18.).

MUNKAVISZONY.

A munkaadó beszámítási joga az alkalmazott visszaélései esetén. Felperes perli a céget visszatartott munkabéreinek kifizetése iránt. Alperes kifogásul felhozta, hogy felperes a követelését meghaladó összeget, amelyet rokkantsági-bélyegek bevásárlására kapott, elsikkasztotta. Bűnügyi eljárás során felperest a bíróság bizonyítékok hiányában fölmentette. A bíróság a keresetet elutasította. A bizonyítási eljárás során világosan megállapította a bíróság, hogy felperes a rokkantsági bélyegeket a szakszerű követelmények teljes figyelmen kívül hagyásával ragasztotta föl; nem érdeklődött egyáltalán a munkások bérei iránt, nem törődött azzal, hogy megbetegedésük esetén vagy más okból a bélyegek beragasztása szünetelt volna; számos igazolványra nem vagy csak késelemesen ragasztotta föl a bélyegeket. Megállapítható volt ugyan az is, hogy a cégnél annakelőtte is rendetlenül kezelték ezeket a bélyegeket, amire a bíróság azt is megállapította, hogy felperes nemcsak, hogy nem hártotta el a rendetlenségeket, de azokat kötelessége ellenére szándékosan fokozta is. Figyelmen kívül lehetett hagyni azt a körülményt, hogy felperes a szóbanforgó időben olyképen költekezett, hogy az a fizetésével nem igen volt összhangzásba hozható és ehez a pénzt felperes — állítólag — a bélyegek árából szerezte. Kétségtelen az, hogy felperes a szolgálati kötelezettségeit megsértette és tudatosan, illetve szándékosan a jó erkölcsökbe ütköző módon sértette meg alperes érdekeit. A bíróság a B. G. B. 826. §-a alapján — meg nem engedett cselekmények szándékos elkövetéséről lévén szó — nem talál alapot arra, hogy felperes követelését bírói védelemben részesítse (K. G. Frankfurt a. M. 1918. november 15.).

A házilány munkaviszonya. Igénylő egy rokkantjára adósnál napi három órán át gondozónői munkát végez havi 10 M. készpénzbeli díjazás és reggeli ellenében. Ez a járadékos igénylőt bér munkásnak nem tekinti, mert szerinte ez a szolgálat mellékes és csekély díjazás ellenében végeztetik, amely mint ilyen az 1899. évi december 27-iki szövetségtanácsi határozat értelmében bér munkának tehát biztosítás alá tartozónak nem tekinthető. A biztosítási főbíróság ezzel szemben a bér munkaviszonyt és vele a biztosítási kötelezettséget megállapítja. A bíróság megállapítja, hogy igénylő egyébként is biztosítás alá tartoznék a szülei háztartásában végzett munka alapján. Ha a háztartásbeli együttélés csupán a családtagok szokásos együttélésére és az ezzel járó kölcsönös segítségre szorítkoznék, úgy itt munkaviszonyról szó nem lehetne. Ámde megállapítható volt az a körülmény, hogy amennyiben igénylő otthon, a háztartásban nem segített volna, úgy a család kénytelen lett volna idegen munkaerőt igénybe venni, vagyis igénylő a háztartásban idegen munkaerőt pótol. Igénylő családja 7 személyből áll, ezek közül 3 még iskolaköteles korban van. Az apa gyárba jár és így a házkörüli teendőkkkel, valamint a 20 ár termőfölddel és 10 ár réttel nem foglalatzkodhatik. Világos ebből, hogy az anya egyedül ennek a háztartásnak gondjait ellátni nem tudja. Ha igénylő otthon nélkülözhető lenne, nyilván keresne házonkívüli kiadósabb munkát, amit az a körülmény is bizonyít, hogy korábban vállalt is idegen háztartásban munkát. Ily körülmények között igénylő mindenképen hivatásos bér munkásnak tekintendő. (Ob. Vers. Amt, Arnsberg, 1918. május 13.)

Háborús segélyek beszámítása. Az A. B. cégnél 1915. szeptember hó 12-től december hó 30-ig összesen, segélyek címén befizett 10.779 M. nem tekinthető háborús vagy élelmezési pótléknak, amelyek a béregyezményen alapulnak és így a háborús viszonyok által indokolt és a munkabérekhez tartozó bérpótlást jelentenek; hanem önkéntes adományoknak a munkások munkanélkülisége tartamára. A segélyezett munkások túlnyomó része a szóbanforgó időben egyáltalán nem is dolgozott a gyárban és akik dolgoztak, azok is rendszertelenül a hét egy-két napján. Amennyiben ilyképen munkát végeztek, a tényleges munkabér a segélyből levonatott. E segély tehát nem tekinthető javadalomnak a RV. 732. §-a 1. bekezdése és a 160. §. 1. bekezdése értelmében. E segélyek a béregyezmény létesítésekor a munkabérek megállapításánál sem kifejezetten, sem pedig hallgatólag figyelembe nem vétettek. E segélyek ajándékoknak tekinthetők csupán, amelyeket a munkaadó az általános szociális helyzet mérlegelése alapján adományoz. A cég ilyformán a segélyképen kifizetett összegeket nem tartozik a munkabérkimutatásaiba felvenni. (Rv. Amt, 1917. október 23.)

A módosított munkásbiztosítási törvény.

A munkásbiztosítási törvényt a december hó 16-án megjelent kormányrendelet több fontos részében módosította és lényeges rendelkezésekkel kiegészítette.

Az új rendelkezések a biztosítási kötelezettség kiegészítésére, a járulékok és segélyek felemelésére vonatkoznak. Azonkívül igen fontos rendelkezéseket tartalmaz a munkaadók fizetési kötelezettsége szempontjából. A munkásbiztosító pénztár fizetési meghagyást bocsát ki, amely ellen záros határidőn belül jogorvoslatnak van helye.

Részletesen szabályozza a rendelet a járulék behajtásának módját és kihágásnak minősíti, sőt pénzbírsággal és elzárással is sújtja azt a munkaadót, aki a betegsegélyezési és baleseti járulékot nem fizeti meg.

A rendeletnek ezek az intézkedései tehát érdeklik a közönséget.

A miniszteri rendelet dr. PAPP GÉZA miniszteri tanácsos magyarázó jegyzeteivel a Munkásügyi Szemle kiadásában megjelent a következő tartalommal:

I. Az 1907. évi XIX. t.-c. módosításának és kiegészítésének általános magyarázata.

II. A m. kir. minisztérium módosító rendelkezésének teljes szövege, a módosításokhoz és kiegészítésekhez részletes magyarázó jegyzetekkel.

III. Az Állami Munkásbiztosítási Hivatalnak a törvénymódosításokkal kapcsolatban kiadott rendeletei.

IV. A munkásbiztosítási törvény, a módosításokkal és kiegészítésekkel érvényben levő teljes szövegében.

Ez a kiadás minden más művet és segédkönyvet feleslegessé tesz, és tartalmazza mindazt, amit a munkásbiztosítási-ról az érdekeltségnek tudnia kell.

**Megrendelhető a Munkásügyi Szemle kiadóhivatalában : Budapest, Falk Miksa-u. 5. sz
ÁRA 10 KORONA. — POSTAKÖLTSÉG 50 FILLÉR.**

Magyar Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság.

Igazgatóság : V., Mária Valéria-utca 11.

A társaság 1895-ben 20 millió korona tőkével létesült abból a célból, hogy a Dunán és annak mellékfolyóin személy- és áruforgalmat folytasson, idegen járművek vontatási eszközölje s Sulinán túl a tengerrel az összeköttetést fenntartsa.

Az első évtizedben főleg tömegárúk szállításával foglalkozott a társaság; 1901-ben azonban megnyitotta a forgalmat Pozsony—Wien—Korneuburgon át liszt- és darabárúk számára, miáltal a társaság üzeme lényeges kiterjedést nyert. A darabárúforgalmat 1911-ben az egész Dunára, vagyis Regensburgtól Galacig kiterjesztette.

Az 1914. évben a társaság részvénytőkéjét 5 millió koronával, az 1916. évben további 5 millió koronával, az 1918. évben pedig újabb 10 millió koronával 30 millió koronára felemelte; üzemi hálózatát, a hajóparkot és állomási szervezetét jelentékenyen fejlesztette; megvásárolta továbbá a Gutmann testvérek drenkovai kőszénbányáit.

Rendes áruszállító járatokat tart fenn :

a *Dunán* : Regensburg—Passau—Linz—Wien—Budapest—Belgrád—Orsova és Galac között; a *Tiszán és Bégán* : Titel és Szolnok, illetve Nagybecskerek között.

Rendes személy- és gyorsszállító járatok :

a *Dunán* : Budapest—Visegrád—Dömös—Esztergom, Budapest—Budafok—Ercsi, Baja—Apatin, Vukovár—Ujvidék, Zemun—Belgrád—Báziás—Orsova : (Kazán-szoros—Vaskapu)—T.-Severin és Galac között.

Ideiglenes helyi járatok Budapesten : Vigadó-tér, Szt.-Margitsziget—Óbuda között. a *Tiszán* : Szolnok és Csongrád, Csongrád és Szeged között; a *Száván* : Bosna—Reca—Mitrovica—Sabác között.

Kiránduló hajójáratok :

a) Budapest gyönyörű hegyvidékére és könyvékére (Budapest—Visegrád—Dömösi vonal); b) az Aldunára, a világhírű Kazán-szoros—Vaskapu vidékére (Zemun—Belgrád—Báziás—Orsova vonal).

Átkelési járatok :

a *Dunán* : Budapest területén, Esztergom—Párkány—Kovács-patak, Visegrád—Nagymaros és Zemun—Belgrád között; a *Száván* : Klenák—Sabác között. A személyszállító járatok hossza 1.529 km., a teherjáratoké 4.289 km.

A társaság jelenlegi hajóállománya :

59 gőzös összesen 24.960 ind. lóerővel;

334 uszály összesen 1.336.700 q hordóképeséggel;

108 állóhajó és 1 mentőgerelye.

A „DUNA” című hajózási kalauzt a társaság igazgatósága kívánatra díjmentesen megküldi.

UNIÓ

— PADLÓBEERESZTŐ ÉS —
ABLAKTISZTÍTÓ VÁLLALAT

BUDAPEST, VII., MUNKÁS-U. 4.

Telefon: József 40-49.

Elvállalja lakások, üzletek, irodák teljes takarítását. A m. kir. főposta, az Országos Pénztár, a m. kir. Ludovika Akadémia, a Máv. budapesti üzletvezetőségének stb. szerződéses vállalkozója.

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legtökéletesebb
TÖMITŐ LEMEZ

EXPORT AZ EGESZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Kapható minden műszaki kereskedésben.

„HATTYÚ” Fehérnemű Kölcsönző Vállalat

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.

Telefon 61-98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehelymentes, kíméletes munka. — Legelőkelőbb megbízók!

Kölcsönosztály: V., Katona József-u. 41.

Telefon 159-60.

Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. — Szállít állami közhivatalok, bankok, iparvállalatok, éttermek, clubok részére.

Aki igazán jó és ízletes SZALÁMIT akar venni, az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusából készül. Csak az a valódi Herz-féle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van ellátva, melyen a gyár védjegye látható, a mire úgy a rudakban, mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármín Fiai szalámigyára Budapest.

Turul-cipő

elsőrangú, elegáns és olcsó.

Elárusítóhely: Budapest,
Rákóczi-út 14. Király-u. 30.

A monarchia minden nagyobb városában fiók

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjáni gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GEPEK. □
□ Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GEPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivitelét és
TELJES TÉGLAGYÁRI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Tevékenység és költségtérítések díjmentesen. □ ELSŐRANGÚ REFERENCIAK

MAGYAR TÖRLŐGUMMI

kapható minden papirkereskedésben

MAGYAR
RUGGYANTA-
ÁRÚGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST.

Magyar címer a védjegye,
Magyar diák csak ezt vegye!

A Kecskeméti konzervgyár készítményei vezetnek.

Kandia Részvénytársaság
cukorka-, csokoládé- és konzervművek
Temesvár.

Különlegesség: **Almamarmelade** tiszta, zamatos ízű.

Budapesti
Zander (Gyógymechanikai) Intézet

teljes fizioterapiás felszereléssel.

BUDAPEST, IV.,
SEMMEIWEIS-UTCA 2. SZ.

Baleseti sérültek utókezelése.

Az intézet nyitva van:
délelőtt 8-11 óráig, délután 4-6 óráig.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER
: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest, V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószer-szállítója többek között a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Minisztériumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak, a Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztárnak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirat Vezérigazgatóság és az ország területén levő összes hivatalainak, a Magy. Kir. Államvasutak Igazgatósága és összes üzletvezetőseinek, igen sok egyéb közhivatal és közlekedési vállalatnak, pénzügyintézeteknek és magán cégeknek.

Kőszénbánya's Téglagyár Társulat

Telefonszám: **PESTEN (ezelőtt DRASCHE)** BUDAPEST, VII. ker., Király-utca 57. szám.
34-61 és 34-51.

Kerámít kocsiut-kövek. Kerámítlapok. Kerámít-, steró-, pillér-téglák. Traversz-téglák. Falburkoló-téglák. Fayence porcellán lemezek. Porcellán szigetelők. Egészségügyi és használati cikkek. Tűzálló chamotte téglák. Árjegyzék díjmentesen.

A társulat elvállalja a burkolati munkák elkészítését is.

**Első Gyulai Kötött- és Szövött-
Iparárú-Gyár Részvénytársaság**

Budapest — Gyula — Temesvár.

Legszebb **Pap-** lan ágynemű, kárpitos árú, vas- és rézbútorgyáros

Legjobb **Pap-** lan

Legolcsóbb **Pap-** lan

Szálloda, kórház, intézet, iroda, valamint úri és polgári lakosztályok berendezési vállalat

Gichner János Budapest

VII., Erzsébet-körút 20. Szőnyeg, pokróc, függöny, terítők, bútor-szövet és vászonárúk nagy választékban jutányos áron. Kerti sátor, ernyő, vadász-székek, nyugszékek stb. nagy raktára.

Az Országos Pénztár és a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár szállítója.

GARAY SAMU

ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-, kötőszerszám- és villanygép-gyártók. BUDAPEST, IV. Kossuth Lajos-utca 1. szám.

(Ferenciek bazárja) Gyár ugyanott az udvarban

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyező egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérükötő, haskötő, orthopädia-gépeiket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányait és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!
Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.
PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

AEROLITH

KIS J. JENŐ
okl. mérnök szabadalma

Az „AEROLITH”
a modern építkezésnek *építőköve*, mellyel nemcsak *gyorsan* és *olcsón*, de az *egészségügyi* követelményeknek legmegfelelőbben lehet építeni.

Az „AEROLITH”
falak szárazak, szellőztethetők és kívül-belül bármely módon még kiégetéssel is deszinficiálhatók.

Az „AEROLITH”
ezért kiválóan alkalmas kórházak, iskolák, munkáslakások, műhelyek stb. építésére.

Bővebb felvilágosítással készségesen szolgál

Kis J. JENŐ
okl. mérnök, építési vállalkozó, szab. Aerolith-, cementárú- és terracit-gyáros

Iroda: III., Zsigmond-u. 64-66 (Aerolith-udvar)
Gyár: V., Ujpesti rakpart 1462. hr. szám.

Magyar Gyapjuipar Részvénytársaság Cemesvár.